Ljubljana, 23. X. 1968
Letnik XVII
Številka 2

AKCIJSKI NAČRT

(akcijski komite, skupina za književnost, Sorbona, 15. maja 1968) — ki bi lahko bil tudi načrt ljubljanskih študentov

Živimo v predrevolucionarnem obdobju. Predrevolucionarno je tisto obdobje, v katerem se prikazuje rojevanje neke ideologije, ki jo je treba šele ustvariti.

Le utopisti verjamejo, da bodo spremenili ljudsko dušo, pa se pri tem omejujejo le na spremembo socialnih struktur.

Vsaka kritična borba je politična in kritična politika ni niti hrabrost niti zloraba, ampak je le navadna dolžnost.

Naj vsakdo dopusti, da ga prevzame navdušenje, s tem bo znova pridobil smisel za humano.

Od tega, kar je, je treba vzeti tisto, kar je dobro in vse, kar je bilo popačeno.

Naj profesorji znova najdejo v prosvetnem delu zadovoljstvo, ki ga tolikokrat zaman iščejo na kongresih ali kje drugje.

Vsakdo, ki se je zbal »Avanture«, naj ve, da se boji le sprememb. Ugotovili smo intelektualno politično in socialno zrelost mladih.

Kdor česa ne razume, naj pride in diskutira. Vsem je lahko pojasniti vse.

Da bi odstopili prostor izmišljanju novega sveta, je treba potopiti vse sklerotične in arhaične psihološke strukture.

Živimo v obdobju kritičnosti; kdor tega ne razume, ne more razumeti ničesar na svetu.

Preseženi so vsi obstoječi pojmi in treba jih je znova premisliti.

Človek je mlad po duhu, a ne po letih.

Problem »spopad generacij« mora izginiti s sveta, ker je le krinka borbe za oblast.

Naj »očetje« igrajo vlogo očeta, pa bo revolucija evolucija.

Kdor meni, da je emotivnost tuja logičnemu mišljenju, se mora takoj osvoboditi tega idealističnega pogleda.

Ponovno osebno odkrivanje je nenadomestljivo pri oblikovanju duha. Kar dela razliko med človekom in genijem, ni nivo inteligence, ampak volja po preseganju.

Vsako novo ustvarjanje mora vsebovati antisklerozirajoče prvine.

Ljudje iz uveljavljenih institucij — institucij oblasti in institucij opozicije — morajo nadaljevati delo, ki ga opravljajo, morajo zagotoviti vsakdanji kruh; jutri bomo to delali mi zanje in povrhu vsega jim bomo dali še kulturo.

Tisti, ki ne opravljajo nujnih del, morajo sleči svečeniška oblačila in morajo na cesto in znova podvomiti o svojem načinu mišljenja.

Vsak dan je treba jesti in počivati.

Povsod in z vsakim je treba razpravljati.

Vsi morajo biti odgovorni in vsi morajo politično misliti — to ni le privilegij manjšine posvečenih.

Ni se treba čuditi kaosu idej, ni se mu treba posmehovati, ni se mu treba rogati, ni se ga treba radovati; ker je pogoj za rojstvo novih idej.

»Očetje« režima morajo razumeti, da avtonomija ni prazna beseda, ampak pomeni delitev oblasti, kar pomeni menjavo njene narave.

Nihče naj sedanjemu gibanju ne lepi etiket; to gibanje nima etikete in je ne potrebuje, ker se gibanje ustvarja z vsemi, ki se mu pridružujejo in puščajo doma vse, v kar so do sedaj verovali. Kdor noče razumeti, naj gre v pokoj.

Tisoče parkirnih prostorov je treba urediti, da bodo na njih lahko frnikolali otroci.

Treba je imeti čas, da se ljubi in da se nauči ljubiti.

(Nadaljevanje na 2. strani)

MARKO RUDOLF: DVOLICNEZ

ROČNI PRAZNIK

(MANUS FESTUM)

Ne pišem v imenu provokacije. S tem, ko pišem, provociram. Provociram tradicijo. Ne zgodovino. Tradicija se mi nudi kot lahka ženska. Vznemirja me. Stoji kot zmedeno zmene sredi cvetočega pokopališča. Ljudje si jo zvedavo ogledujejo. Oblačijo se vanjo. Kot kužno znamenje je. V opozorilo in za skušnjavo. Tradicija je zdrobljeno srce babice.

*

Zgodovina in tradicija sta mati in hči. Mati osvaja politike, hči pesnike. Mati že dolgo ni več zapeljiva. Hči pa je večno nedolžna prostitutka, provociram ljudsko bogastvo. Narodno zakladnico. Ne maram muzejev. Bedasti so ti zaprašeni obrazi iz druge polovice 17. stoletja, ki trepetajo ob ropotanju pisalnega stroja.

*

Pravkar sem se pogovarjal z Martinom Krpanom. Kraljević Marko sedi tik na na moji desni. V daljavi dirjata Don Kihot in Sančo Pansa. Nekoliko sta utrujena.

*

Provokacija je akcija. Provokator je aktivist, provokator miru je general. Provokator vojne je pesnik.

*

Provociram, ker je kmetič moj postal meščan. Delavec pa nedeljski tovariš. Ker je filozof postal politik in politik policaj. Ker je pesnik krivoverec pred svetim sodiščem resnice. Ker je aktivist že upokojenec.

*

Provociram, ker se je literatura znašla v območju politične pošasti. Ker je bilo srce literature umorjeno v zadnjem atentatu naše kamene dobe. Ker je politika postala edini in najvišji razsodnik lepote in bolečine. Provociram, ker je politika pojedla literaturo.

*

Zahtevam ločitev literarnega in političnega nivoja. Politični nivo ni zmožen produkcije estetskih vrednot. Politiku je pesnik nevaren, ker je le-ta svoboden in ne priznava demokracije prividov. Politični nivo družbenega medija se je profaniral. Filozofsko misel je spremenil v utrujeno parolo zmedenega praktika, ki omaguje in obupuje nad svojo ponesrečeno kariero.

Literarni nivo je nivo sodobnega subjekta, ki se zaveda svoje usode in njene realizacije, kajti pesnik **sam** realizira svojo usodo.

Politični nivo pa je nivo nesvobodnega subjekta. Njegova usoda je usoda množice, kateri pripada. Množica ni osveščena. Množica ne pozna svoje usode. Njena usoda je usoda spačene filozofske misli.

*

Literarni nivo je nivo individualnosti. Politični pa nivo kolektivnosti. Nujnost eksistence individua se oplaja sama iz sebe in sama za sebe. Njen konec je konec moči, ki jo sami ustvarjamo. Kolektiv pa se oplaja iz psihofiziološke nujnosti voditelja edinega osveščenega delca mase.

*

Zanikam kakršnokoli literaturo, ki nastopa v imenu tega ali onega družbenega sloja, formacije, grupacije. Literatura je obraz narodove svobode in osveščenosti, le preko individua, ki čuti to svobodo in osveščenost najglobije. Kajti pesnik inviduum je edini, ki resnično živi v družbeni strukturi in ki lahko nastopa v njenem imenu — v imenu matice v panju človeštva.

*

Literatura je poetična misel in ne skrbno zamaskiran top kulturne revolucije. **Kultura ne potrebuje revolucije. Literatura ne potrebuje revolucije.** Literatura je **os revolucije**, njen osveščeni delec. Njena duša. Pesnik vodi revolucijo. Kajti literaturi je pogojena revolucionarnost. Nerevolucionarna literatura je poza, zasmeh naroda. Ob dnevu zmage položi revolucija venec na neznani grob pesnika; prepeva njegove pesmi in se zaveda svoje usode.

Toda danes je pesnik harlekino miru. Harlekino v malomestnem lutkovnem gledališču Bebaste mase, ki je okužena s kugo politikantstva. Pesnik ni kužno znamenje na cvetočem polju ajde. Pesnik je edini voditelj množice. Kajti pesnik čuti še mnogo več, kot le svoje prestrašeno srce. Sliši glas poteptanega človečka. Nekje v globini pobesnele množice.

*

Provokacija brez prestanka. Provocirati vse in za vse. Ljubiti odvratnost, kajti le tako boš spoznal lepoto. Ljubiti brezvrednost, kajti le tako boš našel človeka. Ljubiti brezobzirnost, kajti le tako boš spoznan za olikanega in boš pohvaljen.

*

Samo tako lahko postane literatura orožje v rokah izvežbanega strelca. Samo tako je poezija resnično revolucija; samo tako je resnično delo. Samo tako bo postal pesnik voditelj. **Samo tako bo literarni nivo premagal političnega.** Samo tako bo poezija pesem. Tako bo politični nivo izgubil svojo osornost. Svojo policajstvo. Svojo ubožnost

ROČNI PRAZNIK

Ivo Svetina

ODA KULTURNI REVOLUCIJI
tri cipe stoječe na vogalu
diskutirajo o
SOCIALNIH PROBLEMIH
ter o še pomembnejših
POLITIČNIH SPREMEMBAH
prva cipa pravi
s smrdljivimi pijanci pa že ne
pa je prišel buržuj z avtom in jo vzel
bil pa je že star
in mu sploh ni več stopil
tako je bila buržujka ob užitek in zaslužek
ko se je to ponovilo še dvakrat
je crknila od lakote
PRAV JI JE!
druga cipa je dejala najboljši so obrtniki
pa je dobila mizarja
in bil je skop
in njegova žagovina jo je
opraskala po riti
PRAV JI JE!
tretja pa zavedna
je imela na trebuhu vtetovirano
NAJ ŽIVI KULTURNA REVOLUCIJA!
in je objela lumpen-proletarca
in jo je pošteno potešil
saj je bil zelo krepak
potem pa sta v riu
skupaj pojedla golaž
TA JE BILA ZAVEDNA!

K.V. Chubby
poeta laureatus kulturne revolucije

MANIFEST KULTURNE REVOLUCIJE

1. V Kult-uro dosledno uvajati Kult Kulturne Revolucije!
2. Glede na dejstvo, da se je v potrošniški družbi proletariat preklasiral v malomeščanstvo, je treba izničiti sleherni vpliv buržuj-proletariata in uvesti diktaturo lumpen-proletariata oz. deklasiranih elementov!
3. Z vsemi sredstvi iztrebljati sifilistične tvorbe iz kulturnega prostora, se pravi FIZIČNO in DUHOVNO uničiti vse ustvarjalne in reproduktivne sile buržuj-proletariata ter ostalih elementov, ki so zapadli propagandi ali pa so se prodali drobnoburžujski ideologiji!
4. Kulturo SRPU in KLADIVU; še prej pa oboje položiti v roke do sedaj deklasiranih elementov — lumpen-proletariata, prostitutk, postopačev in ostalih — pa naj z njimi žanjejo in razbijajo drobnoburžujske in buržuazno-proletarske glave!
5. Dosledno izvajati KULTURNO REVOLUCIJO in KULT deklasiranih elementov!
6. UNIČITI buržoazni REALIZEM in buržoazno-proletarski SOC-REALIZEM ter dosledno in brez milosti uvesti SOC-REIZEM!
7. SOC-REIZEM očistiti vseh buržoaznih in ANTI-KULT-URNO revolucionarnih elementov, ki so se hinavsko vtihotapili v njegove vrste!
8. NAJ ŽIVI KULTURNA REVOLUCIJA DEKLASIRANIH ELEMENTOV!
9. DEKLASIRANI ELEMENTI — ZDRUŽITE SE IN ZRUŠITE BURŽOAZNO PROLETARSKO DIKTATURO!

kovač vojin — chubby
poeta laureatus kulturne revolucije

K podpisu tega manifesta vabim vse zavedne deklasirane elemente!

Kulturna revolucija na Slovenskem

V četrtek, 10. oktobra tega leta, na Danijelov dan, je okoli enajste ure pred poldnevom na uredništvu Tribune zazvonil telefon. Klicavec je zahteval urednika Marka Švabića. Potem se je godilo naslednje: »To si ti — ti si napisal manifest ... se dobiva danes ob šestih v Tivoliju, ti že pokažem kulturno revolucijo, pizda ti materina ...«

(m. š.)

sem za revolucijo
sem za ljudsko umetnost
sem za odstranitev
iztrebitev
pokončanje gnojnih bul v našem kulturnem prostoru
buržoazne kulture
p. s.: s tem ne reklamiram nasilja kot poti za uresničevanje revolucije, ker je revolucija KULTURNA REVOLUCIJA; boj za kulturo ljudstva, boj za kulturo sploh

somišljenik in zoprnik
matjaž hanžek

JSI TAKÉ PODEPSAL KATALOG?

(se bo nadaljevalo)

(Nadaljevanje z 2. strani)

Za razredno borbo se skriva borba za oblast.

Pristop k avtonomiji in delitvi oblasti je napravljen na miroljuben način, če hočejo »očetje« režima igrati svojo vlogo.

Da bi se znova naučili misliti, se je treba uničiti kot posamezniki, pogojeni s pripadnostjo nekemu razredu.

Plešite!

Vsi delavci vseh poklicev morajo vplivati na svoje organizacije, da se zdramijo iz otrplosti in se napotijo z intelektualnimi delavci k avtonomiji.

Naj se vam vrne občutek za praznike.

Rdeča zastava — ta lahko umre. Črna tudi.

Naj slikarji ustvarijo na tisoče zastav, ki bodo simbolizirale raziskovanje, odločnost, notranjo revolucijo, navdušenje, iznajdljivost.

Glasbeniki in pesniki naj ustvarijo nove pesmi.

Za to leto naj se najdejo nove počitnice, da se gibanje ne bi prekinilo.

Vsak dan je treba imeti tribune v tisku.

Le uničevanje dosedanjih načinov mišljenja bo omogočilo ponovno predstavo sveta.

Novi manifest, ki bo emanacija te ideologije, bo nenehno žarenje prav zaradi sodelovanja posameznikov.

Stavke je konec.

Začela se je kritična univerza in začelo se je kritično podjetje. Stavkovni in drugi odbori se morajo imenovati »ustanovni odbori avtonomnega podjetja ali univerze«.

Nihče ne more doseči avtonomije, če se ni naučil hoditi. Tisti, ki znajo hoditi, naj se nauče, kako je treba poučevati hojo. Tisti, ki znajo hoditi in znajo poučevati, naj nauče tega še druge.

In vse to preprosto zato, da bi človek lahko postal človek!

»mi se gibljemo«

NAMESTO UVODA

Kronična pasivnost, nezrelost in politična nepismenost velike večine študentov se je pokazala že v junijskih dogodkih, kar je tudi nujno pripeljalo do nezadostne pripravljenosti in argumentacije študentskih zahtev, še bolj pa se je to pokazalo prav sedaj v začetku študijskega leta, ko so šle zahteve in sprejeti sklepi v pozabo.

Marsikatera dilema, ki so ji odprli pot junijski dogodki med študenti, tako še danes ostaja odprta. Proces, ki je bil ob teh dogodkih sprožen, ostaja na pol poti. Vsaka samo začeta, napol ali slabo izpeljana akcija ima nujno negativnejše posledice, kot sploh nezačeta akcija, saj izpričuje nezadostno pripravljenost, neorganiziranost ali konfuzijo, kar že vnaprej obsoja vsako nadaljno akcijo na neuspeh. Obveza, ki so jo študentje prevzeli nase, pa opozarja ravno na to, da ta proces ne sme ostati nedokončan. Zastavlja se vprašanje, ali je moč prevreči celotno težo prenovitve zgolj na študentovsko organizacijo in njej naprtiti vso odgovornost za to, če bi tudi v bodoče prihajalo do neskladja med proklamacijami in prakso. Naloge, ki so bile postavljene pred nas, ne smejo ostati le profesionalna dolžnost izvoljenih in veliki večini študentske populacije celo anonimnih vodstev, temveč skupna naloga vseh nas. Kajti le tako bo tudi vodstvom, ki bodo imela podporo študentskih množic omogočeno efektnejše delovanje. Brez podpore in angažiranja najširših študentskih vrst bodo dileme ostale le dileme in nesporazumi vedno le odraz nekih še ne dopravljenih institucionalnih slabosti.

Pred nami je dokument, ki izpričuje tako željo Zveze komunistov na univerzi kot Zveze študentov, da skupaj postaneta nosilca preobrazbe naše družbe. V enotnem načrtovanju akcije je treba dokončno premostiti prepad med študentsko populacijo v najširšem smislu, Zvezo študentov kot organizacijo vseh študentov in organizacijo Zveze komunistov na univerzi, kot organizacijo komunistov iz vrst profesorjev in študentov. Bili smo priča že številnim dokumentom, ki pa se niso prebili dlje od razprav v nekem ožjem krogu. Tokrat tega ne smemo dopustiti. Uresničitev zamisli teh dveh dokumentov je delo vseh študentov, uresničitev pa bo odvisna od individualnega dela in od vsake individualne iniciative. Približali smo se jedru. Naše delo bo vrednoteno tako, kot zasluži, celoten napor pa bo zaman brez podpore vseh tistih, katerih življenjska zainteresiranost bi morala stati za temi dokumenti.

Kot izhodišče in utemeljitev vse bodoče politične aktivnosti v univerzitetnem življenju naj bi postala akcijski program organizacije Zveze komunistov na univerzi sprejet na 3. zasedanju univerzitetne konference ZK 15. oktobra 1968, ki odpira najširše možnosti politične akcije ne le članov veze komunistov, temveč vse univerzitetne populacije, saj v programu ne gre za nekakšne monolitne, ekskluzivne ali privatniške interese članov Zveze komunistov, marveč je izraz splošnih teženj in interesov in kot tak nudi vse pogoje za vzpostavitev enotne fronte, vse univerze.

Stališča, ki se bodo nujno pojavljala na straneh »TRIBUNE« bodo dostikrat zahtevala kritično obravnavo na osnovi argumentov, čeprav se zavedamo nevarnosti sprevračanja le-teh v politično diskvalifikacijo z očitkom monopolizma TRIBUNE kot sredstva v rokah določenih skupin. Odpoved tvornemu iskanju bi v teh trenutkih lahko pomenila usodno napako. Zato bo TRIBUNA vztrajno iskala svoje mesto in svojo lastno pozicijo ter opredelitev do družbenih dogajanj. Kot glasilo študentov bo imela svojo težo le na ta način, če bo na svojih straneh skušala zaobseči vse tisto družbeno dogajanje, ki je prisotno ne samo v našem ožjem političnem prostoru, ampak tudi izven njega. Odprtost in odzivnost proti vsem tistim naprednim tokovom in strujam, ki nenehno opozarjajo na svojo pristnost s težnjo preseganja ustaljenega sveta vrednot, ki počasi, a zato vztrajno izgublja svojo vsebino.

Milenko Vakanjac
Sašo Srot

AKCIJSKI NAČRT ORGANIZACIJE ZK NA UNIVERZI

UVOD. V akcijskem načrtu omenjamo probleme, o katerih sodimo, da od Zveze komunistov na univerzi zahtevajo opredeljen odnos. Pri sestavljanju akcijskega programa so sodelovali: Božidar Debenjak, Slavko Podmenik, Ivo Marenk, Metod Černetič, Milan Pintar, Rudi Rizman in Dimitrij Rupel.
Njihove predloge vam posredujemo skrajšane ali kako drugače dopolnjene.

I.

Izhodišče

Akcijski načrt izhaja iz akcije univerzitetne inteligence, zato je akcija dvojne vrste:[1]

a) ureditev položaja univerzitetnih delavcev in našega področja dela;

b) preučevanje problemov družbe — je zopet naše področje dela, to je analiza, intelektualno delo.

Zato je tudi smisel našega akcijskega načrta dvojen. Zaobsega:

a) analizo položaja in notranjih meja našega področja dela;

— zavzemanje za konkretne ukrepe pri odstranjevanju in prevladovanju teh meja;

b) tako analizo globalne družbe, kot jo lahko naredi univerzitetna inteligenca;

— zavzemanje za konkretne rešitve.

[1] V bistvu predstavlja ta del uvoda osnovo določanja našega dela, ki pa je še predmet razprave na konferenci. Nadaljnji tekst ne opredeljuje vseh elementov dejavnosti ZK na univerzi. Imenovana in razložena so le nekatera vprašanja, ki se nam prav sedaj zdijo bistvenejša.

II.

Načelne dileme

1. Vodilna vloga ZK. ČSSR je zopet z vso tragiko načela vprašanje administrativnega in birokratskega koncepta o vodilni vlogi ZK. Pri tem gre predvsem za to, da ima mednarodna birokracija v imenu vodilne vloge delavskega razreda vodilno vlogo v svojem lastnem interesu, ki pa je v popolnem nasprotju z zgodovinskimi težnjami delavskega razreda. Reakcija proti mednarodni »socialistični« birokraciji, tisti, ki je svoj pravi obraz pokazala z akcijo v ČSSR, zato ne more biti le manifestacija proti določenemu zunanjemu pojavu, temveč tudi proti vsem tistim notranjim silam, ki z enakimi ali prilagojenimi metodami poskušajo izpodkopati samoupravno vsebino in način našega družbenega življenja. Birokratskih pojavov ni mogoče obvladati s tem, da zamenjamo ljudi v vodstvih ali preprosto reorganiziramo institucije in mistificiramo delitev dohodka in samoupravljanje, temveč mora biti nekaj več: iskanje smisla in učinkov (kakšnih?) dejavnosti institucij in iskanje človeškega smisla. Poleg tega pri pojavu birokratizma ne gre le za napake ali zmote, za »kult osebnosti« ali samo za »odnose in funkcije oblasti«, ker so prisotne tudi zakoreninjene težnje v ljudeh, ki nastopajo organizirano v zaprtih skupinah.

2. Zahteve po enotnosti. Agresija petih socialističnih držav na drugo socialistično državo je z vso aktualno težo zahtevala *enotnost* jugoslovanske socialistične skupnosti, ki bi nastopila proti kakršnikoli zunanji (eventualno tudi notranji) nevarnosti. Vendar je treba v tem trenutku natančneje precizirati vsebino in proces nastajanja dejanske enotnosti. Pri tem ni mogoče sprejeti večkrat prisotne variante, ki razume pod pojmom enotnosti zgolj status quo in zapiranje oči pred procesi demokratizacije in učinkovitejšega funkcioniranja socialistične družbe. Kritiziranje ter načenjanje problemov in težav je večkrat prekinjena s parolo po enotnosti. V našem političnem okolju in v družbi nasploh zavzema Zveza komunistov na univerzi stališče o enotnosti na sodobnih osnovah, kar pomeni, da ZK sprejema *razvoj* in njegovo zavestno obvladovanje in usmerjanje. Torej je danes smisel borbe ZK v preseganju in reševanju vseh družbenih vprašanj, kar pri napredku šele omogoča dejansko enotnost. Vsaka druga enotnost, ki bi jo dosegli z nasilnim podrejanjem in grožnjami o zunanji nevarnosti ali ko bi morali »disciplinirano izvajati sklepe višjih vodstev«, bi bila trhla in neresnična. Vsaka druga enotnost bi končno popolnoma zanemarila dejstvo, da se misel oblikuje kot usmerjevalec akcije, to je kot »zavest«, šele z določeno stopnjo prepričanosti v dejansko stanje. Pri tem mora pravilo »demokratičnega centralizma« na sedanji razvojni stopnji demokratičnih odnosov v ZKJ pomeniti stalen proces. Po njem lahko vsak član (in organizacija) nenehno preverja skladnost načel in vseh vrst idej z objektivno stvarnostjo v dejanjih večine in predvsem vodilnih ljudi.

3. Mistificiranje samoupravljanja. Birokratizem in druge negativnosti naj bi bile odpravljene, če uvedemo »samoupravljanje«. Često je vodila taka logika v to, da smo se dolgo zadovoljevali s »samoupravljanjem«, ki je bilo reducirano na odločanje (oz. glasovanje o odločitvah). Medtem ko so bistveni vpliv na odločitve dosegali tisti, ki so se v ozkih skupinah dovolj učinkovito združevali in dogovarjali (tudi v imenu vodilnih organov, funkcij, strokovnosti ali anonimno). V imenu takšnega »samoupravljanja«, ki ima za »temeljni odnos« samoreševanje, ki proglaša zakonske akte in celotno zavestno aktivnost ter vlogo predstavniških organov za »centralizem« ali celo za »birokratizem«; množice naj samo na »lastnih izkušnjah« spoznavajo, kaj se v družbi dogaja, naj se »samoorganizirajo« itd . . .

Po tej logiki se odgovornost ljudi v samoupravljanju pojmuje in uveljavlja kot da »vsi enako odgovarjamo za vse«, saj »vsi o vsem odločamo«. Zahteve po osebni odgovornosti in morali obsojajo kot »moraliziranje« ali »preganjanje krivcev«. Zanemarjajo moralno-politično vlogo članov in voditeljev ZK, ki bi jo morali imeti za zgled svojim dejanjem. Poudarjajo samo idejno-politično vlogo. Ta se tako reducira samo na razpravljanje o idejah, tezah in načelih, ki jih neštetokrat ponavljamo. Vendar pa ne izpeljejo dosledne aplikacije idej in načel, sklepov ali stališč o konkretnem obnašanju oseb, tudi vodilnih, ki so najbolj odgovorne.

Zato komunisti na univerzi zahtevamo, da je treba v bodočem statutu, pa tudi v celotni dejavnosti ZK in drugih množičnih političnih organizacijah doseči, da bo *celotno* politično pripravljanje, dogovarjanje in vplivanje na odločitve potekalo *dosledno javno*, da bo vsak dogovor, tudi najvišjih in sploh vseh vodilnih organov, potekal javno, tako da se bodo lahko uveljavljali interesi in zavest napredne večine. Vsako dogovarjanje, ki ni potekalo dosledno javno, in je z njim kdo skušal vplivati na odločanje in izvrševanje družbenih nalog, je treba proglasiti in obsoditi kot birokratsko, klikarsko, frakcionaško.

Poleg tega je pogoj za uveljavljanje samoupravnih odnosov lahko le dosledno izvedena odgovornost, ki pomeni biti odgovoren za javne, samoupravne in točno določene dolžnosti in naloge — ne samo za »funkcijo« na sploh ali šele potem ko gre za kazniva dejanja (kriminal). Vsakdo mora biti že v politični aktivnosti odgovoren za dejanja in stališča, s katerimi vpliva na stališča in odločitve drugih ljudi — s političnim pritiskom v obliki boja mnenj, zahtevanja dokazov, odstopanja s funkcije, odstranjevanja iz organizacije ipd.

4. Problem delitve dohodka. Tudi za pojmovanja o delitvi dohodka je značilno mistificiranje. V njem je pojem dohodka omejen na njegovo delitev, manj poudarjeno ali celo prezrto pa je njegovo ustvarjanje. Ker je delitev dohodka (dobrin) nujna, najbolj neposredna, očividna in otipljiva spodbuda, ki jo najprej in najlaže zavestno organiziramo, jo proglašajo za bi-

(Nadaljevanje na 4. strani)

AKCIJSKI NAČRT ORGANIZACIJE ZK NA UNIVERZI

(Nadaljevanje s 3. strani)

stveno in edino. Zapostavljajo pa osnovnejše vrste spodbud pri delu samem. Med drugim razporeditev dela in način delitve dohodka (dobrin), ki bi bil dovolj spodbuden. Tako na primer za ljudi, ki jim enakopravno sodelovanje pri skupnem delu pomeni edini vir zadovoljevanja temeljnih potreb in lahko le tako uveljavljajo in razvijajo svojo osebnost med delom in ljudmi. Ko pridobivajo proizvodne dobrine, jih predvsem zanima celotni dohodek, ki naj bi ga delili z objektivnim, samoupravnim upoštevanjem družbenih potreb v danih razmerah. Le tako bi dosegli enakopraven razvoj sleherne osebnosti, primeren osebni dohodek pa z doslednim objektivnim merjenjem in upoštevanjem učinkovitosti dela.

Nasprotni od teh so ljudje, ki jim pomeni delo še individualizirano nadrejeno ali podrejeno in s tem privilegirano funkcijo. Pri njih prevladujejo interesi, ideje in težnje, da bi pridobivali »čim večji« dohodek s »čim manjšim naporom« (ali tudi brez napora, tj. dela). Seveda proglašajo sam dohodek za edino ali glavno spodbudo, ki naj oblikuje človeka in vse odnose med ljudmi. Takšno miselnost pripisujejo celotni družbi.

To najlaže dosegajo tako, da »delitev po delu« izenačujejo z delitvijo po »produktivnosti, rezultatih, sposobnostih«. Zanemarjajo pa kriterij, ki omogoča tudi izrabljanje in prilaščanje tuje presežne vrednosti (dela) in tako spregledajo objektivno merjenje dejanske učinkovitosti dela. Tako so ustvarili videz, kakor da je treba delo meriti in upoštevati samo zaradi delitve dohodka, ne pa predvsem zaradi dosegania učinkovitosti in intenzivnosti samega dela.[1]

[1] Opredelili smo le štiri probleme, ki so prišli doslej močneje do izraza v posameznih komisijah komiteja ZK na univerzi. Predlagamo, da konferenca načne še katere druge vidike in oceni zapisane.

III.

Univerza in samoupravljanje

Odločnejša družbena usmeritev v realizacijo osnovnih ciljev družbene reforme je dobila močno podporo med junijskimi dogodki na univerzah. Ta načeloma odpira nove perspektive tudi na področju visokošolskega izobraževanja in znanstveno-raziskovalne dejavnosti. Komunisti, ki delamo na univerzi, smo tako dobili možnost za spreminjanje odnosov in relacij znotraj visokošolskega sistema, medtem ko se v konceptu razvoja naše republike odpirajo boljše perspektive za bolj realno vrednotenje celotne sfere izobraževanja in raziskovalne dejavnosti.

Komunisti podpiramo vsa organizirana prizadevanja za normativno reševanje vprašanj organizacije sistema visokošolskega izobraževanja in raziskovalnega dela, vendar odklanjamo vsak poskus vmešavanja v naše in tiste samoupravne pravice ustanov, ki načelno ne dopuščajo kompromisnih rešitev. Prav tako ni več mogoče kampanjsko poseganje širše družbene skupnosti v razmere, ki predstavljajo bistveno postavko v nadaljnjem razvoju celotne republike.

Menimo, da moramo politiko do visokega šolstva še naprej graditi na spoznanju, da skokovitih sprememb na področju organizacije in vsebine visokošolskega izobraževanja ni mogoče izvesti; ne le zaradi permanentnega pomanjkanja finančnih sredstev, učno-znanstvenega osebja in prostorov za normalno funkcioniranje, temveč predvsem zato, ker predstavlja univerza celovit organizem družbenega mehanizma. Torej je odvisen njen nadaljnji razvoj v največji meri od odločitev o usmeritvi celotne slovenske družbe. Jasno pa je, da čutimo komunisti na univerzi popolno povezanost s prizadevanji vseh slovenskih komunistov ter smo pripravljeni v mnogo večji meri kot doslej prispevati k razširjenju vseh odločitev o nadaljnjem družbenem razvoju SR Slovenije.

Vse jugoslovanske univerze in ne le slovenska so v obdobju permanentne reforme, ki zadeva notranjo organizacijo ustanov ter način in vsebino visokošolskega pouka. Znana so vsa vprašanja, ki zahtevajo že v okviru sedanje stopnje vključenosti univerze v celotna družbena dogajanja takojšnjo rešitev, od reševanja problemov vpisa (socialna diferenciacija v slovenski družbi, problem materialne pomoči sposobnim študentom itd.) do ustreznosti diplomantov sedanjim družbenim zahtevam. Vendar poudarjamo, da je rešitev teh vprašanj v veliki meri odvisna od materialnih pogojev, v katere je visokošolski sistem (o njegovem pomenu diskusij ni več!) postavljen.

Samoupravljanje na visokošolskih ustanovah v takšnih pogojih ne more zaživeti, vsaj ne za reševanje bistvenih vprašanj, katerih rešitev je odvisna od družbenega vrednotenja dela posameznih ustanov in celotnega sistema. Zato se zavzemamo komunisti za funkcionalizacijo in koncentracijo samoupravnih pravic na univerzi in sicer iz razloga, ker le močna univerza lahko realno oceni trenutno stanje na posameznih ustanovah ter izdela kriterije za enotno reševanje vseh vprašanj, ki so bistvenega pomena za realizacijo načel o dobri univerzi. Podpiramo študentske zahteve za njihovo vključitev v polnopravno odločanje v okviru samoupravnih organov na univerzi in vseh visokošolskih ustanov, ker menimo, da so prav študenti tisti, ki lahko predstavljajo gibalo sprememb znotraj sistema.

IV.

Komunisti in študentska organizacija

1. Zveza študentov je samostojna politična organizacija študentov, ki uresničuje temeljne študentske interese po samoupravni poti na univerzi in preko svojih predstavnikov tudi v družbenopolitičnih organih izven nje; z lastnim konceptom dela in lastnim akcijsko-političnim programom.

2. Komunisti v Zvezi študentov se morajo zavzemati za bistvena vsebinska vprašanja; tako da postane ZŠ iniciator reševanja nekaterih bistvenih družbenih vprašanj, kot so:

— Zahtevati, da se univerza ustvarjalno vključi v razprave o srednjeročnem in dolgoročnem planu razvoja SRS; da se ob programiranju investicijskih vlaganj in razvoja slovenskega gospodarstva istočasno izdeluje tudi struktura izobraževanja, ki bo usklajena s potrebami gospodarske ga načrta;

— v tesni zvezi s tem se mora univerza in Zveza študentov (kot eden od najbolj zainteresiranih faktorjev) skupaj s samoupravnimi in oblastvenimi organi v SRS zavzemati za reformo šolskega sistema in dokončno ureditev politike investicij v izobraževanje; usklajevati ustavne pravice po enakih možnostih za šolanje z vsem, kar se problemsko veže na omenjena kompleksa družbenih vprašanj (omejen vpis, selekcija, usmerjanje itd.);

— na zgornji dve problemski področji se navezuje vprašanje zaposlovanja mladih intelektualcev; prevrednotenja intelektualnega dela v naši družbi nasploh (spremeniti kadrovsko strukturo v gospodarskih organizacijah in drugod, zaposlovati strokovnjake, itd.);

— vedno znova načenjati diskusije in nakazovati rešitve ne le v smeri posameznih sistemskih rešitev (ki so vedno lahko le parcialne rešitve), ampak v smeri globalnega ocenjevanja univerze, njenih jasneje definiranih ciljev in funkcij, pri tem pa obravnavati tudi zelo konkretne probleme in taktične rešitve na univerzi:

a) razvijati samoupravnost na univerzi (čim bolj vključiti študente v samoupravno strukturo, od svetov letnikov, študentskih domov do univerzitetnega sveta);

b) uveljavljati princip reizbornosti med pedagoškimi in znanstvenimi delavci na univerzi in ob tem skrb za pridobivanje mladih znanstvenih kadrov;

c) iskati vse možne rešitve, da se socialna struktura študentov usklaja s socialno strukturo slovenske populacije;

d) stalno spremljati probleme študentskega standarda (štipendije, krediti, študentski domovi itd.) in jih tudi reševati;

e) iskati rešitve na nedefiniranem področju študentovega družbenega statusa (študij naj bo osnova socialnega in zdravstvenega zavarovanja, sindikalne zaščite ipd.).

3. Zveza študentov se mora, kjer je to le mogoče, boriti za demokratizacijo vseh družbeno-političnih organizacij; zaostriti javnost dela in odgovornost vseh njenih forumov.

4. Boriti se proti vsem oblikam družbenih deformacij (predvsem neopravičenim socialnim razlikam med delovnimi ljudmi, ki niso posledica njihovega dela); progresivno obdavčenje mora postati osnova naše davčne politike.

5. Oblike dela v ZŠ morajo biti v skladu z odgovornostjo organizacije ZŠ in študentov, ki očitno ne morejo svoje kritičnosti iznašati le enkrat na leto, npr. na neki skupščini ali zboru, potem pa samozadovoljno čakati, da se bo neki študentski forum idealistov ponovno napadel zaradi nedelavnosti, neprezentiranja študentskih interesov itd. Komunisti-študentje, bi se ob tem morali zavzemati za spremembo oblike in vsebine dosedanjega predmeta »družbena ureditev SFRJ«. Če smatramo, da je celovita osebnost človeka le daljni ideal, bi se boljša rešitev glede študentovega družboslovnega znanja in teoretične kulture morala iskati že zaradi dogodkov v zadnjem letu, ki so med drugim pokazali veliko nerazumevanja in neznanja pri bodočih (sedanjih) intelektualcih.

6. Smatramo, da naj bo vprašanje reorganizacije izključno v pristojnosti študentske populacije in njenih vodstev. Menimo pa, da se morajo komunisti — študentje zavzemati za čim bolj demokratično, javno in odprto študentsko organizacijo, ki se mora, poleg političnih pristopov k reševanju problemov študentov, dosledno posluževati in iskati samoupravne poti kot metode razreševanja političnih problemov univerze in družbe.

7. Študentska organizacija bi lahko na takih osnovah iskala in našla nove možnosti za enakopravno vključitev v organizacijo Zveze študentov Jugoslavije.

Komunisti se v ZŠ zavzemajo za povečanje obrambne sposobnosti naše družbe predvsem preko krepitve fizičnih sposobnosti mlade generacije. V našem univerzitetnem prostoru pomeni to, da se izboljšajo in razširijo možnosti za rekreativno udejstvovanje študentov (investiranje v športne objekte), popularizacija tehničnih znanj (okrepiti dejavnost organizacije ŠOLT) in vsebinsko spremeniti koncept predvojaške vzgoje (seznanjati študente s strategijo, taktiko in organizacijo vseljudskega odpora, razlaga blokovske politike, delovanja tajnih služb in vloge družbenih organizacij v odporu). Intimno motiviranost državljanov SFRJ za splošno ljudsko obrambo vidimo še naprej na področju razvijanja samoupravljanja in v nadaljni demokratizaciji naše družbe.

V.

Predlog za organizacijo sistema štipendiranja in kreditiranja

1. Slovenska družba že zdaj odvaja znatna sredstva za neposredno izboljšanje materialnega položaja študentov, vendar so ta sredstva neučinkovito koriščena, razdeljena po neenakih kriterijih in v neprestanem nihanju. Iz vseh teh razlogov — stabilnosti, smiselne enotnosti in učinkovitosti sredstev — predlagamo nov sistem štipendiranja in kreditiranja.

2. Ta sistem temelji na dejstvu, da nimamo nobene druge osnove za razlikovanje štipendije od kredita kot kvaliteto študija. To pa pomeni, da znotraj nekih določenih omejitev (materialnega stanja, ki se pojavlja kot cenzus na tisti višini, ki jo določajo razpoložljiva sredstva (»ponudbe«) nasproti številu študentov, ki ta sredstva potrebujejo) postane študijski uspeh ločnica med štipendijo in kreditom.

3. Predlagamo, da je ta ocena 3,5 za vse fakultete. Možna varianta: ocena je različna za družboslovne (3,5) in naravoslovne fakultete (3,3).

4. Vsa obstoječa sredstva je treba enotno združiti v en sam sklad in temu skladu z zakonom zagotoviti stabilnost in postopno naraščanje sredstev. Sklad ne more biti pri univerzi, ker ta ne zajema niti vsega visokega šolstva niti srednjih šol. Štipendije za srednje šole (nad oceno 3,7 ali 3,9) so sestavni del sistema štipendiranja. Sklad naj bo pri republiški skupnosti izobraževanja.

5. Tehnična organizacija ne more biti sporna, temeljiti pa mora na dejstvu, da je delo komisije za podeljevanje štipendij *revizijsko delo*, to pomeni, da mora biti prva selekcija prošenj izvršena že prej: za srednje šole v temeljnih izobraževalnih skupnostih oziroma področnih zavodih za zaposlovanje, za visoke in višje šole na teh šolah.

6. Pogoji za podeljevanje štipendij in kreditov na visokih šolah morajo biti enotni in temeljiti *predvsem* na materialnem stanju in *socialnem izvoru* ob upoštevanju osrednje ocene kot ločnice med štipendijo in kreditom. Osnovni znesek štipendije ali posojila ni *nagrada za študij*, temveč *pomoč družbe*, s katero se omogoča enaka startna osnova vsem študija sposobnim. Višina tega osnovnega zneska je odvisna od materialnega položaja prosilca v odnosu na realne življenjske stroške. V sedanjem stanju bi se morala gibati pri kreditu od 100 do 400 in pri štipendiji od 100 do 300.

7. Nagrada za študij oziroma *stimulacija* bi bila pri kreditih lestvica odpisa — pri oceni 3,5 (mejna ocena) je odpis popoln in kredit prehaja v štipendijo. Pri oceni 2,0 je vračanje popolno. Pri štipendijah je stimulacija dvojna: glede na višino ocene (vsaka desetinka povprečne ocene med oceno 3,5 se stimulira) oziroma glede na hitrost študija: določi se neko omejeno obdobje (npr. 4,5 let), znotraj katerega je štipendija sploh mogoča. Kdor diplomira prej, se mu »izgubljeni« znesek povrne v obliki posebne nagrade.

8. To so samo obrisi tega kreditno-štipendijskega sistema. Potrebna bi bila izdelava posebnih pravilnikov za podeljevanje štipendij in posojil oziroma za način odpisovanja in nagrajevanja. Večina teh aktov je že pripravljenih. Zakon oziroma nek družben dogovor (Izobraževalna skupnost — univerzitetni svet — izvršni svet?) bi moral zagotoviti stabilizacijo sredstev (ki so večinoma že na razpolago) oziroma učinkovito tehnično organizacijo (dokumentacijo, statistiko itd.).

9. Šele tak sistem bi lahko postal učinkovit korektiv obstoječe socialne strukture, ki se še poslabšuje, postal bi lahko instrument politike študija (ne le privilegiranje nekaterih šol pri podeljevanju štipendij, že poudarjanje teh šol v *razpisu* za štipendije bi vplivalo usmerjevalno na študente) in omogočal zaostritev študijskih kriterijev, ki ne bi imeli več vloge materialnega selektorja.

10. Za nadaljnjo pot in realizacijo tega predloga (ki je rezultat diskusij v ZŠ zadnja leta) bi se morali truditi predvsem ZŠ, univerzitetni svet (in univerza kot institucija), temeljna izobraževalna skupnost in še kdo.

11. Realizacija take koncepcije pa ne odvezuje gospodarskih organizacij in organizacij in organov občinskih skupščin od razširjene štipendijske politike na svojem področju.

VI.

Tribuna

Zveza komunistov na ljubljanski univerzi je zainteresirana za samostojno vlogo Tribune. Svoj vpliv ne uveljavlja kot institucija, temveč z neposrednim delovnim angažiranjem študentov komunistov in vseh drugih angažiranih in napredno mislečih ljudi. To pomeni dvoje: Zveza komunistov ne more imenovati odgovornega urednika ali pa »skrbeti« kot inštitucija nad razvojem Tribune; prav tako pa ZK ne pristaja zgolj na stališče svetovalca z željami in zahtevami o tem, kakšna bodi podoba lista.

Za Zvezo komunistov, to je za vsakega njenega posameznega člana, je Tribuna komunikacijska možnost, ki je mnogi komunisti ne znajo izkoristiti. Poleg odprte komunikacijske možnosti je brez dvoma za napredno pozicijo sprejemljiva večletna notranjepolitična uredniška koncepcija, ki je usmerjena v bolj ali manj radikalno kritiko zakritih struktur in neodgovornih posameznikov. Tribuna pristaja na političen prostor takšen, kot je, in skuša v njem poiskati svojo aktivno pozicijo. Na svojstven način je Tribuna politična celica z določenim političnim odmevom in ki z nekoliko drugačnimi sredstvi in načini izpolnjuje vlogo, podobno tisti, ki jo poizkuša odigravati politična avantgarda na univerzi.

S takšnim načelnim stališčem do neke politične celice v univerzitetnem prostoru Zveza komunistov dopušča in omogoča politično diferenciacijo, ki se kaže v uveljavljanju individualnih vzpodbud in političnih projektov.

V medsebojnem dialogu in borbi mnenj se kristalizirata domet in cilj družbene kritike; tedaj procesa, ki ga ni mogoče dirigirati, temveč je v njegovem okviru treba poiskati svoje jasno izraženo mesto. Težko je danes zato sprejeti realnost, ki dokazuje, da bodoči intelektualec — komunist (velja tudi za mnoge profesorje) le redkokdaj zaide na področje komunikacije, besede in eksplikacije osebnega projekta. Na univerzi je moč Zveze komunistov lahko le v izraženi teoretični in praktični moči njenih članov in vseh drugih naprednih posameznikov. Zato ne moremo govoriti o Tribuni kot o »rezervi« Zveze komunistov na univerzi, temveč kot možnosti, ki jo je šele treba napolniti z delovno prisotnostjo večjega števila članov, ki so se opredelili za *biti komunist*.

Ljubljana, oktobra 1968

Nebistveno na račun bistvenega

(Zapis o tretji univerzitetni koferenci ZK, ki je bila dne 15. okt. 1968)

Konferenca se je začela tako, kot se začne vsaka konferenca: z uvodnim referatom. Kazalo je, da se bo tudi nadaljevala tako, kot se nadaljujejo vse konference, na katerih se pred pričetkom izvoli delovno predsedstvo, ki naj bi konferenci omogočilo nemoteno in čim uspešnejše delo. Kot vse konference, je tudi ta konferenca sprejela dnevni red — brez dopolnilnih predlogov. Namen in osrednja tema konference je bila diskusija na univerzi. Tej temi je bil posveče tudi uvodni referat, ki ga je prebral tov. Stane Dolanc. Sam akcijski program je bil plod dolgotrajnega del vrste ljudi, ki so na konferenupravičeno pričakovali (in to so povedali tudi v uvodu), razpravo ki bo dala »vrsto predlogov, ki bodo akcijski program obogatili in ga približali ambicijam angažiranega dela članstva ZK na univerzi«.

Ni moj namen izrekati kakršnekoli sodbe o programu, kakor mi ni verjetno treba posebej omenjati pomembnosti tega dokumenta zaradi njegove vsebinske opredelitve v današnjem političnem, gospodarskem in kulturnem položaju na Slovenskem, kjer se poostreno kot morda še nikoli odslej postavlja problem in se obenem odloča usoda slovenske univerze v celoti (tako glede organizacijske in kadrovske strukture kakor glede samoupravljanja na univerzi, celotne študentske problematike in finančnega položaja univerze). Avtorji programa so razpravo torej nedvomno upravičeno pričakovali—in pričakovali so jo tudi mnogi, ki so prišli na konferenco.

Toda zgodilo se je nekoliko drugače. Na dnevnem redu so bile (druga točka) tudi volitve delegatov za kongres ZKS in ZKJ ter volitve dveh novih članov univerzitetnega komiteja. Zaradi hitrejšega postopka je bil sprejet predlog, naj se kandidacijska lista obravnava takoj po uvodnem referatu, zato da bi volilna komisija lahko izdelala volilne listke med diskusijo. Volilne liste so bile sprejete in začela se je diskusija o akcijskem programu, kakor je bilo predvideno, med tem pa je volilna komisija pripravljala listke. Pri ponovnem branju kandidacijske liste, že po prvi diskusiji, pa je nenadoma prišlo do pravega kopernijanskega obrata v konferenčni atmosferi. Nekaj že prej potrjenih kandidatov se je nekaterim tovarišem v dvorani naenkrat zazdelo nevrednih zaupanja. O upravičenosti kandidiranja omenjenih kandidatov se je pričela debata. Vse lepo in prav. Bolje enkrat kot nobenkrat. Zastopniki, ki jih bomo volili, morajo zaslužiti naše zaupanje, se pravi, da morajo ustrezati določenim pogojem. Če se izkaže, da ne ustrezajo, jih odpokličimo oziroma naj zaradi nezaupnice odstopijo od kandidature. Toda tukaj se je zataknilo. In konferenca je zašla v vode, ki jih ne bi moglo zajeziti nobeno delovno predsedstvo, če bi hotelo delati demokratično in ne na osnovi diktiranega sprejemanja sklepov.

Izkazalo se je tudi, da ni trdno določenih kriterijev, po katerih bi se določale kandidature. Nastalo je vprašanje, ali naj bo to delo v osnovni organizaciji, v različnih drugih organih ZK ali v študentski organizaciji (tako je npr. sodelovanje v junijskih študentskih dogodkih postalo eden temeljnih kriterijev, kar je zmedo samo še povečalo. Nedvomno je to dilema, ki bi bila v drugačnih pogojih koristna in bi zaslužila razpravo.

Zakasneli razgovor o upravičenosti kandidatur se je sprevrgel v osebno obračunavanje med delom prisotnih in argumenti, ki so imeli popolnoma privatni značaj skupaj z burkami o odstopu od kandidature, pa zopet o ponovnem kandidiranju (posebno zanimivo je bilo, ko so nekateri kandidati naštevali lastne zasluge). To je trajalo več kot dve uri, dokler končno vendarle niso bili vsi kandidati, razen enega, potrjeni.

Zato se sprašujem, čemu toliko hrupa in izgube dragocenega časa pri vprašanjih, ki so se kasneje izkazala za bolj ali manj formalna in privatniška in so bila, kar je najbolj žalostno, obravnavana na tako nizkem nivoju, ki je daleč od akademskega in ki se ne pojavlja ne le na konferencah, ampak celo na sestankih osnovnih organizacij. Ali je res šlo samo za napačno razumevanje demokratičnih volitev, ki gotovo niso formalno razpravljanje o nebistvenem, ali pa za dobro pretehtan osebni obračun? Gotovo je, da na univerzitetno konferenco ne sodi eno ne drugo. Rezultat vsega je bil, da od neskončnega prerekanja utrujeni člani konference niso po več kakor treh urah zbrali dovolj moči in pozornosti, da bi se še mogli ustvarjalno vključiti v diskusijo o akcijskem programu. In tako je bilo diskusij izredno malo, zvečine pa so govorili povsem drugi ljudje (kar je tudi svojevrstna ilustracija položaja) in ne tisti iz »volilnega boja«. Akcijski program je bil enoglasno sprejet, toda kaj dosti več od potrditve je bilo težko doseči. Tega pa si gotovo niso želeli niti avtorji niti univerzitetni komite niti vsi tisti, člani ZK, ki hočejo več kot samo formalistično prerekanje o zaslugah ali grehih posameznikov, medtem ko je nekaterim to očitno najvažnejše—in gotovo so prišli na svoj račun.

Da ne bo nesporazuma: nisem proti javni razpravi in demokratičnim volitvam, sem pa proti načinu in nivoju, kakršnemu smo bili priče.

S. S.

BREZ PREDSODKOV UVELJAVLJAJMO DOBRE ZAMISLI

Junija smo študentje soglasno obsodili študentsko organizacijo kot sklerotično strukturo generalov brez vojske ter zahtevali, naj se spremeni.

Sedaj je čas, da si študentje sami zgradimo novo Zvezo študentov, in pri tem sodelujemo vsi. Koncept nove študentske skupnosti je pred nami, takšen koncept, ki spreminja politično organizacijo s hierarhično strukturo v samoupravno skupnost študentov, v kateri se uveljavljajo samoupravne, to se pravi demokratične metode in javnost dela. V samoupravni skupnosti študentov je vsak študent po statusu, indeks pa je zadostna izkaznica. V okviru študentske skupnosti bomo študentje lahko obravnavali in reševali vse probleme, ki nas zanimajo (od študija do zunanje politike). Študentje sprejemamo samoupravni princip in uveljavljali ga bomo ne samo v letnikih in na fakultetah, temveč ga želimo prenašati v širši družbeni prostor.

Vsi problemi, ki nas teže pri študiju, se lahko rešijo po povsem samoupravni poti, seveda z našim resničnim in ne le formalnim sodelovanjem. Študentska skupnost na fakultetah mora biti funkcionalna, da bo omogočila organiziran nastop študentov v vseh samoupravnih organih. Če hočemo uspeti, bomo morali brez zadržkov odpirati vsa bistvena vprašanja. Naši predstavniki v samoupravnih organih bodo lahko tudi sami predlagali točke dnevnega reda in lahko bodo sodelovali v diskusijah na osnovi stališč, ki jih bomo študentje sprejeli javno, na svojih zborih.

Profesorji nam pri prizadevanjih za uveljavljanje samoupravnih odnosov na visokošolskih zavodih lahko mnogo pomagajo. Zelo pogrešamo tesnejše stike med študenti in profesorji, večjo pripravljenost slednjih za sodelovanje pri študentskih akcijah, predvsem pa pripravljenost za neformalne kontakte, čeprav so tudi izjeme. Dokler bomo pri reševanju problemov nastopali kot dve nasprotni strani, ne bomo imeli uspehov. Razlikovati moramo samo tiste, ki si prizadevajo za napredek, ter tiste, ki ga ne žele — ne glede na to, kaj so po položaju. Edino močna in enotna fakultetna ali univerzitetna skupnost bo sposobna napredovati, kar pa je brez dvoma nujno.

V študentski skupnosti naj velja načelo, da odločanje in politično delovanje ni monopol nekaterih, temveč pravica vseh ljudi. Posebno študentje ne moremo dopustiti, da bi bili samo koleščck v določenem mehanizmu, ki ga upravljajo drugi. Hočemo biti integralne osebnosti in hočemo vplivati na dogajanja. Zato se v družbo, v njeno samoupravno strukturo vključujemo, saj lahko le tako sodelujemo pri razvoju in spreminjanju družbe same.

Študentska skupnost mora dovoljevati pluralizem in iniciativo, združevanje študentov po interesih, saj bodo različni pogledi v okviru skupno začrtane poti omogočili dialog, ki je lahko le koristen. Ker poznam študente naše univezre, se ne bojim, da bi prevladale konservativne ali kakšne druge »ultra« ideje, čeprav bo delo vseh študentskih voditeljev in tudi članov Zveze komunistov mnogo težje in odgovornejše kot do zdaj. Prevladati bodo morali s kvaliteto in argumenti, ne pa s silo. Vsaka skupina, ki bo zastopala neko idejo, bo zastopala samo sebe in nikogar drugega. Če pa te ideje sprejme večina študentov na javnih razgovorih, potem jih morajo vsi študentski forumi in predstavniki zastopati kot ideje celotne Zveze študentov.

Ena najvažnejših zahtev za uspešno delo študentske skupnosti so resnično dobri študentski voditelji. Dokler jih bomo izbirali tako neodgovorno kot do zdaj, do takrat od njih ne moremo pričakovati večjih uspehov.

Sedaj, ko bomo Zvezo študentov reorganizirali, moramo še enkrat verificirati vse naše predstavnike v samoupravnih organih ter odločiti o njihovem polnomočju v prihodnje. Predstavljajo nas lahko le tisti študentje, ki so aktivni. Njihova odgovornost bo v prihodnje večja in neposredna. Študentje jih bomo lahko klicali na odgovornost takoj, ko se z njihovim delom ne bomo strinjali.

Nobena skupnost, nobena reorganizacija ne bo uspela, če je ne bodo podprli študentje, če ne bodo uresničevali in razvijali sprejetih stališč in metod dela. Mnogo bo še treba spremeniti, da bomo res demokratični in uspešni ter predvsem zreli za demokracijo. Nihče nam ne preprečuje, da v svojem okolju ne bi mogli uresničiti lastnih zamisli, zato bo vse, kar bomo naredili, odvisno le od nas samih, od našega interesa in naše sposobnosti. Pred nami so velike naloge, zlasti reforma študija. Sem štejem tudi reševanje materialnega vprašanja študentov problemov celotne družbe, do katerih ne moremo biti ravnodušni. Le če se bomo znali organizirati, bomo nekaj pomenili.

Jože Slander

Leto 1968 je Generalna skupščina Združenih narodov v počastitev dvajsete obletnice sprejetja deklaracije o človekovih pravicah proglasila za mednarodno leto človekovih pravic.

Društvo za Združene narode za SR Slovenijo in Republiški center klubov OZN sta že v začetku leta razpisela

NAGRADNI NATEČAJ

za najboljšo seminarsko ali diplomsko nalogo s področja človekovih pravic, bodi z ekonomskega, pravnega ali kakršnegakoli drugega vidika in ne glede na to, ali sodi v okvir delovanja Organizacije Združenih narodov oziroma njenih specializiranih agencij, ali pa se obravnava izven področja delovanja te mednarodne organizacije.

Društvo in Republiški center želita opozoriti študente in diplomante na ta razpis, obenem pa jim tudi sporočiti, da je rok za oddajo sestavkov podaljšan do 15. novembra 1968.

„Kličem mladino sveta“

Reporterja revije Stern Heinrich Jaenecke in Eberhard Seeliger (fotografije) sta doživela predolimpijski pokol Mexico Cityju.

Kmalu bi zadonel gong tako, da bi kakor Hitler (kot leta 1936 v Berlinu) dal naznaniti začetek olimpijskih iger, predstavo proslavitev svoje moči. To pot prihaja olimpijski ogenj iz Grčije generalov, Čehi morajo teči poleg Rusov, ameriški črnci poleg belih rojakov. V Mexicu pa je dala vlada v imenu iger streljati na študente.

Rahel veter je nad množico napenjal trak z napisom: »Vlada, niti s sto olimpiadami ne moreš zabrisati svojega zločina!« Zabeležil sem stavek in pogledal na uro. Bilo je ob petih popoldne Ob tem času naj bi se začelo protestno zborovanje študentov. Vendar se je množica še vedno valila na »Trg treh kultur« nedaleč od centra mesta.

Pred enim mesecem je na tem trgu policija priredila krvav obračun, ko je z avtomatskim orožjem obkolila bližnjo tehniško visoko šolo ter zasledovala bežeče dijake prav do stanovanj v okoliških poslopjih. Tudi zdaj ni bilo mogoče dognati števila žrtev. Govorilo se je o trideset mrtvih. To je bil začasni višek vladne gonje proti akademski mladini, ki je po štiridesetletnem gospodovanju ene stranke protestirala proti samovolji, korupciji in terorju.

Zdaj sta bili obe strani videti izčrpani. Dopoldne sva z Eberhardom Seeligerjem bila na univerzi. Vojska se je po dveh tednih zasedbe umaknila v obrobna področja mesta. V inštitutih in laboratorijih so pogrešali mikroskope, opremo za temnice in kartoteke. Študenti so s profesorji delali inventuro v opustošenih učilnicah in predavalnicah.

Nekaj sto metrov od univerze pa je stal olimpijski stadion, dovršeno nališpan: vladi alibi za zatiranje, za študente poziv k protestu pred vsem svetom.

To popoldne so študenti nameravali z javno demonstracijo doseči umik vojske iz politehnike, ki je bila še vedno zasedena.

Z Eberhardom Seeligerjem sva šla v ložo tretjega nadstropja velike stanovanjske hiše, ki zagrajuje vzhodno stran trga. Loža, do katere se pride po odprtih širokih stopnicah, je dvajset metrov dolga in pet metrov široka. Vodstvo zborovanja jo je uporabljalo za tribuno.

Med mehiškimi študentskimi voditelji je stala Oriana Fallaci, novinarka milanskega »L'Europea«. Srečali smo se bili že nekaj dni poprej.

»Ali niso čudoviti?« je vprašala. Menila je študente.

VOJSKA ČAKA NA PROVOKACIJO

Stopil sem k Angelu Verdugu iz stavkovnega komiteja. Star je 22 let, študira matematiko na politehniki, ima gladko obrit, odkrit mestni obraz.

»Se bo kaj zgodilo?« sem vprašal.

»Ne,« je dejal, »ne verjamem, sicer bi bili že poslali sem policijo.«

Kljub temu je bila napetost v zraku. Krožile so razburljive govorice. V provinci so bili trije študenti ustreljeni, v Monterreyu, Oaxaki, Veracruzu in Guadalajari so bili nemiri. Vsi so bili ogorčeni nad tiskom, ki je prikazoval dogodke po želji vlade ali pa jih je razvrednotil. Mehiški časopisi pa so dobili nepričakovane pomagače v tujih olimpijskih reporterjih, ki so pisali o »guerillerosih«, »zastraševalnih strelih« in »študentovskih nemirih« — tam, kjer je šlo za militaristično zatiranje protestnega gibanja civilistov.

Ob 17.30 je stopil k mikrofonu prvi študentski predstavnik. Nikoli ne bom pozabil prvih njegovih stavkov: »Tovariši, obveščeni smo, da policija čaka na provokacijo. Zato ne bomo korakali do politehnike. Izpeljali bomo primerno zborovanje in potem mirno odšli domov!« Nato je govoril o zahtevah študentov.

Množica je ploskala in vzklikala: »Viva Mexico!« Zborovanje je bilo bolj podobno sestanku zahodnonemškega delavskega sindikata kakor mitingu SDS. Mnogi so se naveličali stati in zato so posedli. Bilo je kakih deset tisoč ljudi, med njimi tudi mnogo žensk. Nad trgom so ves čas križarili helikopterji.

Čez kake četrt ure sem rekel Eberhardu Seeligerju: »Mislim, da je bolje oditi.« Prikimal je. Mračilo se je in svetloba je bila že slaba, tako da je bilo komaj še mogoče narediti dobre fotografije.

TRI ZELENE SVETLEČE OBLE SO DALE SIGNAL

V istem hipu so počili trije zamolkli streli. Za starim frančiškanskim samostanom, ki je zagrajeval trg z juga, so se vzpele kvišku tri zelene svetleče oble. Za trenutek je bilo čisto tiho. Nato krik deset tisočev glasov. Hkrati so se od množice v paničnem iznenadenju odcepili tisti, ki so bili ob robu. Ko je nova salva svetlečih obel razparala nebo, sem poleg sebe zaslišal glas Oriane Fallaci: »What happens? What happens?« Nisem ji več utegnil odgovoriti. Nenadoma sem razločil nenehoma ponavljajoči se glas od spodaj: »El ejercito, el ejercito!« — »Vojska, vojska!«

Po zvočniku sem slišal predirljivi glas študentskega govornika: »Tovariši, tovariši, tovariši — to je provokacija, tovariši, tovariši, mirujte vendar . . .«

Glas je prekinil vrvež za mojim hrbtom. Z obeh stopnišč so v ložo navalili možje v civilu. V rokah so držali težke revolverje in se odsekano zadirali na nas: »Abajotodos, cabrones de mierda.« — »Na tla, svinje usrane, gobce dol, če jih nočete dobiti!«

Stal sem ob balustradi in se spustil na kolena. V loži nas je bilo dvajset do trideset. Prav toliko je bilo mož s pištolami. V tem trenutku sem opazil detajl, ki je komično deloval: vsi iz policijske čete so nosili na levici belo rokavico. Prešinil me je absurden spomin na Dicka in Doofa. Eden od njiju je v njunih filmih nosil bele rokavice. Naslednje kretnje sem delal brez povelja. Med kričanje, ki je prihajalo s trga za mojim hrbtom, se je pomešal nov hrup — rožljanje strojnega orožja.

Vsi smo se vrgli na tla, tudi policija. Streljanje je naraščalo od sekunde do sekunde. V trušču je bilo čuti le še rohnenje helikopterjev. Ves čas sem mislil samo to: »Tega ne morejo, ne morejo z vojsko napasti neoboroženo množico — tega ne morejo storiti . . .«

»HEIL HITLER!« JE REKEL MOJ NADZOROVAVEC

Vendar so to storili. Skupaj s streli od spodaj in od zgoraj — zakaj streljali so tudi iz helikopterjev — je pokalo tudi orožje naših belo orokavičenih. Ne vem, na koga so streljali. Toda takoj sem vedel, da pripadajo vojski. Bali so se, da bi se znašli v ognju lastnih ljudi. Izza kritja so vedno znova tulili geslo. Geslo se je glasilo: »Batallon Olimpico« — »olimpijski bataljon«.

Bilo je nekaj trenutkov, ko je ogenj ponehal in streljanje pojemalo. Stiskal sem se k balustradi poleg nekega belo orokavičenega. Pogledala sva si v oči. Bil je mlad, verjetno star 25 let, z gladkim obrazom.

»Ste od vojske?« sem ga vprašal.

»Gobec,« je rekel in mi potisnil glavo navzdol z belo rokavico. Vprašal sem še enkrat. Končno je rekel: »Si, hombre, ne delaj si skrbi. In ti?«

»Nemec,« sem dejal, »novinar.«

»Heil Hitler!« je rekel.

Politične diskusije rajši nisem začenjal. Dovolil mi je, da sem potegnil iz žepa v jopiču cigareto: »Toda lepo previdno, moj fant.«

»Zakaj to delate?« sem vprašal.

»Drži gobec,« je rekel, »poseri se.«

Ogenj je postajal močnejši kot prej. Zdaj je bilo spoznati že strele velikokalibrskega orožja. Od stropa se je luščil omet. Zraven mene je ležalo debelo dekle. Hlipala je in se tresla. Potem pa je bilo slišati glas Oriane Fallaci, iznenaden, pretresljiv glas: »Prosim, pomagajte,« je ponižno zaklicala v angleščini, »ranjena sem, pomagajte vendar!«

»Zakaj ji ne pomagate, prekleto!« sem rekel možu ob sebi.

»Gobec,« je rekel. »Eden od naših tu zgoraj je tudi ranjen. Nimamo nikakega Walkie-Talkie, prekleto. Ne moremo dol.«

Orianin glas je utihnil. Bal sem se. Pogledal sem na uro, bila je sedem, 45 minut po začetku napada. Nato se je oglasil v kotu mirni Seeligerjev glas:

»Jaenecke?«

»Pravkar sem eno pokadil.«

Vedel sem, kaj je mislil. Kajenja se je bil odvadil pred tremi leti. Streljanje je spet pojemalo. Znočilo se je. Zeblo me je. Iz stopnišča so prihajali kriki, psovke in zamolkel trušč udarcev. Vojska je praznila stanovanja. Potem so prišla nosila. Oriano so odnesli. Moj revolveraš mi je tiščal obraz k tlom. Samo s kotički očes sem videl, ko je odhajala. Od sebe ni dala glasu. Potem sta sledila še dva ranjenca. Eden je bil oblit s krvjo; bil je študent v modri obleki.

Pol ure kasneje je bila loža evakuirana. Pri izhodu na stopnice se je pokazal obraz in zakričal: »Drug za drugim, toda gobce dol!«

Po trebuhu sem se plazil proti izhodu. Tla so bila mokra. Prestreljena je bila glavna vodovodna napeljava. Voda je tekla s stopnic v ložo. Tu se je pobarvala v rožnato. Na koncu lože me je nekdo, prav tako ležeč, vprašal:

»Ti si nekakšen usran žurnalist? Pokaži svoje papirje.« Nikdar nisem v neudobnejšem položaju vlekel iz žepa potnega lista.

Medtem, ko je mož bral, sem gledal okoli. Srečal sem oči nekega študenta. Čisto rahlo je dvignil roko in z dvema prstoma napravil znamenje V.

Na stopnicah sem smel vstati. Skozi jašek je drl slap vode. Neki revolveraš me je zgrabil za ramo, me podržal pod vodo in me nato zrinil v spodnje nadstropje v neko temno stanovanje. Moker sem bil do kože. V veži stanovanja sta stali dve vrsti civilistov v belih rokavicah. Spustili so me v ozadje in pristal sem v majčkeni toaleti. Tukaj je gorela luč.

V toaleti sta stala že dva moška in dve ženski. Dolgo smo se ogledovali, nakar sm se predstavil. Ostali so bili Charles Courriere od »Paris Matcha«, José Antonio Arce, šef redakcije mehiškega lista »Gente«, neka žena nedoločljive starosti in mlado dekle, ki je stanovala tukaj ter je bila slučajno bolniška sestra. Njena bela bluza je bila na ovratniku umazana od krvi.

Počasi sem razumeval, kaj se godi v temnih sobah. Tam so tepli študente. Slišali smo zamolkle udarce in stoke, toda niti enega krika. Stara ženska je tiho jokala, mlada je počasi molila. Francoz ni rekel besede in ni ganil z obrazom.

Potem je prišel Jan Borg. Bil je Norvežan in je delal skupaj s Heinzem Leitermannom kot kamerman. Tudi on je bil moker, da se je cedilo in je drgetal po celem telesu . . . Prišel je bil po drugem stopnišču in so ga odvedli v gornje nadstropje. Tam so tepli še bolj. »Fant, ki je ležal poleg mene v loži, je mrtev,« je Jan Borg spet in spet pravil. »Bil je medicinec v šestem semestru.«

Tiho smo se pogovarjali. Stara ženska je povedala, da je vojska v vsem okolišu odklopila telefone in ambulantam prepovedala odnašati ranjence. Če so se kaka vrata zganila, smo obmolknili. Enkrat je nekdo stopil noter in spral svežo kri s svoje bele rokavice. Enkrat so poklicali bolniško sestro. Ko se je spet vrnila, ni rekla nič.

Čez eno uro so nas odvedli na dvorišče. Prvič sem spoznal obseg vojaškega napada. Povsod so gomazeli lovci s padali. Na njihovih indijanskih obrazih se ni dalo spoznati nobenega giba. Nekateri so nosili bazooke in težke mitraljeze. V obrisih so se videla oklepna vozila. Še vedno so odjeknili posamezni streli. Ob neki steni so stali študenti v tesnih gručah in z dvignjenimi rokami. Nekateri so bili čisto goli.

Potem sem videl skozi odprto pasažo na ulico. Na drugi strani je stala nepregledna kača ljudi, ki so jo zastražili lovci. Kača se je počasi pomikala naprej proti nevidni točki. Od tam je prihajalo grmenje težkih Lkw-motorjev.

Stali smo do enajste ure. Jan Borg je s tal pobral časopis in si ga zataknil pod mokro srajco. Potem so zadnjič kontrolirali naše dokumente. Gospod v rjavi obleki z belim robčkom v naprsnem žepu nam je rekel: »Oprostite, prosim, nadlegi. Vi veste, da so povsod zastraševalni streli — in, prosim, napišite tu vaša imena, vaš hotel in časopis, za katerega delate.«

To smo storili, potem smo šli. Jan Borg je šel z mano. Izognila sva se vojaškemu kordonu in odšla na široko cesto. Ustavil je neki avto. Mož v njem je rekel: »Stopite noter. Prihajate od tam?« Bil je reporter nekega mehiškega časopisa. Vprašal sem ga, kako je bilo zunaj«. »Enega naših fotografov so z bajonetom zbodli v roko,« je povedal. Zraven njega je sedela njegova žena. Jokala je ves čas, dokler nismo prišli do hotela.

Proti polnoči je prišel Seeliger. »Napravil sem še eno sliko v loži,« je rekel. Doživel je štiri leta vojne v Rusiji in zato je bil miren. Toda popil je pivo, česar sicer nikdar ne stori.

Pozno ponoči je poklical Leitermann, ki je bil ostal spodaj na trgu, ko je pojemal napad. Zapeljala sva se v njegov hotel. Imel je raztrgano in krvavo srajco. Privzdignil jo je. V bližini želodca je imel štiri krvave raze. Zadal mu jih je neki lovec z nožem, ko Leitermann ni hotel izročiti svojega filma. Po vsakem »ne« krepak urez. Po četrtem so ga vojaki pustili.

In med tem, ko so tisoči Mehikancev stali v vrstah pred policijskimi postajami, bolnicami in mrtvašnicami, da bi dobili podatke o svojcih, med tem, ko je drugih tisoč sedelo zaprtih po ječah in vojaških kasarnah, med tem, ko so zdravniki skrivoma ugotovili, da se je število mrtvih povzpelo na 50 do 60, med tem, ko je vsa dežela bila nema od groze, je izšel večernik »Ovaciones« s triumfalnim tiskarskim stavkom: »Si habra Olimpiadas« — »Olimpiada je odprta«.

V hotelu sem oddal telegram. Fant v portirski loži me je vprašal: »Ste bili zraven?«

»Da,« sem rekel.

»Kdo je streljal prvi?«

»Vojska,« sem rekel.

Njegov glas se je tišal, ko je rekel: »Gracias, senor, todo el pueblo ya lo sabe.« — »Hvala, gospod, vse narod to že ve.«

Potem mi je dal list iz mojega predala. Bilo je vabilo za neko cocktailparty v olimpijskem mestu. Nenadoma mi je postalo slabo.

Prevedel: Jaro Novak

Pravilnik o sodelovanju kratkoročnih posojil

I.

1. Namen študentskih kratkoročnih posojil je pomoč študentom pri premostitvi trenutnih finančnih težav.
2. Posojilo se podeljuje v znesku do 500.— Ndin. Prosilcu podeli posojilo en član socialno ekonomske komisije pri UO in upravnik servisa.
3. V izrednih primerih se lahko podeli prosilcu vsota do 1.000.— Ndin. O tem odloča socialno ekonomska komisija Univerzitetnega odbora Zveze študentov Jugoslavije.
4. Študent lahko dobi posojilo enkrat letno. O izjemah odloča socialno ekonomska komisija Univerzitetnega odbora Zveze študentov Jugoslavije.

II.

1. Posojilojemalec mora biti redno vpisan na fakulteti, visoki ali višji šoli ter akademiji v Ljubljani.
2. Posojilojemalec mora biti član Zveze študentov Jugoslavije.
3. Posojilojemalec mora imeti poroka kot pri najetju posojila v banki oz. trgovini.
4. Tuji študent mora biti član Mednarodnega kluba, porok mu je lahko tudi mednarodni klub.
5. Prednost pri posojilu imajo slabše situirani študentje in študentje s stalnim bivališčem izven Ljubljane.
6. Posojila ne more dobiti študent, ki ni v rednem roku vrnil posojila tega sklada.

III.

1. Rok vračanja posojila je šest mesecev po prejemu posojila:
   a) vrne se lahko v obrokih
   b) vrne se lahko naenkrat
   Če posojilo ni pravočasno vrnjeno, odgovarja porok solidarno z dolžnikom. Za vrnitev posojila se lahko uporabijo vsa redna srednstva izterjave.
2. Lastoročno podpisani prošnji je potrebno priložiti:
   a) index
   b) izkaznico ZŠJ ali Mednarodnega kluba
   c) ovrovljeno izjavo poroka

IV.

O izrednih in nepredvidenih primerih kakor tudi o spremembah tega pravilnika odloča Univerzitetni odbor Zveze študentov Jugoslavije, Trg revolucije 1.

V.

Interno poslovanje:

1. Obrazce za posojilo izdaja servis ZŠJ.
2. Izpolnjene prošnje za posojilo in izpolnjene obrazce sprejema administracija servisa, dvakrat tedensko in jih je dolžna predložiti komisiji iz 2. člena tega pravilnika
3. Komisija odloča o prošnjah v ponedeljek in v sredo v skladu s pravilnikom.
4. Finančna služba servisa izvrši odločbo v skladu s pravilnikom o materialnem poslovanju organov ZŠJ.

VI.

Komisija za podeljevanje kratkoročnih kreditov pri Socialno ekonomski komisiji UO ZŠJ, Ljubljana, Trg revolucije 1/II.

UNIVERZITETNI ODBOR ZŠJ

Razpis

Zveza študentskih organizacij za telesno kulturo in FORUM ŠN razpisujeta

honorarno delovno mesto tehničnega vodje in pomočnika Unigolfa v Študentskem naselju. Zaposlitev je za določen čas (po pogodbi). Podrobnejše informacije dobite v četrtek, 24. 10. 1968, ob 13. uri, na Zvezi študentskih organizacij za telesno kulturo, Trg revolucije 1/I, soba 57.

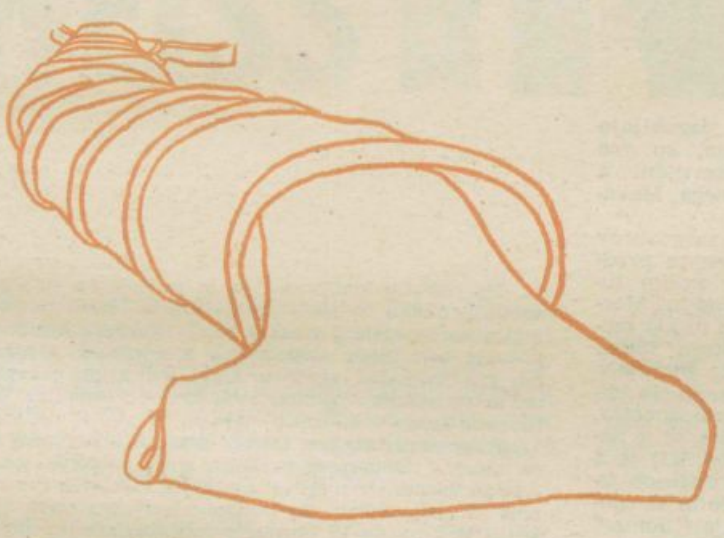

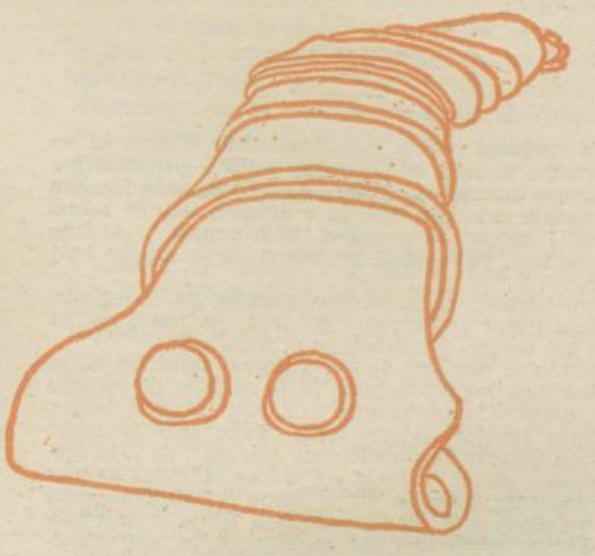

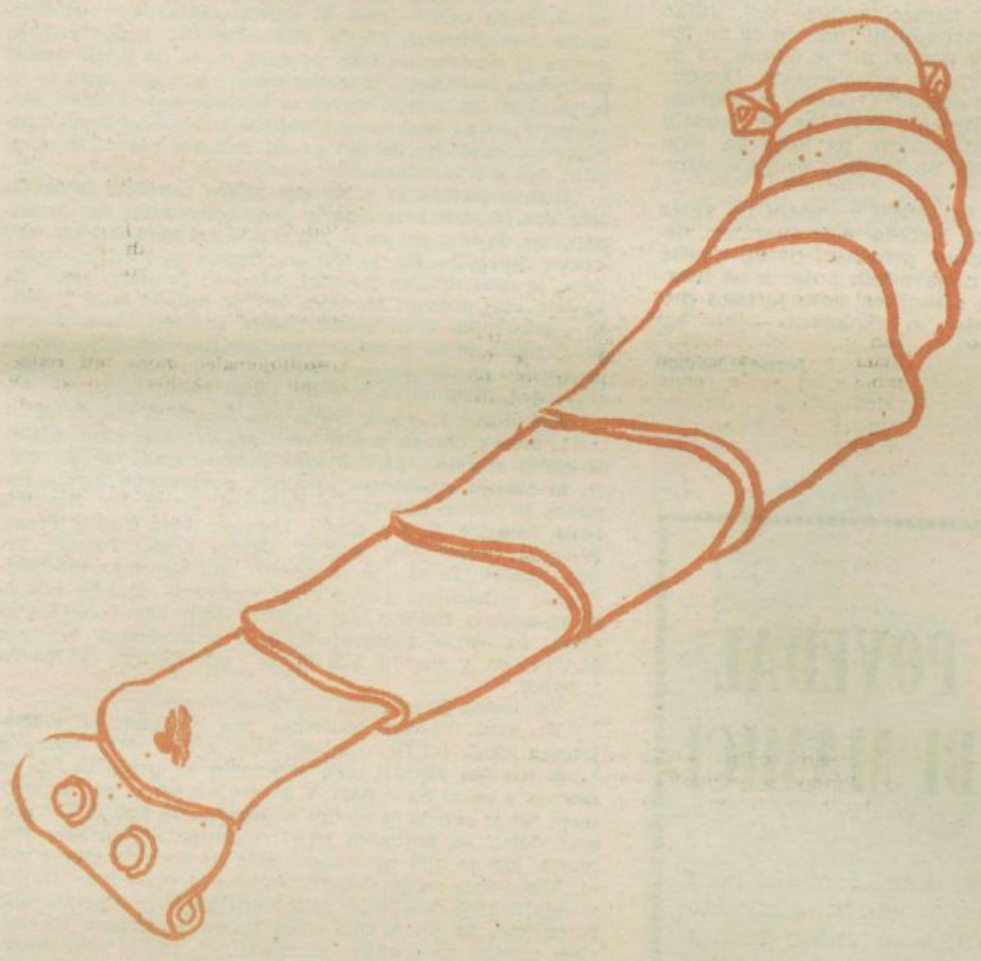

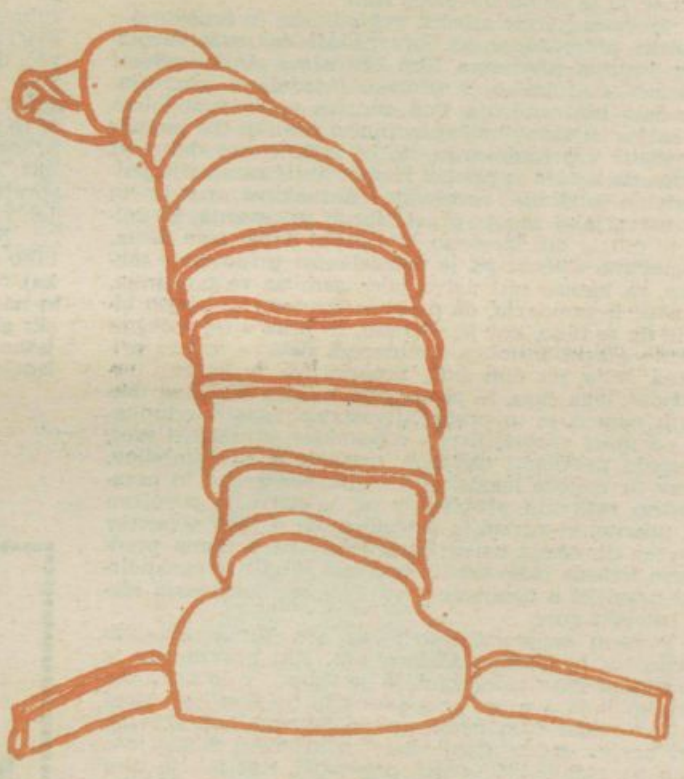

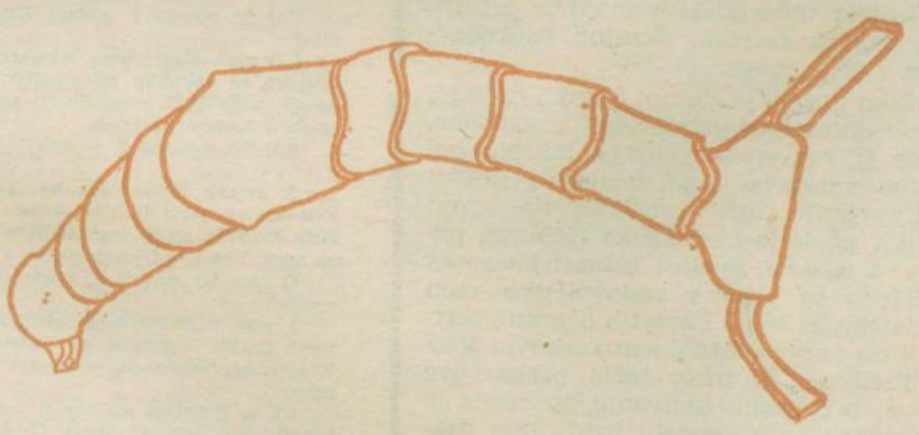

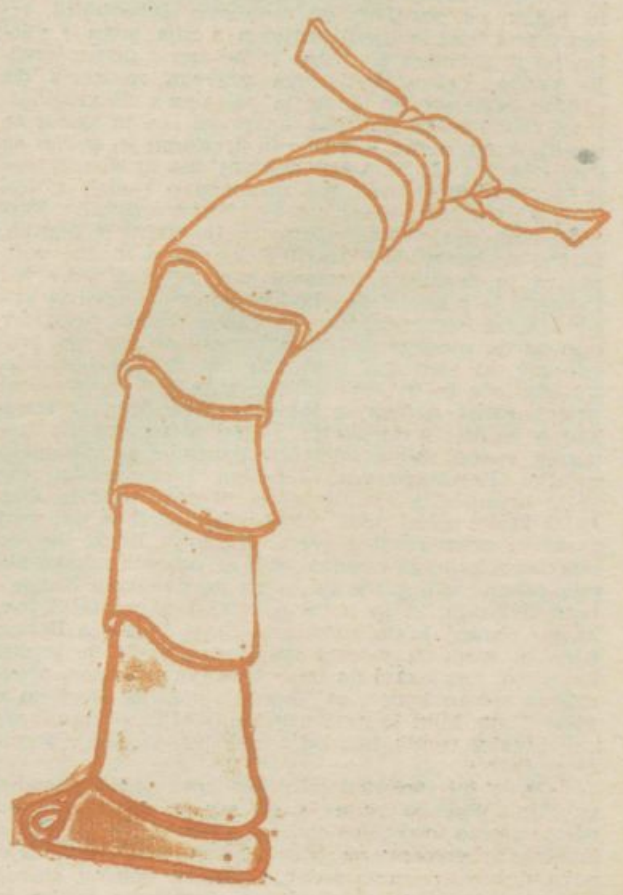

TEI B UNA

MALA PULA

Ta zgoščeni prikaz jugoslovanskih filmov, ki so po mnenju puljske žirije in po presoji prireditelj ev (predvsem uredništva revije Ekran) vrh naše filmske proizvodnje lanskega leta, bi v drugem letu že zahteval nekaj novosti in odpravo tistih napak, ki so bile vidne že lani, po letošnji prireditvi pa so mnogo bolj očitne.

Gre namreč za preprosto resnico, da o jugoslovanskem filmu ne moremo govoriti, še manj pa ga lahko kot enotno prepletenega prikazujemo.

Očitno je namreč, da sta v našem filmu že jasno izoblikovana dva ustvarjalna pola, različna po iskanju snovi, odpiranju problemov in s tem različno tudi v izrekanju resnice našega sveta. Tako zelo je jasna in očitna (ustvarjalna različnost namreč), da ji ni težko določiti meje; ta meja pa je kar začrtana ločnica dveh republik. Kaže pa, da se bomo pri obravnavanju tako imenovanega jugoslovanskega filma kmalu morali omejiti le na tisti del Jugoslavije, ki leži vzhodno od hrvatsko-srbske meje, saj edina problemsko zanimiva filmska stvaritev hrvatske kinematografije hkrati s svojo aktualnostjo sporoča tudi že ustvarjalno nemoč, ki je zatrla slovenski film.

Iz vrste filmov srbske, vojvodinske in črnogorske filmske proizvodnje, ki obravnavajo čas naše revolucije, izstopa predvsem film Miroslava Antića »Sveti pesek« — zanimivo, a filmsko neizdelano razgrinjanje časa informbiroja. Pod očitnim vplivom sodobne (a žal ne najaktualnejše) evropske misli in (po lastnih besedah) v prizadevanju, da bi razkril svet dalje od točke, do katere je prispel Kafka, Antić razstavlja polpreteklo obdobje revolucije. Aktualnost, predvsem pa ustvarjalni zagon, pravi izbruh pričevanja, ki dolgo ni moglo biti izrečeno, sta glavni odliki tega filma. Poglavitna slabost pa je neizdelanost pripovedne tehnike, za katero niti ustvarjalec sam ne ve pojasnila, temveč le poudarja, da drugače izrečeno ni moglo biti in da je tako, kot je, iskreno. In prav v tej točki je očitno glavni problem Antićevega dela — vedno prisotna želja po čim bolj prepričljivo prikazani tragičnosti tega časa, ki pa jo prav izrazna sredstva (katerih namen je to prepričljivost izpovedati) odmikajo od moči prepričljivega v nekakšen umetniški svet, prepoln poetičnih metafor, prispodob in simbolov. Prav to vpijoče iskalstvo ter množica grobo in nezadostno razkritih problemov pa je največje poroštvo za upanje, ki spremlja pričakovanje drugih stvaritev novega filmskega ustvarjalca. Predvsem artizma, predvsem izrazne izdelanosti, kakršno je najti v epsko-lirski pravljici o neomadežljivo čisti revolucionarni ideji Lelejske gore.

Povsem svojevrstni deli pa sta filma Živojina Pavlovića in Dušana Makavejeva. Kaj pravzaprav je ta strašni Pavlovićev film, ki je vzburil celo neko damo, ko ji je o njem pripovedovala prijateljica? Meni je Pavlovićev film nadaljevanje Petrovićevih »Zbiralcev perja«, resda manj »krasem in očesu dopadljiv«, zato pa globji, kritičnejši, pristnejši. Kot tak je film o neki družbi, ki sama sebe misli kot odprto in neskončno demokratično formo, a se skozi pot nekega popotnika razkriva kot totalno hermetična, nedemokratična in brezperspektivna realnost. Jimmy Barka ni junak, ne pozitiven ne negativen, je popotni, vržen v svet brez lastnega projekta, s cilja, gnan le z željo po drugačnem življenju in brzdan z nezmožnostjo akcije. Vržen iz edinega pravega razmerja do družbe, iz delovnega razmerja, pahnjen v nivo nepristnega eksistiranja, živi pač, kakor se živi in kakor se v tem okolju ravna. Uspešen in prodoren je, dokler se drži globoko vhojenih poti v blatu dna družbe. S tem je dopolnjena Petrovićeva pripoved o ljudeh z dna družbe, o ljudeh, ki nočejo vključitve v družbo. Pavlović dopolnjuje — krivi niso ljudje, kriva je družba, ki jim ne omogoča vključitve, ki zapira možne poti, pljuva in preklinja umazani svet »cigana i kurvi«. Pavlović je v kritiki družbe mnogo doslednejši in kritičnejši od Petrovića. Pravi obraz te družbe pokaže v odnosu do njenega stebra, v odnosu do razreda proletarcev, ki sam živi prav tako brezciljno življenje, izgubljajoče se v nesmiselni igri dveh, v brezupnem pričakovanju nečesa, v jalovem organiziranju štrajkov, v razmerju do akcije, ki naj bi spremenila stanje, a vedno znova nemočno propada že v samem začetku. Revolucionarnost, pesem, teror, puška, vse je le brezplodna manifestacija nemožne akcije. Običajni junak nekaj nosi, nekaj odkriva ali se mu vsaj razkriva neka resnica sveta. Jimmyju Barki se ne odkriva nikakršna resnica, tudi ga ne žene nikaka akcija (akcije ni), giblje ga le sla po nekakem drugačnem življenju, ki jo polni neki skrivni podtalni tok, ki nas ohranjuje do končnosti. Smrt Jimmyja Barke, njegova »usoda«; ničesar tragičnega ni tu, je le pot kot tisto, kar označuje izraz bivanje za konec, pravzaprav srečen konec, saj izpolnjuje željo, izrečeno v glavi filma. Film je močan in pretresljiv ne na nivoju individualne usode, temveč v razkrivanju globje resnice sveta.

Če je bil Pavlović odkritje lanskoletne prireditve »Mala Pula« (revija Ekran mu je prisodila prvo mesto mesto med ustvarjalci), bi ob enakih kriterijih letošnje priznanje prav gotovo zaslužil Makavejev. Njegovo duhovito »novo izdanje jednog dobrog starog filma«, ta vrtinec originalnosti filmskega izraza in satire, je plod preprostega evidentiranja časa. In to prikaz z višine, ko vse naše velike misli, ideali, simboli, tabuji, z eno besedo miti vseh vrst izgubljajo pomen orientacijskih točk našega življenja, ko vse veliko tone v posmehu in ironiji. Dobro izravnano, a gorje Jugoslaviji, če se zave, da ima enega Makavejeva.

In končno, ker je bila to večna poanta razgovorov z režiserji, še slovenski film. Letos niti enega predstavnika — svojevrsten uspeh! Kaj je z našim filmom, kaj je s slovensko filmsko ustvarjalnostjo? Morda je eden od odgovorov na to vprašanje usoda edinega dobrega letos ustvarjenega slovenskega filma. Gre za kratki film režiserja Karpa Ačimoviča. Film je v tujini prejel visoko priznanje, doma pa ga še nismo imeli priložnosti videti. Med edino priložnostjo, med večerom kratkih filmov v kinu Komuna, se je namreč razkrilo, da je izgubljen, in ni znano, kaj je z njim danes — ali je izgubljen, najden ali začasno izgubljen? Nič čudnega bi namreč ne bilo, če bi se zgodilo zadnje. Ali ima sploh smisel predvajati domači publiki dobra domača dela? Hladnik, ki je nekaj časa poskušal prepričevati, je končno omagal in ponudil tisto, za kar je bil po prejšnjih izkušnjah prepričan, da bo sprejeto. Malo revijo našega standarda in sposobnosti. Žal pa odziv ni bil ravno najboljši, saj je marsikaj pozabil. Imamo namreč mnogo več, toliko več, da lahko ostanemo ravnodušni tudi, če se ne pokaže vse, kar je narodu v ponos. Ali je čudno, če se nihče ne spravi k ustvarjanju problemskih filmov; je to res samo ustvarjalna nemoč? Oglejmo si dramski primer — Kozakov »Kongres«, delo, ki je skušalo biti kritično, izzivalno napadalno, pa smo ga lepo sprejeli kot blago hvalnico. So to delo drugače sprejeli v Beogradu?

Nekaj pa nam je le še ostalo v našem na videz tako neranljivem prostoru. Nečesa le ne maramo, nekaj nas še ogorči —banalen, prostaški poseg v seks in natisnjena kvanta. Ob nenavadnih pojavih na morski gladini se zdrzne vsa očetnjava, zato je tako prijetno pisati kvante. Lagodno in učinkovito — kot lep izdelek za široko potrošnjo.

Jernej Novak

RAD BI POVEDAL NAŠI LJUBI MAMICI

Joviti Podgornik, dobri ženi (ki nam je pomagala prek pubertete in sedaj skupaj z nami odrašča, a še vedno boža s toplo materinsko roko prek televizije), da je bila večerja, ki nam jo je pripravila nekega četrtka, skrajno neprebavljiva.

Kako ljubko je steklo! Stanko Godnič, igrivo domiselna primerjava iz slovnice, ki se ji kar sama vsiljuje, iskrivo bogastvo praznega uma, očarljivo ljubko nagovarjanje, upali smo že, da bomo odšli v posteljo brez žličke ricinusa, potem pa ta grdi, misleči Inkret! Pa zopet vse lepo in prav v zadovoljstvo vseh gledalcev, ki so po Forsytih očarani, ostrmeli ob polintelektualnem razkošju Vasje Predana, še malo težje prebavljive hrane, neprijetno umivanje, in zopet je vse dobro — k postelji pridroblja dražestno gorostasna Vesna Marinčič. Duhovito, narahlo, skoro neopazno preliva najglobje bogastvo svojih misli, da ne bi načela krhke zgradbe našega filma. In čisto, čisto na koncu, tik ob vzglavju postelje še naš lepi narcisoidni očka, naš iskrivi bombonček Tonček, ki smo pravzaprav dolžni večno hvalo za ta zgledni prikaz naših zmogljivosti.

J. N.

KRAJEVNI LESIKON SLOVENIJE

Na tiskovni konferenci, ki jo je Državna založba Slovenije priredila ob izidu prvega zvezka leksikona (celotna izdaja bo obsegala 3 zvezke), se je govorilo o namenu in pomenu tovrstnega »repertoarja z uradnimi, topografskimi, zemljepisnimi, zgodovinskimi, kulturnimi,gospodarskimi in turističnimi podatki vseh krajev Slovenije,« kot samo sebe knjiga deklarira.

Poleg predstavnikov DZS in predstavnikov tiska so bili na tiskovni konferenci prisotni: glavni urednik leksikona Roman Savnik ter njegova uredniška sodelavca France Planina in Živko Šifrer, ter poslanec izvršnega sveta Slovenije, ki je v imenu IS Slovenije pohvalil DZS in uredniški odbor leksikona.

Uvodoma je predstavnik DZS pojasnil, da ce otna zamisel o izdaji takšnega leksikona sega v leto 1962, junija 1964 pa je Roman Savnik sam prijel za delo: rečeno je bilo, da se je nove naloge lotil z ljubeznijo. Tako je moral sam zbrati razen treh — vseh 40 sodelavcev, ki so zbirali podatke o posameznih krajih Slovenije. Ob koncu svojega govora je predstavnik DZS povedal, da bi do izdaje zaradi prehudega finančnega bremena nikoli ne moglo priti, če ne bi priskočil na pomoč sklad za pospeševanje kulture Slovenije. Tako pa je slovenska knjižna polica obogatena z nepogrešljivim delom, ki »so ga vsi kulturni narodi že opravili«, kot je bilo rečeno.

Roman Savnik je v klenem jeziku povedal, da mora leksikon izhajati v zvezkih in postopoma zato, ker je prenaporno, da bi v eni sami knjigi bilo vpisanih več kot 6000 krajev Slovenije. Ko je Roman Savnik govoril o svojem delu, je med drugim povedal, kako so Primorci rekli, da so šele zdaj ponosni Slovenci, ker so njihovi kraji popisani v leksikonu. Proti koncu govora je rekel, da ni knjige brez napak, in to je dajalo razumeti, naj bralci leksikona opozarjajo na napake in sporočajo o njih. Kajti, je zaključil Savnik, posameznik ve malo, vsi pa vemo veliko.

Kaj obsega 1. zvezek krajevnega leksikona Slovenije?

1. zvezek obsega popise vseh krajev (tudi najmanjših) 18 občin zahodne, jugozahodne in severozahodne Slovenije, ki sledijo splošnemu pregledu posameznih občin. Popisane so občine Ajdovščina, Cerknica, Idrija, Ilir. Bistrica, Izola, Jesenice, Koper, Kranj, Logatec, Nova Gorica, Piran, Postojna, Radovljica, Sežana, Škofja Loka, Tolmin, Tržič, Vrhnika. Zvezku je priloženih tudi štirinajst zemljevidov, ki prikazujejo glavne kraje, nekatere važnejše vrhove in posamezna vodovja osemnajstih občin. Zemljevidi so izdelani na osnovi topografskih kart geografskega inštituta JLA (ki so v merilu 1:50 000 in pomanjšani v merilo 1:100 000.

Zgodovina Krajevnega leksikona Slovenije.

Krajevni leksikon Slovenije ima predhodnika v Krajevnem leksikonu Dravske banovine iz leta 1937, vendar je kljub sorodni zasnovi tako dopolnjen in predelan, da je domala v celoti novo delo. V prejšnjem leksikonu ni predvsem (ki je seveda že močno zastarel in ga tudi ni več mogoče dobiti na knjižnem trgu) celotnega Slovenskega Primorja, ker je bilo osvobojeno šele po drugi svetovni vojni. Mimo tega pa je sleherni še tako majhen kraj doživel v zadnjih treh desetletjih toliko družbenih in gospodarskih sprememb, da jih je bilo treba nujno upoštevati. Pa tudi sicer prinaša nova knjiga marsikaj več, kar je prej izostalo (R. Savnik, Krajevni leksikon Slovenije, 9/I)

Kaj še obsega 1. zvezek Krajevnega leksikona Slovenije?

1. zvezek Krajevnega leksikona Slovenije obsega poleg drugega še nekoliko informativnih oglasov o raznih ustanovah, turističnih objektih in agro-industrijskih obratih v 18 obravnavanih občinah.

Kaj bo zajemal 2. zvezek Krajevnega leksikona Slovenije?

2. zvezek Krajevnega leksikona Slovenije bo zajemal 2500 krajev okoli ljubljanskega in kočevskega okraja in Bele krajine, poleg tega NOB v Beli krajini, mačehovsko pa bo prikazal še Dolenjsko.

O čem bo govoril 3. zvezek Krajevnega leksikona Slovenije?

3. zvezek Krajevnega leksikona Slovenije bo govoril o tistih krajih Slovenije, za katere iz prvih dveh zvezkov Krajevnega leksikona Slovenije še ne bomo izvedeli niti črke.

In še besedica ali dve o tem, kdo misli o slovenskih krajih izven državnih meja. O tem premišljuje Roman Savnik, hkrati pa naproša DZS, naj tudi ona razmišlja o tem, vendar konkretno.

In kaj meni o teh stvareh izvršni svet Slovenije? Izvršni svet Slovenije meni, da so to delikatna vprašanja.

Ostalo o Krajevnem leksikonu Slovenije.

Krajevni leksikon Slovenije je tiskan v 8000 izvodih (1. zvezek), namenjen pa je v prvi vrsti znanstveni in strokovni rabi, šele v drugi vrsti pa je namenjen ostalim rabam. Po hitri oceni je priporočljiv zlasti bilibotekam, statističnim uradom in ostalim podobnim ustanovam, mimo tega pa še zlasti ljubiteljem usnjenih hrbtov in moralistom z naraščajem, kajti Krajevni leksikon S lovenije je (in more nuditi) izključno konstruktivno gradivo, ki ne more škoditi v nobenem pogledu, kot v nobenem pogledu ne more škoditi telefonski imenik ali prebiranje le-tega.

m. š.

PETER WEISS IN MARAT

Del razvojne poti dramatike Petra Weissa smo lahko videli tudi v Ljubljani: lansko leto je bila v Mestnem gledališču ljubljanskem izvedena njegova Pesem o luzitanskem strašilu (Gesang vom lusitanischen Popanz), letos pa je v novi režiji moč videti zopet Zasledovanje in usmrtitev Jeana Paula Marata.

Tako nam je dostopen pogled na Weissovo prehajanje v vedno bolj faktografsko izpoved odrskega dela, v angažirano gledališče dokumentarne narave. Iz dramatike (ki stoji še sredi dveh alternativ, kakor pravi sam in kakor je jasno iz njegovih načelnih izjav, da se ne odloča za nobeno) se razvija umetnik, ki se načelno odloči za socializem, ker zanj, kakor pravi, generalna črta socializma vsebuje pravo resnico.

Avtorjevo svetovnonazorsko in politično pojmovanje je važno, ker je popolnoma povezano z njegovim umetniškim oblikovanjem in ker sam nenehno ponavlja, da je edini pravi namen gledališča osvetlitev resnice, to je resnice našega konkretnega družbenega sveta in njegovega reda. Vsaka beseda, ki jo napišem in predložim v objavo: pravi, je politična.

»Gledališče resnice« je zato naslonjeno na dokumentarno gradivo in je izrazito angažirano.

Seveda je jasno, da imamo opraviti z Brechtovo teorijo o gledališču, ki jo je Weiss prevzel. Brecht pravi, da gledališče s svojo atmosfero človeka na razne načine podreja in mu jemlje kritični odnos do sveta, kar pa je nepravilno, saj naj umetnost ne zbuja občutkov, temveč zavest.

Z odtujevalnimi učinki igralec vlogo le ponazarja in se z njo ne identificira, kar ima za posledico gledalčevo razumsko spremljanje dogajanja. Gledalec torej ni več emocionalno povezan z dogajanjem, ampak sledi igri razumsko, kar ga v Maratu pripelje do opredelitve. Tu pa se postavlja vprašanje komunikativnosti: če gledam ponazarjanje vloge, ki obenem zahteva le mojo razumsko in ne emocionalno opredelitev, kolikor je to sploh mogoče, se kaj hitro znajdem izven gledališke iluzije; metaforično: znajdem se sedeč na stolu v zatemnjeni dvorani, gledam na oder, kjer se nekdo nekaj gre. To je na neki način konec gledališča oziroma spada v drugačno gledališko atmosfero, kot je Brechtova in Weissova. Razumsko moram torej pristati na gledališko iluzijo. Angažirano gledališče je povezano z resničnostjo. Resničnost pa je naš svet, ki ga živimo, in ni svet gledališke predstave. Kaj to pomeni? Odločamo se za nekaj ali proti nečemu, kar je za naš svet pomembno, ta odločitev pa nam je omogočena s pomočjo gledališke predstave. Da svet gledališča ni naš svet, je razvidno iz tega, da je naslonjen na dokumentarno gradivo, na dokumente, ki prihajajo iz našega sveta. Zdi se, da se Weiss zaveda, da je gledališče kot svobodna fantazija prešibko v svojem apelu na gledalce, da je politično, angažirano gledališče možno le s tem dokumentarnim gradivom, če naj mu gre le za resnico našega družbenega sveta. Zato mu postane takšen dramaturški okvir, kot ga je postavil v Maratu, nezadosten. V njegovem gledališkem opusu je opaziti vedno večjo odvisnost od gradiva, ki ga pobira iz trenutnega političnega stanja v svetu, kar je v zvezi z vedno večjo brezimnostjo igralcev.

Preko Ugotavljanja resnice, Pesmi o luzitanskem strašilu do **Diskurza o predzgodovini — in v dolgotrajni osvobodilni vojni v Vietnamu, ki je primer nujnosti oboroženega boja zatiranih kakor tudi poskus Združenih držav Amerike, da bi uničile temelje revolucije** — zasledimo ukinjanje fantazije, obenem pa tudi (v zvezi z avtorjevo usmeritvijo v socializem) že popolnoma jasno opredelitev.

Lahko bi dejal, da dilema na tak način, kot je v Maratu, ne obstaja več, odločitev je že prisotna v umetnini in gledalcu je potrebno le še prikimati. Svet ni več interpretiran, ampak je le prikazovan. Postavlja se vprašanje smisla takšnega prikazovanja, obenem pa tudi umetniškosti. Popolno dokumentarno gledališče ni možno, ker potem preneha eksistirati. Umetniškost dela pa lahko ovrednotimo le preko realizacije in ne že zgolj z vsečloveško napredno mislijo. Zdi se, da je politična in humanistična zavzetost zavedla Weissa v umetniško nekritičnost, če gre za umetnino, je vrednost tistega, kar imam povedati, vedno tudi v tem, kako povem. Umetniška moč Zasledovanja in usmrtitve Jeana Paula Marata je gotovo večja od Pesmi o luzitanskem strašilu, in s tem tudi njena občečloveška vrednota. To pa je eden izmed namenov gledališča, še posebej takšnega, ki ga zahteva Peter Weiss.

Marat v režiji Mileta Koruna in v izvedbi Drame slovenskega narodnega gledališča se daje z močno odrsko izraznostjo. Predmet scene ni niti simboličen niti realističen, ampak je odrsko funkcionalen in zato postane na odru izredno plastičen in komunikativen. Obvladovanje prostora in izvirnost v gibanju je o Oresteji morda dosegla večjo afektivnost, vendar pa je tudi tu ni moč odrekati. Edini napaki sta morda prevelika razdrobljenost v skupinskih scenah in songi, česar bi lahko bilo manj.

Aleksander Zorn

Zasledovanje in usmrtitev Jeana Paula Marata sodi še v obdobje prikazovanja dveh možnosti odločitve, Pesem o luzitanskem strašilu — vztrajanje v nekakšnem umetniškem stanju, ki je vzdignjeno nad obe, pa je že pristajanje na eno izmed možnosti, to je obrat v socializem.

Pri Maratu je zgodovinsko gradivo, na katerega se avtor nasloni, še zelo prepleteno z »lastno iznajdbo«, to je z domišljijo, kar izpričuje že celoten naslov: Zasledovanje in usmrtitev Jeana Paula Marata v uprizoritvi igralske skupine charentonskega zavetišča po navodilih gospoda de Sada (Din Verfolgung und Ermordung Jean Paul Marats dargestellt durch die Schauspielgruppe des Hospizes zu Charenton unter Anleitung des Herrn de Sade) in je torej nekakšno gledališče v gledališču. Prvo pomembno dejstvo, ki ga sprejmemo, ko se dvigne zastor predstave, je okolje: to pa je charentonsko zavetišče, umobolnica, kjer so baje bili poleg bolnikov tudi ljudje, ki so jih hoteli politično ali kako drugače onemogočiti. (Od 1801. do 1814. leta je bil po zgodovinskih dejstvih v njem tudi markiz de Sade, kjer je s pacienti uprizarjal svoje igre in v njih tudi sam nastopal.) Gledamo torej uprizoritev neke de Sadove igre. Ta igra pa je Zasledovanje in usmrtitev Jeana Paula Marata, ki je izmišljena, napisal jo je Peter Weiss in jo podtaknil markizu de Sadu. Zadeva pa se še zaplete, saj so prisotni: markiz sam kot pisec, ravnatelj chestertonskega zavoda kot nekakšna cenzura, in pa napovedovalec, ki je obenem zveza med publikama obeh gledališč in inspicient. Markiz de Sade se vede mnogo manj kot pisec igre, ki naj bi ji prisostvoval, kot pa idejni nasprotnik Marata in revolucije, ki jo ta predstavlja. Smo pred alternativo: za revolucijo ali proti njej: Marat ali de Sade.

Če gremo preko našega gledališča in skozenj v gledališče chestertonskega zavoda, se znajdemo pred nekakšno nelogiko, saj je pisec postavljen kot idejno nasprotje svojemu lastnemu delu.

Delo se osvobaja in deluje na isti način eksistence kot avtor. Pozicija Marata se neprestano spreminja: nekaj časa je chestertonski igralec, nekaj časa pa je idejni nasprotnik markiza de Sada, ki ga je ustvaril. Pozicijo igralca ima takrat, ko v igro posega tudi ravnatelj zavoda in inspicient, čeprav to ni časovno ločeno, in ko se de Sade vede kot poslušajoči in prisostvujoči avtor, v pravega Marata pa se preobrazi v dialogu z de Sadom. Zdi se, da se delo avtorju odtujuje in osvobaja, vendar to ni v dani situaciji niti nakazano niti možno. Razumevanje chestertonskega gledališča je mogoče samo s pomočjo »našega« gledališča in v njem. Ko člani chestertonske gledališče skupine prenehajo igrati, postanejo igralci našega gledališča. To gledališče pa nas postavi pred alternativo ali proti revoluciji ali zanjo.

SLOVENSKA APOKALIPSA

442 IVO SVETINA 442

In smrt je postala
nalezljiva bolezen

MIŽEK FIGA
DIVJI ARABEC
ANTON SVETINA
IN TOLOVAJ MATAJ JEZDIJO

NA KRIMU SMO SE SESTALI
OD HUDIRJA SMO SE POSLOVILI
PO SLOVENIJI SMO SE NAPOTILI

MALO SMO PO SMRTI SMRDELI
KONJI SO ČEZ GRABNE DRVELI
USTAVILI SMO SE V GRADU

MIŽEK FIGA
KLOBASE JE
DIVJI ARABEC
DEKLE PODI
ANTON SVETINA
NA HRUŠKI SEDI
IN REVOLVER VRTI
TOLOVAJ MATAJ ROKC
POD KRILO VTIKA

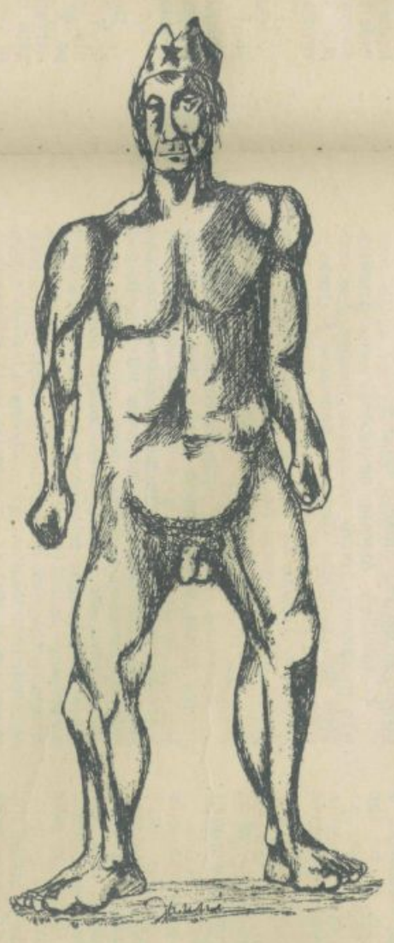

OPERETA

HEJ BRIGADE HITITE
SMRTI VSE POKOSITE
ŽENSKO MI ULOVITE
POTEM NAJU SAMA PUSTITE
F. S.
SVOBODA NARODU

KUGA SMRT LOVI
LAKOTA SE VOJNI NUDI
ŠTIRJE JEZDECI SO PRAVI
HOSTA JIM JE PREGOSTA

PEKETALI SMO MNOGO NOČI
MIŽEK FIGA JE MOKER POSTAL
DIVJI ARABEC SI JE V KROŠNJI
POSTLAL
ANTON SVETINA SE OBNAŠA KOT
ZVERINA
TOLOVAJ MATAJ ČAKA NA PRVI MAJ

KUGA NI TAKO NEVARNA
GREŠ V VOJNO IN TE
LAKOTA OSUŠI
SMRT SE NE OBOTAVLJA
ZA PLES SE PRIPRAVLJA

PO SLOVENIJI SMO HODILI
DELAVCE SMO VZLJUBILI
KUŽNE ŽENE SMO JIM STORILI
POSTELJE SMO JIM IZLAKOTILI

V ROGU SMO SE USTAVILI
SLIŠALI SMO BORA PETI
NAŠTELI SMO PET MRLIČEV

SONCE NAS JE V LUKNJE
PREPODILO
KMALU SMO S PARTIZANKO ZANOSILI
TURJAKU SMO GRAŠČAKA ZAKURILI
IN BLIŽNJI BATALJON UTOPILI

NA VZHODU SMO KUMROVEC
NA ZAPADU PA ČEDAD
SEVER SMO MOHORJU PREPUSTILI
NA JUGU SMO SE S CIRILOM OMOŽILI

NAŠA ZGODOVINA
JE POLNA VINA
KRČMARICA JE GENERAL
SOD NATANČNO MERI
KRALJEVIĆ MARKO JE BRDAVSA
POKAVSAL
KRPAN JE PRAZEN ŠEL S CESARIC(
GLAVO ODROBIL JI JE Z MESARICO

MESAR BI BIL RAD
ZAGOREL IN BOGAT
DAVKARJA BI Z ŽENO PUSTIL
HČERKO PA K PASTIRJU
MIŽEK FIGA
ŠEL JE PO SVETU NIGA
PRODAJAL LAKOTO
IN KUPOVAL PALAČINKE
SMRT NE MUDI SE PREDOLGO
SLOVENCI ZDRAVI SMO IN TRDNI

DIVJI ARABEC
DRŽAVNE ŽREBCE JAHA
V LJUBLJANI JE Z UDOM MAHAL
TO JE DRUŠČINA VESELJAKOV
HEROJA SPREMENI V MRTVAJA

SVETI ANTON SVETINA NAM
ŠEL SI OD POŠTE IN VINA
SEDAJ SI KONJSKA SMRT
S KAJMAKOM IN ŠIMBASOM V SEDLU

TOLOVAJI SO PETINDVAJSET
LETNICO PRAZNOVALI
V ŽUPNIŠČU SO RAZJAHALI
S POLNIMI ŽEPI IN HLAČAMI
SO SI ODLIKOVANJA PODELJEVALI

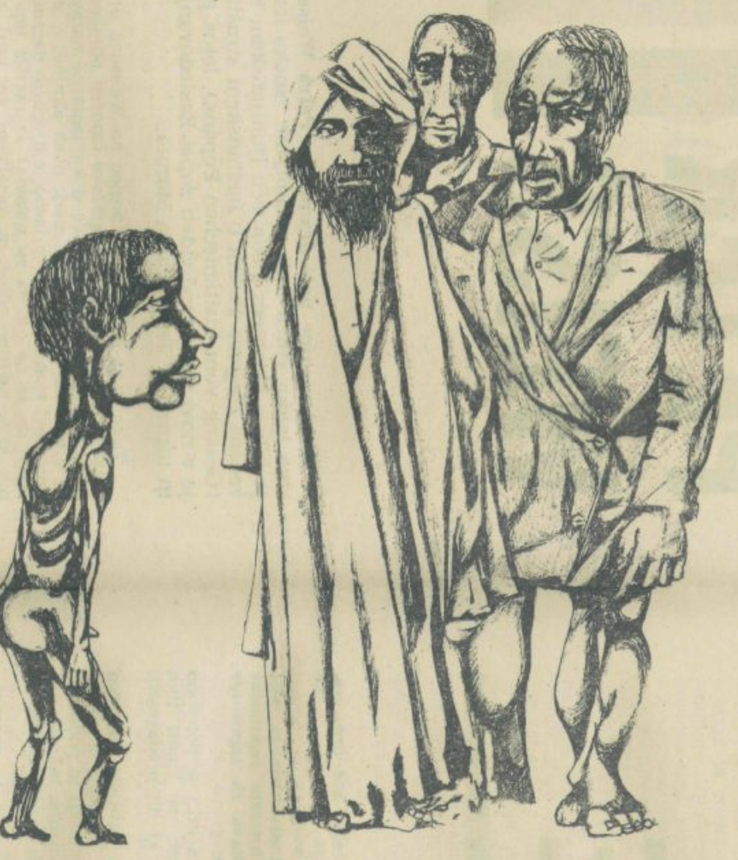

ŠLI SMO IZ KRIMA
ČEZ BARJE IN VODÓ
BABE SMO V ČAROVNICE SPREMENILI
ZADRUGO SMO V PLAMENE OVILI
LAKOTA KUGA SMRT IN VOJNA

ZVEZDO SMO V PRAGOZDU UJELI
NA ČELO SMO SI JO PRIBILI
SOVRAŽNE KROGLE NAS NISO LJUBILE
NA DESKAH SMO SE TIŠČALI
NEKATERI SPODAJ SO OSTALI

V BELI KRAJINI SMO
KMETICE OKRADLI
ČEŠNJE SMO ZOBALI
IN JO ČEZ SAVO UŽGALI
ČEZ GOREČE VASI
IN POLNE POSTELJE
SKOZI KOPALNICE
IN NATO NA SEVER

PASTIRICA KOZE PASE
MIŽEK FIGA JE ZBOLEL
V MEDENICI MED SMO NAŠLI
ARABEC JE ARABKO POSEDLAL
ANTON ŠE DANES VIDO VIDI
TOLOVAJA SO PRETENTALI
PREKO NOČI SMO SI POSTLALI
POKER JE HAZARD

NEKE NOČI PADLI SMO V ZASEDO
ROKOVNJAČI SE NAM V BRAN POSTAVILI
KUGA JE OD SMRADU MEDLELA
SMRT JE IZGUBILA KOSO
LAKOTA JE V KAŠČO ZABLODILA
VOJNA SE GA JE NAPILA

PO PROSLAVI SMO SE
RAZŠLI
GROZA SPREMENILA SE JE

HLAPCI SO PO POLJU SPALI
DEKLE SO JIH UMIVALE
BIL JE PRVI MAJ
MOJ MESEC MAJ
MIR V DEŽELI
KOT OMEHČANO DEVIŠTVO

V STRAH
KUGA OŽENILA SE JE
Z LAKOTO
VOJNA V LJUBICO
NEBEŠKO
BABE STRAŠNE
ŠLE SO NA HRVAŠKO

SLOVENIJO SO ZAPUSTILE
HEJ JUMPAJDIJA JUMPAJDA
SLOVENIJA JUNAŠKA
APOKALIPSA JE ODŠLA

KONEC

Risal Junoš Miklavc — Ml. 442

V SPOMIN MOJEMU TELOVADNEMU UČITELJU

SVOJI K SVOJCEM

ŠTUDENTSKI PROJEKT REFORMIRANE UNIVERZE

Smo pred novim študijskim letom. Na univerzo bo prišla nova generacija študentov, ki bo že prve ure na univerzi občutila vse težave in nasprotja v akademskem okolju. Ponovno bo načeto vprašanje prostega vpisa ali izbora študentov novincev, vprašanje predizobrazbe, vprašanje osipa študentov v prvem letniku študija, vprašanje selekcije metod in izvajanja študija, delovnega nadzora nad študenti, skratka ponovno bomo pred problemi, ki ovirajo kvalitetni študij. Slednje pa naj bi bila karakteristika univerze oz. visokega šolstva nasploh.

V celotnem sistemu izobraževanja in vzgoje je univerza na ključnem položaju kot najvišja znanstveno-pedagoška ustanova z nalogo izobraževanja in humanizacije ljudi v ustanovo, ki ustvarja duhovno in intelektualno elito ljudi, poleg tega pa ima še funkcijo razširjene reprodukcije nacionalne inteligence. Naloga sodobne univerze je izobraževanje kadrov, ki bodo skrbeli za dvig kulturnega in gospodarskega razvoja svojega okolja in ki bodo uveljavljali splošni moralni razvoj našega sveta. Ta vloga zahteva od univerze večjo odgovornost do družbe, saj mora univerza spremljati dinamičnost delitve dela, razredna in socialna gibanja družbe itd. Univerza mora torej nujno biti povezana s prakso in napredkom, ker drugače izgublja svoj pomen.

Pospešena industrializacija je vplivala tudi na visokošolske ustanove, katerih število je tako naraslo, da so bile možnosti naše družbe in gospodarstva in financiranje vseh pogosto premajhne. Ekspanzijo mreže visokošolskih ustanov so pogosto podpirale tudi lokalne in subjektivne težnje, neizdelani plani kadrovskih potreb itd., vse to pa je peljalo sicer v kvantiteto in preozko specializacijo diplomiranih kadrov, v precejšnji meri pa je škodovalo tudi kvaliteti in ugledu jugoslovanskih univerz oz. njihovih diplomantov.

Posledice takega stanja se kažejo v neučinkovitosti študija, v izredno velikem osipu, v majhnem številu diplomantov in predolgem trajanju študija itd. Razbitost sredstev, namenjenih visokošolskemu izobraževanju, je zavirala dejavnost teh ustanov, ki tako niso mogle dovolj opravičiti tistih nalog, ki bi jih morale dosledno in kvalitetno opravljati. Reformna prizadevanja družbe v akademskem okolju se niso mogla uveljavljati tako, kot bi bilo želeti, temveč so ali vsi nakazani in želeni procesi šli počas, ali pa nekaterih problemov niso niti začeli reševati.

Junijski dogodki so ponovno načeli celo vrsto vprašanj in problemov reforme visokega šolstva, kajti odločno smo zahtevali temeljite spremembe odnosov v visokošolskem sistemu ter realnejše vrednotenje kompleksa izobraževanja in vzgoje ter drugih dejavnosti visokega šolstva. Vsi, ki živimo in delamo na univerzi oz. vsi, ki smo s svojim delom vključeni v delovanje in izpopolnjevanje visokega šolstva v Sloveniji, se vsak dan srečujemo z vprašanji, ki so za nas bistvenega pomena. To so vprašanja socialno-regionalne strukture študentov, vprašanja nivoja visokošolskega študija vključno s problemom materialnega položaja celotnega šolstva itd. Pereč je tudi problem samouprave na univerzi in na drugih visokošolskih ustanovah in položaj študentov — njihovo enakopravno in odgovorno sodelovanje v samoupravnih organih, začenši od fakultet pa vse tja do organov, ki neposredno odločajo in krojijo visokošolsko izobraževanje. Vsa univerzitetna javnost je velikokrat postavljena pred dejstvo, da družba ne upošteva dovolj izobraževanja kot bistvenega faktorja razširjene reprodukcije; veliko jih je, ki menijo, da je vlaganje večjih sredstev v izobraževanje socialna nuja ali celo socialno zlo, čeprav je resnica prav nasprotna.

Reforma univerze in visokega šolstva nasploh mora biti permanentna in temeljiti mora na korenitih notranjih spremembah, težiti za spremembami v načinu in vsebini izobraževalnega procesa. Neposredno je treba rešiti vse probleme od obsežne vključitve visokega šolstva v družbena dogajanja kakor tudi probleme, kot so vpis, študijski pogoji, študijski režim itd. Realno reševanje teh in drugih sporednih problemov je odvisno od sredstev, namenjenih visokemu šolstvu oz. dejavnostim visokošolskih ustanov.

Samoupravljanje na visokošolskih ustanovah je le zametek splošne samoupravne prakse in izvira iz neustreznega načina financiranja visokega šolstva oz. šolstva nasploh. Realizacija samoupravne prakse pa ne more popolnoma zaživeti tako dolgo, dokler bodo razni forumi vsiljevali obliko in funkcioniranje samouprave, ne da bi visokošolskim ustanovam pustili iskati in realizirati lastne poti pri reševanju lastnih problemov. Težimo za takšnimi oblikami samouprave, kjer bodo samoupravne pravice strnjene na univerzi in na visokošolskih ustanovah — ob enakopravnem sodelovanju vseh, ki živijo in delajo v akademskem okolju (študentje in pedagoški delavci). Želimo preiti tradicionalne okvire samouprave, težimo torej k funkcionalnosti. S tem nam bo omogočeno uspešno zastopanje naših idej v našem okolju kakor tudi uspešna vključitev univerze in visokega šolstva v širšo družbeno skupnost.

Programska načela organizacije študija smo gradili glede na trenutno situacijo na univerzi in v slovenski javnosti, na pripravljenosti obsežnejšega akademskega okolja na temelje spremembe sedanje univerze oz. organizacije visokošolskega študija. Stališča univerzitetnega odbora ZŠJ, ki težijo za uveljavljanjem sodobnih metod študija in s tem za sodobnim konceptom univerze, smo razdelili na nekaj bistvenih poglavij, v katerih pa sta istočasno zajeta dolgoročnejši in kratkoročnejši konkretna načina reševanja trenutnega položaja.

I. Neenak nivo predizobrazbe, potrebne za visokošolski študij, naj popravi reformiran koncept vzgoje in izobraževanja na srednjih šolah. Pri perspektivnem reformiranju srednjega šolstva bi morala biti univerza eden bistvenih dejavnikov, ki naj narekuje način in vsebinsko reševanje koncepta srednjega izobražvanja. Pripominjamo, da je treba ob novem konceptu srednjega šolstva zahtevati kvaliteten izbor mladine, torej težiti za tem, da prodre miselnost, ki zagovarja šolanje sposobnih. Reformirana srednja šola naj ima funkcijo usmerjanja na visokošolski študij; srednje šole naj potemtakem zaposlijo psihologe, ki bodo z ustreznimi testi preverjali, ali so srednješolci sposobni študij nadaljevati. Ker težimo, da bodo na fakultetah študirali sposobni študentje, je potrebno v perspektivi izvesti izbor študentov pred vpisom na univerzo. Testiranje novincev v prejšnjem študijskem letu, ko naj bi ugotovili sposobnosti za visokošolski študij, se naj tudi letos ponovi, tako da bomo ob uvedbi kakršnegakoli izbora študentov lahko delali izbor na znanstveni osnovi. V sedanjih pogojih nasprotujemo — kljub vsem argumentom — kakršnemukoli omejevanju vpisa novincev na visokošolske izvode, pač pa se zavzemamo za poostreno selekcijo v prvem letniku študija (selekcijski osnovni predmeti), čeprav tudi taka selekcija ni najbolj sprejemljiva.

II. Neustrezna tedenska obremenitev študentov, razpored predavanj in vaj itd. so dejavniki, ki onemogočajo normalno delo študentov kakor tudi njihovih predavateljev. Tako stanje pogojuje tudi dejstvo, da veliko profesorjev iz različnih razlogov ne upošteva točnega termina začetka predavanj in vaj. To zasledimo skoraj na vseh fakultetah in pri celotnem izobraževalnem procesu. Ti dejavniki že na začetku rednega dela hromijo kontinuiteto in racionalnost izkoriščanja delovnega in prostega časa. Navajamo stališča prej nakazanih problemov:

— dosledno se naj izvajajo zakonska določila o obremenitvi študentov in pedagoških delavcev;

— pedagoško-znanstveni sveti naj sestavijo, v mejah svojih možnosti, takšne urnike, da bo čim manj prekinitev med predavanji in vajami, kar pomeni, da mora biti obveznost študentov in profesorjev do fakultete čimbolj strnjena in enakomerno porazdeljena;

— zahtevamo, da se vsi predavatelji držijo točnega termina začetka predavanj in vaj (začetek oktobra in ne morda november ali december) in da tej zahtevi prilagodijo vse svoje druge obveznosti, ki zavirajo kontinuiteto rednega dela;

— študijski programi prvega letnika naj zajamejo študij fundamentalnih predmetov, potrebnih za razumevanje stroke, ki pa naj bodo selekcionirani na zares potrebno snov. Fundamentalni predmeti naj imajo tudi selekcijski karakter. Iz študijskih načrtov prvih letnikov naj izpade ves strokovni balast, ki študente dezorientira pri študiju in tako dela tudi bazo za neustrezno selekcijo.

III. Dejstvo je, da sedanje metode in način študija študenta navajajo na kampanjsko delo, na zgolj enciklopedično osvajanje znanja in sporedno s tem usmerjajo na lov na ocene, ki so marsikateremu študentu pogoj za štipendijo. Ugotavljamo, da je zastarelo pojmovanje o podrejenem položaju študentov (resnična praksa to dejstvo vsak dan potrjuje), zastarelo je tudi pojmovanje o pretežno predavateljsko-izobraževalnem procesu. Dejansko stanje zahteva vključitev v študij s kritično aktivnostjo študentov in ob usmerjajoči vlogi predavatelja kot organizatorja in neposrednega vira znanja. Za uresničev sedanjega položaja zahtevamo naslednje:

— uvajanje skupinskega in individualnega dela s študenti, v ta namen pa naj ustrezni republiški forumi zagotovijo potrebna sredstva za zaposlitev večjega števila pedagoških delavcev;

— študijske pripomočke (učila itd.) je potrebno uporabljati v polni meri, obenem pa kupiti tudi nove potrebne učne pripomočke, ki jih predavatelji potrebujejo pri delu s študenti;

— pedagoški delavci morajo izvajati ustrezen kontinuiran delovni nadzor nad študenti z uvajanjem večjega števila testnih preizkušenj in podobnih metod preverjanja študentovega znanja, tako da bodo izpiti postali zgolj formalnost, v prihodnosti pa bi bili sploh odpravljeni;

— za izvajanje takih metod dela je potrebno večje število asistentov in demonstratorjev, za te pa naj poskrbijo fakultete oz. jim morajo zagotoviti potrebna sredstva ustrezni republiški forumi (izobraževalna skupost SRS oz. skupščina SRS).

IV. Fakultetni učitelji vzgajajo in izobražujejo strokovnjake z visoko izobrazbo, ta funkcija pa se v današnji praksi omeji pogosto na branje skript. Taki univerzitetni prfesorji, ki bodo svojo nalogo opravljali samo z branjem skript, nam niso potrebni, saj s svojim delom in poznejšimi zahtevami dajejo zgled, ki ga ne moremo šteti za odgovornega in ustreznega funkciji, ki jo opravljajo. Nakazana aplikacija snovi pozneje pogosto zadošča za znanje, ki ga naj študent pokaže na izpitni preizkušnji.

Študij stroke po tej literaturi je pogosto odvisen od iznajdljivosti študentov oz. njihovega zanimanja za obsežnejše znanje ali, bolje, od študentovega znanja tujih jezikov. Predlagamo naslednje ukrepe:

— zahtevamo take univerzitetne profesorje, ki so svoj naziv dobili na podlagi znanstvenih del in pedagoških sposobnosti. Visokošolski predavatelji bi morali najprej delovati v neposredni praksi, šele nato pa bi lahko kandidirali za visokošolskega predavatelja;

— zahtevamo osnovno študijsko literaturo v domačem jeziku;

— predlagamo, naj profesorji pred predavanji študentom razdelijo okviren program predavanja, iz tega orisa pa naj gradijo predavano snov na osnovi diskusije s študenti. Predloženi program predavanj lahko študentje pozneje uporabljajo kot vodilo pri študiju. Prednost takega dela je v pripravi študentov na predavanje, s tem pa tudi večje sodelovanje študentov pri izobraževalnem procesu;

— fakultete so dolžne uvajati študente v metodiko znanstveno-raziskovalnega dela, s tem namenom pa naj dajo v programe stroke poseben seminar (semestrski), ki bo obravnaval samo to dejavnost. Če to ni mogoče, morajo predavatelji tovrstno problematiko vključiti v programe svojih predavanj;

— fakultete se naj v večji meri zavzamejo za izboljšanje obvezne študijske prakse študentov, kar pomeni, da morajo organizirati študijsko prakso na nivoju, ki ustreza funkciji fakultet;

— fakultete morajo omogočiti vsem prizadevnim in zainteresiranim študentom vpogled v znanstveno delo fakultete. Tovrstno dejavnost je treba v večji meri vključiti v seminarska in diplomska dela študentov. Diplomska dela bi lahko opravljali študentje tudi na osnovi del v industriji — industrija naj bi razpisala v sodelovanju s fakultetami diplomska dela za študente.

V sedanji študijski režim, sistem izpitov, izpitni režim, vpisni pogoji, način študija itd. silijo študente h kampanjskemu delu v neustvarjalno, v enciklopedično osvajanje znanja, popolno akcijsko študijsko pasivnost, v lov na ocene itd. Pogoji, pod katerimi študentje danes opravljajo izpite, niso sprejemljivi, ker se študentovo znanje pogosto ocenjuje subjektivno, ne zajame kompletnega študija predpisane izpitne snovi, ocenjevanje študentovega znanja pri izpitni preizkušnji je zgolj površinsko, ob vsem tem rezultat izpita, (ocena, ki je po našem mnenju neobjektivna) popolnoma zadovolji tako študenta kot profesorja. Tako stanje omogoča sedanji nivo študija na ljubljanski univerzi, saj ga pogojujejo študijski programi in neracionalni učni načrti, način študija, v katerega je prisiljen vsak študent, takšen nivo podpirajo nefunkcionalni urniki in veliko število sporednih vzrokov, ki neposredno ali posredno onemogočajo racionalno in normalno delo tako študentov kot predavateljev. Takšno stanje vodi v

ROMAN INGARDEN

O SPOZNAVANJU LITERARNEGA DELA

ROMAN INGARDEN, poljski filozof (1893 —), profesor v Lwowu, živi sedaj na Poljskem. Preko Husserla je prišel do svojevrstne ontologije, ki jo posebno zanimivo interpretira na področju umetnosti. Določiti hoče »čisto intencionalno bit estetskega predmeta«, posebno literarnega dela (— šele kasneje se je lotil tudi drugih oblik umetniškega izražanja —), kjer govori o »štirih plasteh« v zvočnem materialu, pomenu besed, predstavljenem predmetu in njegovih imaginativnih aspektih. Ta večplastna struktura umetniškega dela pa vendarle upošteva njegovo organsko enotnost.

Tako »Leksikon filozofa« (Naprijed 1968) omenja še njegova glavna dela, med njimi tudi Das Literarische Kunstwerk (1931), na katerega se Ingarden sklicuje tudi v »Razpravah iz estetike« (Studia z estetyki, PWN, Warszawa 1966), od koder je preveden tudi naš odlomek iz Uvoda v spoznavanje literarnega dela.

Za razliko od Literarnega dela, kjer je podrobno razčlenil zgradbo književne umetnine, se Ingarden v »Razpravah iz estetike« predvsem sprašuje, kako naj to literarno delo prepoznamo, se pravi, kako naj ga beremo. Prepričan, da je literarno delo visoko organiziran proizvod z večplastno strukturo, se zavzema za tako branje, ki je tej strukturi pravično, in zahteva od bralca zbrano pozornost, usmerjeno na samo literarno delo.

§ 1. PODROČJE RAZMIŠLJANJ

Raziskovanje načina spoznavanja literarnega dela, ki ga nameravam tu izpeljati, spada v posebno spoznavno teorijo. Vendar imajo rezultati, do katerih lahko pridemo na tem področju, precej širši pomen. Prav tako so namreč pomembni za literarno teorijo in njene epistemološke temelje in celo za nekatere probleme teorije znanosti. In končno, niso nepomembni za tisti del estetike, ki jo pojmujemo kot znanost o estetskem doživljanju.

Zadnja leta pred vojno se je razvilo — tako pri nas kakor v tujini — živahno gibanje na področju metodologije literarne teorije. Po čudnem naključju pa se tedaj niso pobliže ukvarjali z vprašanji spoznavanja literarnega dela niti jih niso jasneje izoblikovali. Prav zato metodološkim raziskovanjem na tem področju primanjkuje teoretičnih temeljev. Če hočemo namreč pojasniti, kako naj bi spoznavali literarno delo, moramo najprej vedeti, na kakšen način poteka spoznavanje nasploh, v kakšne težave in nevarnosti lahko zaidemo pri tem in v kakšnih pogojih utegnemo priti do resničnih rezultatov. Zaenkrat ta temeljna vprašanja še vedno čakajo na odgovor. Naslednja razmišljanja naj bi — pa čeprav samo konceptualno — zapolnila to vrzel.

§ 2. VPRAŠANJE

Osnovno vprašanje, na katerega želim tu odgovoriti, je: Kako spoznamo dokončano in točno določeno literarno delo? Spoznavanje je samo ena zvrst bralčevega komuniciranja z literarnim delom. Vendar tudi to lahko poteka na različne načine, ki vodijo do drugačnih spoznavnih rezultatov. Pri tem igra važno vlogo še raznovrstnost literarnih del. Zato je predvsem potrebno analizirati splošno shemo spoznavanja literarnega dela in nato preiti k razkrinkavanju posebnih sprememb tega spoznavanja. Prav tako je nujno, da ta uvodna razmišljanja naslonimo na določene predpostavke, ki jih nameravam takoj pojasniti.

Izraz »spoznavanje«, resp. »spoznavamo«, védoma uporabljam v splošnem pomenu kakršnegakoli »seznanjanja« z določenim, docela opredeljenim literarnim delom (npr. Gospod Tadej Adama Mickiewicza) in to seznanjanja do katerega pridemo med **branjem** celotnega dela.

Drugače rečeno — gre za tako široko pojmovano spoznavno komuniciranje z literarnim delom, da bi s tem terminom zajeli razne primere, od katerih bi se po **končni** analizi samo **nekateri** izkazali kot pridobivanje spoznavanja v ožjem smislu. Tako splošno pojmovano spoznavanje literarnega dela v teh uvodnih razmišljanjih omenjam zato, da bi se izognili nevarnostim, ki se nam obetajo, če sprejmemo enega omenjenih analitično nejasnih in nemara preozko pojmovanih spoznavanj, resp. spoznavanja literarnega dela. Ožje pojmovano spoznavanje literarnega dela se bo izoblikovalo med razmišljanjem. Le-ta naj privedejo tudi do razkrivanja pogojev, ki omogočajo spoznavanje literarnega dela. Na poti k temu končnemu cilju kljub vsemu pretijo številne težave, povezane z vprašanjem objektivnosti nasploh, ki pa jih tu ne moremo obravnavati. Zato ti sklepi pomenijo samo določeno pripravo za ta končni cilj.

Izraz »literarno delo« uporabljam v smislu dela t. i. »lepe literature«, torej dela, ki si zavoljo svoje temeljne zgradbe kar najmanj lasti pravico umetniškega dela, katerega **namen** je omogočiti bralcu percepcijo estetskega predmeta. Moramo namreč vedeti, da ni vsako umetniško delo **vrednostno** delo in da ni vsak predmet estetskega doživljanja predmet **pozitivnega** doživljanja, npr. vzhičenja, ugodja ipd. To zadeva tudi t. i. dela lepe literature. Tudi ta so lahko »lepa«, veliko vredna ali pa »grda« z negativnimi vrednotami. Tako ena kot druga lahko spoznamo, in šele takrat izsledki tega spoznanja lahko odločijo, med drugim, kakšno umetniško vrednost ima dano delo. Prav tako morajo naša raziskovanja zajeti ene in druge primere, kar seveda ne pomeni, da se spoznavanje, posebno pa estetska percepcija visoko vrednostnih literarnih del lahko marsikje razlikuje od spoznavanja malo ali negativno vrednostnih del.

§ 3. PRILAGANJE SPOZNAVANJA STRUKTURI PREDMETA SOZNAVANJA

Ko se lotevamo opisa spoznavanja literarnega dela, moramo predvsem vedeti, da pri tem ni vseeno, kaj je predmet tega spoznavanja. Epistemološka raziskovanja zadnjih desetletij so namreč pokazala, da je spoznavanje določenega predmeta prilagojeno njegovi temeljni strukturi.

Prilagajanje se kaže v tem, kakšne spoznavne operacije se uvrščajo v celoten proces spoznavanja, v kakšnih zaporednih zvezah in sočasnem nastopanju se te operacije javljajo, in končno, kakšna je spoznavna vrednost rezultata, do katerega lahko pridemo med tem procesom. Koliko je osnovnih tipov predmetov spoznavanja, toliko je različic spoznavanja. Na primer: materialni predmet (stvar) spoznamo edinole, če spoznavni proces začnemo s čutnim zaznavanjem tega predmeta. Včasih pa se vendarle zgodi, da se o določeni materialni stvari seznanimo s pomočjo informacije, ki nam jo je posredoval kdo drug. Toda tedaj je ta ali ona oseba oziroma še nekdo tretji moral dano stvar nekoč čutno zaznati — tako da je končni izvor vselej v tem primeru čutno zaznavanje. Odvisno od tega, kakšne vrste lastnosti stvari hočemo spoznati, se moramo prilagajati tej vrsti čutnega zaznavanja, ki se razlikuje od drugih (npr. gledanje od poslušanja). V praksi nam je to zelo dobro znano in nihče ne bo skušal prepoznati barvo dane stvari z vonjem ali sluhom, pač pa bo v ta namen uporabil vid. Kdor hoče spoznati lastna psihična stanja in procese, temu čutno zaznavanje ne more pomagati, spoznati jih mora v popolnoma drugače oblikovanih aktih notranjega izkustva. Tako je tudi v drugih primerih. V slehernem gre za tesno prilagajanje med temeljno strukturo predmeta spoznanja in lastnosti spoznavanja. Prilagajanje omogoča znatno lažjo analizo določenega spoznavanja, kjer se najprej seznanimo z osnovno zgradbo danega predmeta. Tudi v našem primeru ne bo odveč, če omenimo najprej načelne trditve o zgradbi literarnega dela, ki jih navajam v knjigi Das Literarische Kunstwerk. Kajpada te trditve ne bodo za predpostavke naših epistemoloških raziskav, saj bi nas to v določeni fazi zavedlo v petitio principii. Uporabili jih bomo edinole kot nevristično sredstvo, da bi usmerili pozornost prav na te določene spoznavne procese in njihovo zamotano zgradbo. Z ozirom na veliko raznovrstnost tipov literarnih del lahko domnevamo, da se razlike med njimi odražajo na načinu spoznavanja literarnih del posameznih tipov. Verjetno drugačne spoznavamo npr. majhno lirično stvaritev, drugače dramo ali komedijo in spet drugače epski roman. V vsakem primeru bomo upoštevali to možnost v kasnejših delih naših razmišljanj.

§ 4. TEMELJNE TRDITVE O ZGRADBI LITERARNE DELA

V nadaljnih razmišljanjih potrebujem naslednje trditve iz ontologije literarnega dela:

I. Literarno delo je večplastni proizvod, pri katerem moramo razlikovati:

a) plast besednih zvokov kakor tudi jezikovnozvočnih proizvodov in pisanih znakov višjega reda;

b) pomensko plast, sestavljeno iz smislov stavkov, ki se uvrščajo v sestav dela;

c) plast shematiziranih videzov, s pomočjo katerih se kažejo predmeti, predstavljeni v delu;

d) plast predstavljenih predmetov, ki jih namreč predstavlja čisto intencionalno stanje stvari, označeno s smisli stavkov, ki se uvrščajo v sestav dela.

II. Iz zgradbe posameznih plasti literarnega dela izhaja organska povezava med njegovimi plastmi, in s tem tudi strukturalna enotnost dela.

III. Če je literarno delo vrednostno umetniško delo, vsebuje v s a k a plast (v potencialnem stanju) specifične kvalitete estetskih vrednot, ki se sočasno uvrščajo v delo pri takem ali drugačnem izboru — sestavljajoč posebno polifonsko harmonijo estetskih kvalitet. Tip te harmonije odloča o končni vrednosti danega dela kot umetniškega dela. Ne glede na to, kakšna je harmonija v delu ali da je določeno »pismeno« delo l i t e r a r n o delo v takem smislu, kot ga pojmujemo tu — je zanj odločilno prav to, da je njegova zgradba — če lahko tako rečem — »preračunana« na to, prirejena temu, da vodi v izoblikovanje takih estetskih kvalitet. Kakšni so posamezni elementi te zgradbe, ki to omogočajo, je drugo vprašanje, na katerega bom skušal odgovoriti drugje. Gre namreč tudi za tole:

IV. V nasprotju s prevladujočim številom stavkov v znanstvenem delu povedni stavki v literarnem delu niso sodbe, ampak predstavljajo posebno modifikacijo trdilnih stavkov. Kolikor gre za stavke drugačnega tipa, npr. za vprašalnice — se tudi te v literarnem delu posebno modificirajo. Glede na tip danega dela so možne še druge različice modifikacij trdilnih stavkov. Osnovna poteza teh stavkov je, da so samo n a v i d e z trdilni in se ne nanašajo neposredno na predmete realnega sveta, ki so neodvisni od stavkov v literarnem delu.

Tu je treba poudariti, da je prav ta spremenljivi značaj stavkov v literarnem delu e d e n bistvenih momentov dela, ki odločajo o tem, da gre za literalno delo (delo t. i. »lepe literature«), ne pa npr. za znanstveno delo ali pa preprosto poročanje o predmetih oziroma dogodkih iz realnega sveta. Seveda to ne pomeni, da bi tudi znanstvena dela ne mogla imeti takih ali drugačnih umetniških vrednot. Mimo teh vrednot pa to vendarle niso literarna dela (kot jih pojmujemo tu) prav zato, ker so predvsem sredstvo za z g o š č e v a n j e s p o z n a v n i h r e z u l t a t o v, ki se nanašajo na to ali ono področje stvarnosti.

V. Poleg večplastne strukture se literarno delo odlikuje s posebnim prilagajanjem zaporedja svojih faz — delov v posameznih elementih stavka. Zavoljo tega ima literarno delo svoj »razpon« od začetka do konca, kakor tudi razne kompozicijske in dinamične lastnosti.

VI. Literarno delo (npr. Božansko komedijo Danteja) moramo postaviti nasproti njegovim posameznim k o n k r e t i z a c i j a m, ki nastajajo med posameznimi prebiranji tega dela (npr. pri morebitni postavitvi na oder).

VII. Sámo literarno delo, v nasprotju z njegovo konkretizacijo je shematični proizvod. To pomeni, da nekatere njegove plasti, posebno plast predpostavljenih predmetov in plast videzov vsebujeta »neopredeljena mesta«.

VIII. Med konkretizacíjo literarnega dela poteka »zapolnjevanje« neopredeljenih mest, vendar na vseh in ne vselej na enak način. Konkretizacija literarnega dela je torej tudi shematični proizvod, vendar v manjši meri kot delo samo.

IX. Literarno delo je čisto intencionalni predmet, ki ima izvor svojega bivanja v ustvarjalnih aktih avtorja, obenem pa tudi določeno fizično eksistenčno podlago. Literarno delo je predvsem zaradi svoje pomenske plasti intersubjektivni intencionalni predmet. V zvezi s tem ne pomeni nič psihičnega, v posameznih elementih pa je r a z l i č n o o d k a k r š n i h k o l i p s i h i č n i h d o ž i v l j a j e v bodisi avtorja bodisi bralcev, ker je v odnosu do njih transcendentno, se pravi, da v odnosu do teh doživljajev pomeni posebno celoto.

Prev. Igor Lampret

NOVOSTI IZ CENTRALNE TEHNIŠKE KNJIŽNICE

Chemie. Lehrbuch für Ingenieur — und Fachschulen (Aufl.) Leizpig 1967. — 24080

Deumlich F.: Instrumentenkunde der Vermessungtechnik. 4.-uberarb. Aufl. Berlin 1967. — 24165

Elsevier's dictionary of high vacuum science and technology. In six langauges German — English — French — Spanish — Italian — Russian. Amsterdam 1968. — 24143

Elsevier's dictionary of the printing and allied industries. In four languages: English, French, German, Dutch. — Amsterdam 1967. — 24144

Fiore N. F.: The binding of solute atoms to dislocation. Oxford 1968. — (Progress in materials scince. 13. — No. 2) — 24142 — 13

Flechtner H. J.: Grundbergriffe der Kibernetik. 2. Aufl. Stuttgart 1967. — 24159

Fromm H.: Arbeitsvorbereitung. Produktionsplanung. Fertigungssteuerung. Berlin 1967. (Betriebsleiter — serie. 10.) — 24186-10

Funke P.: Leitungsanreiz durch bessere Lohnsysteme und Arbeitsplätze. Berlin 1967. (Betriebsleiter - serie. 8.) — 24186

Fuchs E.: Baugrund und Erdstoffmechanik. 4. Aufl. Berlin 1967. — 24161

Hauschild A.: Wasserversorgungsanlagen. 3. Aufl. Berlin 1967. — 24162

Krippendorff H.: Intergrieter Materialfluss. Berlin 1965. (Betriebsleiter — serie. 4.) — 24186

Lappe R.: Stromrichter. 2. Aufl. Berlin 1967. — 24160

Magnetismus. Struktur und Eigenschaften magnetischer Festkörper. Vorträge vom 13. bis 15. Oktober. 1966. in Dresden. Leipzig 1967. (Internationale Konferenz Magnetismus . . . 5.) — 24167

Petroleum processing handbook. New York 1967. — 24173

Reinhardt R. Elektrotechnik. 8. Aufl. Berlin 1967. — 24164

Reichardt W.: Grundlagen der technische Akustik. Leipzig 1968. — 24166

Shore B. W.: Principles of atomic spectra. New York 1968. — 24133

Stewart H.: Organisation des Reparatur- und Instandhaltungsbetriebes. (Betriebsleiter — serie. 6.) — 24186

Ul'janov S. A.: Sbornik zadač po elektromagnitnym perehodnym processam v električeskih sistemah. Moskva 1968. — 24084

Wanscheidt W. A.: Theorie der Dieselmotoren. 2. Aufl. Berlin 1968. — 24163

Wiese U.: Werksicherung, Brand- und Katastrophenschutz. Berlin 1966. (Betriebsleiter — serie. 7.) — 24186

Franci Zagoričnik

DOLGA IN VIJUGASTA POT PETRA JERNEJA NA POTI V RIO

»Fantomas Petrovič trdič je lisica, ali pa je mehkič. To je že enkrat razložil, tako da je s tem napravil prav lepo godljo in je zdaj to zdaj ono. Ne vem, zakaj je lisica. Vem, zakaj ga ne maram.«

»Hej, Fantomas, rad bi kulturno revolucijo, ali nekaj takega, ampak mene ne vprašaš, baraba. Kulturna revolucija to sem jaz. Vam bom že pokazal vsem malomeščanskim dvomljivcem in zaplotnikom!«

»O, ho ho, vem, da vam ni mar zame, ampak to me nič ne moti. Boste že še krotki. Počakajte, da pridem na oblast.«

»Fantomas, noči groze,« zatuli v odprta usta. — Dolgolasec je naslednja zarotitvena beseda.

»Dolgolasec, kaj pa zijate smrkljel!« se zadere in razmika čas okrog prostora.

»Hej, ali slišiš, Fantomas, noči groze, dolgolasec. Poserjem se na vaše mnenje. Hej,Fantomas, dolgi lasje, kratka pamet, kam si dala kratko pamet?

»Boš tiho!« In krona vsega. Slovenec je hudo klerikalen ob tistem, ob čemer je zelo klerikalen.Ne, to se imenuje morala. Čut. Naravni čut za naravnost. A treba je zapisati.

»Hej, Fantomas, dolgi lasje, kam si dala kratko pamet?«

»Boš tiho! Pofukal te bom v usta, če ne boš tiho.

Danes je gospodov dan,
Peter Jernej je pijan.

Jaz nisem noben gospod. Jaz sem hlapec Jernej. Kaj pa zijaš! Jaz sem hlapec Jernej, proletarec.«

»Hej, Fantomas, noči groze, dolgi lasje, kratka pamet,

danes je gospodov dan,
Peter Jernej proletarec je pijan.«

Potem rahlo čepe steče s svojo strojnico, ki jo drži z obema rokama, mimo Figovca. Fašisti bombardirajo Madrid. Steklo se osiplje po pločniku. Titova cesta se prazni.

»Hej, Fantomas, dolgolasec, dolgčas, kam si dala kratko pamet?«

Najhujše pa je to, da ne moreš ugotoviti, kateri je moški, kateri je ženska.

V vedenju milice je bilo veliko takšnega, kar nam bo ostalo povsem nerazumljivo. Pri tem naj omenimo ravnanje, ki je s svojo pošastnostjo in iracionalnostjo naravnost strahotno. Namreč, kadar kakšen miličnik začne tolči po nekom, tedaj se tudi vsi miličniki v bližini spravijo nadenj, napravijo krog okoli njega in ga vsi po vrsti tolčejo, celo tedaj, ko človek že pade nezavesten in pretepen.

Videli smo, kako mlatijo tudi po dekletih, ki so brez moči ležale po tleh. Veliko število kolegic je bilo pretepenih, potem pa še pohojenih.

»Hej, Fantomas, noči groze, dolgčas, Duško Dugouško, kratka pamet,

danes je gospodov dan,
gospod proletarec Peter Jernej je totalno pijan.«

Steklo se kot ploha osiplje po pločniku. Najbolje se je stisniti k zidu, ker ga tam pade manj.

»Hej, Fantomas, krona vsega, noči groze.

Živela republika!

Živela svoboda!«

Roke se oprijemljejo strojnice in skupaj z njo utripajo, kakor da bi bile povezane z njo z istim ožiljem.Peter Jernej seje seme smrti. Temne rože cvetejo med drugim plevelom. Proletarec Peter Jernej s svojim utripanjem kliče Republiki. Stiska se k tlom in pod seboj melje črepinje.

»Fantomas, dolgolasec, tako smo se tolkli za Španijo, ta-da-da-da-da-da-da.«

Množica oblega naslove zločina. Z isto naslado goltajo ubijanje in vračilo. vstani in streljaj! Neustrašni maščevalec. Tišina, ubijanje! Prva zmaga. Sova lovi ponoči. Stoj, streljal bom! Sedem pištol za McGregorjeve. Slavni revolveraš. 10.000 dolarjev za uboj. Gangsterska petorka. Fantomas proti Scotland Yardu. Tajni agent 77. Ranč smrti.

Kino Svoboda. Kino Svoboda. Kino Svoboda. Kino Partizan. Kino Svoboda, Kino Udarnik. Kino Svoboda. Kino Svoboda.

Živela svoboda!

Na vogalu Nebotičnika in potem za toliko navzgor se slačijo po poklicu. Hlapec Jernej odpenja hlače in poščije vogal.Ko pa strese mošnjo, vzdigne še taco ter prdne po poklicu.

»Hej, Fantomas, potok smrti, slačenje je čisto socialistični poklic. Živela svoboda slovenskega roda!«

Sila, ki hoče uničiti razum, kar je njena najpogostejša vloga, je hkrati sila, ki hoče uničiti samega človeka. Ne pozna nobene človečnosti, nobenih človeških mejа, ona tega ne pozna, ker ni človeška. Ta sila je robotska in animalna. Miličniki v Novem Bogradu so bili ravno to: roboti in animalci.

Roboti, ker njih mehanizem v glavah, ki zamenjuje zavest, reagira samo na nekatere znake (kot je na primer miličniška piščal) in se po njih ravnajo. Oni zaradi tega ne morejo reagirati na pesem, ker je mehanizem v njihovih glavah ne more registrirati.

Animalci so zato, ker je njih ravnanje izključno nagonsko, brez vsakršnih prvin zavesti. Ob vsem tem so sadisti najslabše vrste. Kako z uživtkom so tolkli po študentih, to bi morali videti.

Čudna povezava: robot in animalec. To je najslabša možna povezava.

In ta sila, napihnjena in barbarska, je hotela uničiti razum. Ta lahko sodi o njej, ona o njem ne more.

»Hej, Fantomas, noči groze, krona stvarstva, kratka pamet, živela republika, naprej za Madrid!« Mimo Nebotičnika in skoz rit v Daj-dam.

»Hej, Fantomas, a veš, kaj je Daj-dam, a veš, kaj je Daj-dam?

Po jezeru bliz Triglava
čolnič plava, a veš, kaj je Rio?«

Hlapec Jernej leži na tleh pijan kakor krava. Kdaj so bile krave tako pijane, kakor je pijan hlapec Jernej? En miličnik ga prime pod levo pazduho, en miličnik ga prime pod desno pazduho, en miličnik mu razmakne nogi in stopi vmes. In so šli na pot. Stirje: trije so hodili, hlapec Jernej pa je bingljal s svojim vampom.

Po jezeru bliz Triglava
hlapec Jernej plava
sem ter tja,
leva, desna, ena, dva.

»Fantomas, noči groze, dolgolasec, pijana krava, kam si dala kratko krilo?«

Glavo tiščí med ruševine in tisočletni omet. Smrt trka po njegovi čeladi, se oglaša na ves glas. Žvižga in poje, rohni in dela pe-

TONE STOJKO: ŽENA V ČRNEM

klenski trušč. Po Titovi cesti se derejo italijanski turisti. Slišati jih je prav daleč v njeno globino. Imajo močne, zveneče glasove. Molčeče mesto osvajajo od ulice do ulice. Dve molčeči vlačugi jih spremljata. Ne odpreta ust, a se držita dobre priložnosti.

Z Gorenjske sem se priplazi mrzla megla. Splazi se čez progo in Peter Jenej še v snu začuti hud mraz. Sanja se mu, da se bo zaradi mraza, ki noče odnehati, vsak čas prebudil. Visi čez železno naslonjalo klopi kakor prazna vreča. Sanja se mu, kako govorijo o njem. Glej ga, spet visi tukaj kakor pijana krava. Noč za nočjo.

Nekdo, ki je malo manj trezen, priskoči in skuša naravnati njegovo telo. Misli, da je potrebna pomoč, medtem ko že primeta Petra Jerneja dva miličnika vsak z ene strani pod pazduho. Ta hip zdrkne s spodnjim delom telesa po tleh kakor prazna vreča. Tretji miličnik prime Petra Jerneja za nogi, tako da je bil ta obrnjen proti tlaku.

»Hej, Fantomas, noč. groze, krona vsega stvarstva, kam si dala kratko krilo?«

Vendar pa vse kaže na možnost zapleta. Namreč ta, ki je malo manj trezen, še zmeraj misli, da bi hlapca Jerneja kazalo postaviti na noge. To operacije resda ne more motiti. Gneča nastane tedaj, ko se vmešata še dva predstavnika ljubljanskega ponočnega proletariata, ki sta oba prav tako malo manj trezna. Eden je sam voditelj, sam Fantomas, noči groze, drugi je pajdaš. Oba planeta na prvega, ki je malo manj trezen in mu skušata preprečiti njegovo vmešavanje v naravni potek dogajanja.

Najprej je slišati besede: glej ga, že spet visi tukaj kakor pijana krava. Trije miličniki se napotijo naravnost proti Petru Jerneju, ki visi s klopi kakor prazna vreča. Ta, ki je malo manj trezen, je na mah močno prizadeven. V hipu skuša popraviti nastali položaj, preprečiti zle posledice. Zaradi tega priskoči k Petru Jerneju in ga skuša postaviti na noge, medtem ko ga dva miličnika že pograbita vsak z ene strani. Toliko ga odmakneta s klopi, da njegov ohlapni spodnji del telesa stresata na tla. Odmakneta ga še toliko, da se ta prazna proletarska vreča nekoliko potegne po tleh, toliko, da lahko pristopi še tretji miličnik, ki ga vzdigne pri nogah. Potem ga s skupnimi močmi odnesejo s perona.

Po jezeru bliz Triglava
hlapec Jernej na trdni rokah
miličnikov plava
sem ter tja.

»Hej, Fantomas, noči groze, krona vsega stvarstva, kam si dala kratko krilo in drugo perje. V mrzli noči me spomniš na mrzli dom.«

Ta, ki je malo manj trezen, priskoči k Petru Jerneju, da bi mu pomagal na noge. Ampak njegovo namero prepreči preprosto dejstvo, da so nekatere druge roke spretnejše in hitrejše in znajo takoj prijeti na pravem mestu. Zmedlo pa ga je tudi to, da se je za njim zadrl Fantomas. Njegov glas je kot ukaz. Stoj, ne dotikaj se ga! Proč! Njega samega pograbijo za roke in ga vlečejo nazaj. Mir! ukazuje Fantomas. Mir! ukazuje Fantomas. Mir! ukazuje. Mir! ukazuje njegov pajdaš. Ne vmešavaj se! Nič hudega mu nočejo. Razumeš! Mir daj! Nič mu ne bo hudega.

»Hej, Fantomas, noči groze, kam si dala kratko perje, se gola posmehuješ goli megli in je še bolj mrzli dom?«

Hlapec Jernej se potika po mrzli jeseski noči. Fašisti že trideset let bombardirajo Madrid. Hlapec Jernej kliče: Naprej! Naprej! Za svobodno Španijo! Steče mimo Konzorcija, potem pa na široko Titovo cesto, kjer ga vabi Rio. Sredi ceste se nenadoma ustavi, obrne se proti smeri, po kateri je prišel, se vrže na tla in že z obrazom ob svoji strojnici strelja za sabo. Ko odneha, zasliši tišino. Nikogar ni bilo. Samo vidi lahko barvne eksplozije svetlobnih napisov, toliko je oglušel.

Potem vstane in se opoteče proti Riu.

Matija Bečković
Dušan Radović

CHE

DVA SE TRGATA ZA ENO ZASTAVO

Daj zastavo!
Ne dam!
Pusti našo zastavo!
To je naša zastava!
Prevelika zastava je to za vaše majhne misli in cilje.
Pod to zastavo so umirali naši najboljši tovariši.
To so bili naši tovariši.
Ta zastava je sinonim našega boja.
To je naš boj.
Mi smo prisegli.
Tudi mi.
Mi smo pripravljeni iti do konca.
Tudi mi.
Rajši umremo, kakor.
Tudi mi.
Tako izgovarjaš moje misli, slepar!
Ti se skrivaš za našimi idejami!
Daj zastavo!
Ne tarnaj! Tega zastava ne trpi.
Prej bomo umrli, kakor prepustili svojo zastavo.
Vaša smrt bi mogla pod to zastavo — vaša življenja ne!
Ne damo naše zastave. To je vse, kar imamo.
Če je to vse, kar imate, kaj vam bo zastava?
Oropali ste nas cilja, idealov. Zdaj hočete še zastavo!
Zastava je barva naše krvi.
Zastava je ime našega boja.
Človeštvo ve, čigava je ta zastava.
Vi ste iz svoje zastave naredili šotore in senčnike!
Zastava ni robec za brisanje solza!
Zastava ni samo za eno sezono.
Vi ste izdali svoje zastave.
Vi sploh nikoli niste imeli zastave.
Branim to zastavo v imenu tistih, ki so padli pod njo.
Zahtevam zastavo v imenu tistih, ki so pripravljeni umreti
Prisega je naša.
Kažipot je naš.
Zastava pride po vsem.
Zastava ni kos obarvanega platna.
Stopite pod našo zastavo.
Nikoli! Naša zastava je naša zastava!
Naj živi zastava svobode!
Naša zastava ne more biti zastava vaše svobode!

LICITACIJA NA GNUSNEM TRGU BESED

Prodam nov, ohranjen in nerabljen cilj!
Imam dva idola. Enega odam!
Treniram atentatorje!
Ponujam programe, smernice, kažipote, rešitve, izhode!
Kupite sovraštvo do vsega!
Vstopnice za zgodovino!
Kupite žejo po svobodi!
Formulacije za vznemirjanje src majhnih narodov!
Kolekcija junakov, ki gane vsakogar!
Zbirka zanemarjenih zgodovinskih dejstev!
Ponujam roko za pravično stvar!
Oddajam skrivališča!
Prirejam sprejeme, obletnice, komemoracije, rehabilitacije!
Delam atentate ob vsakem svetem času.
Ponujam latinski pregovor o zmagi pravice, star dva tisoč let!
Antologija najbolj občutljivih točk imperializma, po abecedi.
Najbolj znane vojaške skrivnosti!
Razširjam, podaljšujem, skrajšujem politične programe!
Najlepše obljube!
Himna za vsakogar!
Krpam zastave!
Kratki tečaj za odkrivanje najkrajših poti!
Izbor ganljivih podatkov!
Nadomestilo za resnico!
Zdravilo proti spominu!
Testamenti, zaveze, priporočila!
Natančen načrt zarote!
Kako sestaviti vlado?
Tablete za izzivanje žolča!
Vzemite naše napake, manjše so od vaših!
Zdravilo proti krivici!
Priročnik za vsakega revolucionarja!
Spisek ogroženih prestolov!
Šifre!
Kolekcija preskušenih izgovorov!
Skica nove države!
Kako postati voditelj v sto lekcijah?
Izbor najlepših bodočnosti!
Zveza s centrom!
Odlikovanja na kredit!
Hitlerjeva pisma materi!
Stalinova pisma hčerki!
Sveže iluzije!
Zdravilo proti lakoti!
Opij za mase!

ISTI TRG, TRIBUN OB ZIDU SMRTI

Dol hudodelci! Naj večno sije sonce svobode!
— Naj sije!
Dol krivica! Živela svoboda!
— Živela!
Jaz sem tribun. Delam revolucije, širim meje, vodim v boljše in srečnejše življenje, odkrivam nova pota! Ustrelite me! Zakaj me ne ustrelite?
— Nimamo naloga!
Zahtevajte nalog!
— Zahtevali smo. Ne dajo ga.
Zakaj? Ali sem kaj preskočil? Kje sem naredil napako?
— Vse je v redu. Napake še ni.
Vi me sploh ne poslušate. Dol pijavke, dol trinogi!
— Se strinjamo!
Sovražim Žide!
— Tudi mi jih sovražimo!
Jaz ubijam!
— Tudi jaz ubijam Slovane!
— Enaki smo si.
Obesite me, vislice so moje sanje.
— Ni razloga.
Nekatere ste ubili brez razloga. Izven reda!
— To so zaslužili.
Kaj pa jaz? Nobeden vam še ni rekel tega, kar vam bom rekel jaz! Dol izkoriščevalci! Dol morivci! Dol zločinci!
— Povej kaj novega, to smo že slišali.
Ustrelite me. Vislice so moje sanje. Ne trpinčite me. Nimate večjega sovražnika, kakor sem jaz. Iskren sem. Ustrelite me zaradi iskrenosti.
— Pridite jutri. Bomo videli.
Ne morem več čakati. Medtem ko se boste odločali, bom jaz umrl. Za tribuna ni večje sramote od naravne smrti. Le izpod vislic je mogoče zagledati sonce svobode.
— To je fraza.
Ustrelite me zaradi fraze. Ničesar mi ne odpuščajte. Pomagajte mi, vislice so moja poslednja priložnost! Ustrelite me! Popravite napake preteklosti! Popravite biografijo! Kronajte življenje!

ČLOVEK, KI HOČE ŽIVETI

Življenje je majhna kraja pri večni smrti.
Treba je živeti.
Od vseh, ki so živeli, od vseh, ki bojo živeli, smo mi edini živeči.
Življenja se je treba veseliti.
Kdor ne zna živeti, kdor se ne veseli, ta je proti vsemu, kar je afirmacija življenja.
Vi sovražite življenje, ker ste defektni.
Vi iščete smrt, boljšo od življenja.
Vi ste za nedosegljivo pravico, za sanje o poštenju, za pravljice o svobodi.
Prenahali ste živeti. Vi gledate filme.

SOMISLJENIK

Poslušal sem borce za svobodo.
Ko so zadeti, stokajo in kolnejo.
Borili so se, ker niso vedeli, da to boli.
Trenutek, ko jih proglašate za heroje, je ravno trenutek, ko prenehajo njihove iluzije.
Tepel sem vas in priznali ste, da imate rajši življenje kakor svobodo, ideale, zastave.
Priznajte, da ste slabiči, pa vam bom pomagal.
Pokorite se, pa bom skrbel za vas.

VARUH RED

Gotovo, vi bi me ubili. To se vam zdi bolj humano.
Zakaj? V imenu svobode?
Jaz sem svoboden. Nimate pravice, v imenu vaše svobode, jemati mojo. Jaz ne potrebujem tuje svobode.
Vaša svoboda je nesreča, v kateri živimo. V imenu proletariata?
Proletariata ni več. Hitlerjevi proletarci so se borili proti jugoslovanskim proletarcem. Proletarci so se združili v SS divizije, v komandose in padalce.
Proletarec je za vsako zaposlitev.
Ubijajte!
Ubijajte bogatejše! Ubijajte lepše od vas!
Streljajte na vse, ki žive v lepših mestih od vaših.
Ustrelite tiste, ki vas ne razumejo.
Dosti razlogov imate za ubijanje.
Kar ubijajte.

GENERAL

On je začel p...
Dolgočasil se je.
Ubijati je začel na živčni po...
Lažje se je vojskovati, kakor delati.
S pomočjo orožja se je skušal prikopati do nečesa, kar mu na nobeni drugi osnovi ne pripada.
Nikomur ne bomo dovolili, da bi vračal svet nazaj.
Velike ideje so zdavnaj zmagale.
Minili so časi, ko so bili lahko vsi v zablodi razen enega.
Vse, kar je bilo naprednega in progresivnega, smo osvojili.
Katero resnico iščete?
Vse resnično je že resnica.
Resnica je samo že obstoječe, živo, kar je z bivanjem potrjeno.
Che Guevara je zabloda in izmišljotina.
Potrebujete sto let, da boste iz svojih fraz in načel rodili enega samega človeka.
To se ne izplača. To je samo dokaz, da je treba ta poskus opustiti.
To so izjeme, ki jih ne zaslužimo.
Ko že nismo vsi Che Guevare, bodimo tisto, čemur smo najbližje

GENERAL VZDIGNE S SREBRNEGA PLADNJA STARO KONZERVNO SKATLO

To je Che Guevara.
Tukaj je z vsem svojim poslanstvom in pomenom.
Tukaj je ostalo vse njegovo premoženje: tukaj je njegovo srce, lasje, brada, zobje. Tukaj je njegov jezik, njegove skrivnosti, njegova diploma medicinske fakultete. Marxov Kapital, Komunistični manifest. — njegov pogum, volja in moč.
V tej konzervo je sla vsa veličina Che Guevare.
Glejte, to je on.
To je Che Guevara in njegova slava.
Tukaj je, v uniformi, s čepico in škornji. Tu so njegove šifre, telefoni in naslovi. V tem pepelu je prihodnost, o kateri je sanjal Che Guevara.
Vse je pepel. Esenca zablode, ki se je imenovala s tem imenom. Bomba, ki ne bo nikoli eksplodirala.
Drugega Che Guevare ni. To je on osebno. Nimam drugih dokazov razen njegovega pepela

GENERAL IN UBIJAVEC CHE GUEVARE

Ali ste slišali za smrt Che Guevare?
Ne.
Ali veste, kdo je bil Che Guevara?
Ne.
Ali ste lačni?
Ne razumem.
Ali ste oropani pravic?
Ne razumem.
Ali vas zanima politika?
Ne.
Kaj vas zanima?
Nič me ne zanima.
Ali imate kakšno željo?
Da. Vrnite mi konzervo. To je moja konzerva.
Vrnite mu konzervo. To je njegova konzerva,
On je bolivijski kmet. Eden tistih, za katere se je Che Guevara boril.
On pozna vrednost konzerve. Vrednosti smrti Che Guevare ne bo nikoli dojel. On je prekinil mit. To je parodija socialnih recolucij. Ironija usode heroja.
Che Guevara je dal življenje za svojega ubijavca.

UBAJAVEC SAM

Najboljše je streljati v glavo.
Nekateri streljajo v prsa.
Jaz mislim, da je najboljše v glavo.
Če zadenete v nogo, morate potem spet v glavo.
Zato je najboljše takoj v glavo.
Tudi v roko ni dobro. To je najslabše.
Najboljše je naravnost v glavo.
Jaz streljam naravnost v glavo.
Dobro je tudi v srce če, zadenete.
Glava je večja od srca. To je bolj zanesljivo.
Zato iskreno svetujem vsem — v glavo.
Osebno sem imel največ uspehov, kadar sem streljal v glavo.
Največje pohvale dobite, če zadanete naravnost v glavo.
Zgodi se, da koga zadanete v roko ali v prsi, a on vas prosi, da ga ustrelite v glavo.
Zato je najboljše takoj v glavo.
To je moj nasvet.

MATI OBJOKUJE

Prekleta vsaka svoboda, ki pride po smrti tistih, ki so se za njo borili.
Prekleta vsaka pravica, po krivici storjeni nad njim.
Prekleto življenje, ki prihaja po njegovi smrti.
Prekleta prihodnost brez njega.
Prekleti vsi lačni, vsi revni, vsi ponižani, za katere je pal!
Preklet tisti, ki pride na njegovo mesto!
Prekleto vsako upanje poslej.
Prekleta vsaka zmaga.
Naj se sramujejo vsi preživeli!
Naj je največja sramota biti živ.
Preklet spomin nanj.
Prekleta ideja, ki ga je ubila.
Prekleta zastava, pod katero je pal.
Prekleta vera v zmago.
Prekleta usoda herojev.
Prekleta slava mrtvih.
Prekleto življenje, ki se jih je odreklo.

MATI IN GVERILC

Vi še ničesar ne veste!
MI VERUJEMO!
Niso vas še ujeli.
Niso vas še tolkli.
Niso vas še izdali najboljši tovariši.
Niso vas še zapustile vaše ljubice.
Vi še ničesar ne veste!
MI VERUJEMO!
Iz bojev se boste vrnili brez zdravja, brez zanosa, brez idealov, brez radosti.
In če zmagate, se boste vrnili poraženi.
Vse se ponavlja, vi to veste.
MI VERUJEMO!
Ostali boste brez zanosa, brez časti, brez poguma.
Brez svojega prostora med ljudstvom.
Postali boste strahopetci in izdajavci.
Ni pravice, ni svobode, ni pripadnosti!
MI VERUJEMO!

ČLOVEK, KI SE BOJI

Živeti nočem. Jaz nisem kriv.
Ne pritožujem se. Vse imam, kar potrebujem. Pustite me živeti.
Ničesar ne vem o tem. Imam svoje probleme.
Ne zanimajte se zame. Tega ne zaslužim.
Živeti hočem. Za vsako ceno in pod vsakršnimi pogoji. Brez pravic brez prihodnosti.
Tukaj sem po naključju. Strinjam se z vami. Nič nimam proti.
Bojim se. Ne zaslužim, da bi živel boljše. Ne borite se zame.
Živeti hočem.
Nobeden me ni vprašal. Ničesar nisem rekel. Sam sem. Nikogar nimam.
Nočem biti mrtev. Živeti hočem.
Pustite me. Sam bom umrl.
Rad imam vse ljudi. Nikogar ne obtožujem. Strahopetec sem. Vsi me poznajo.
Jaz nisem član ničesar. Jaz sem neznan. Moje življenje ni zanimivo. Nikomur nisem napoti.
Vse poberite. Ničesar ne potrebujem. Pustite mi samo življenje.
Nikoli ne bom živel, če ne bom zdaj.

TRIBUN PONOVNO SPREGOVORI

Nikoli ne bomo pozabili borcev 13. marca!
Ostali bomo zvesti žrtvam 18. junija!
Pomnili bomo tiste, ki so padli v tragični noči 3. septembra.
Naj se nikoli več ne ponovi 2. oktober.
Naj živi nezmagljivi 6. november!
Naj gori plamen 17. avgusta, ki se je prenesel še na 2. december!
Dolgo bo živela v naših srcih noč med 1. in 16. februarjem.
Slava 11. oktobru!
Naj nikoli ne ugasne žarek 59. junija!
Sveti liki 34. maja!
Sovražnik bo še dolgo pomnil krvavo jutro 6. januarja!
Odmev strelov 15. marca!
Bakla 18. oktobra!
Plamen 3. julija!
Vihar 18. avgusta!
Zmaga 1. aprila!
Triumf 15. decembra!
Resnica sedmega šestega!
Živele naše zmage 1., 16. in 27. meseca!
17. april — rdeči datum našega koledarja!
69. februar — Dan kmetov!
78. marec — Dan žena!
7. februar, obletnica jubilejnega 3. oktobra!
Slava osmemu petemu!
Učimo se na primeru 31. decembra!
Poklonimo se 19. marcu!
Postavimo spomenik 8. maju!
Varujmo ideale 3. junija!
Ostanimo dosledni 19. aprilu!
Ogrejmo se z 9. novembrom!
Ne izdajmo 4. oktobra!
Spominjajmo se 5. decembra!
Borimo se za zmago 1. januarja!
Zora maja!
Jutro aprila!
Noč decembra!
Pomlad zmage!
Kažipot julija!
Barikade septembra!
Rdeča zima!

prevedel F. Z.

KONEC DOSEŽE CILJ

zrak je bled
smrdi po nikotinu
zadovoljstvo prevladuje

živčno upogibanje prstov
nestrpnost
čaka se samo na pisk piščali

srečne številke
vino
steklo
cisterne
start

za dimom se kadi
dim zadimi ozadje
videno je splitsko cvetje
vrisk naznani krik

utrinki
zadnja etapa
razno

izvirni tekst
pregnanstvo
misel brhti
plod dozori jeseni

KDA IPAKDAJ ME JE MALO STRAH

vse je že spoznano
od globokega oranja do sončnih peg
ki vplivajo na histerijo ljudskih množic
vse
od talinomida do tega
da globoko zmrznjena živila mnogo izbubé
na vitaminih.
za petnajst preparatov vem
ki zmanjšujejo trenje med avtomobilskimi bati
pričenši z LM,
ki preprečujejo potenje nog
in srbečico med prsti,
ki pospešujejo rast las
in odstranjajo mozolje.
proučene so risbe petletnih imbecilov
in luknje v zakonih,
ves svet se zanima za brazilske šestorčke
in za Wiener Festspiele
in za umetno usnje in za novo pariško modo.
ljudje se na veliko množijo
in so ganjeni ko gledajo v kinu nesrečno ljubezen
in jih tuja nesreča bolj zanima kot prizadene,
premožnejši hodimo na morje,
manj premožni pa ugotavljamo
kako se pravzaprav nič
v razvoju človeka
(odkar je človek človek)
še ni spremenilo.

Pavel Lužan

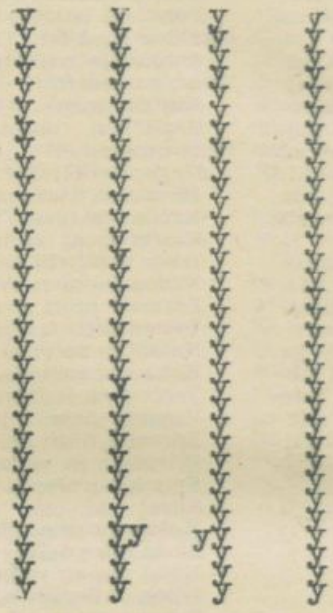

SLIKANICA

stisnjena žuželka
posušen metulj
suha trava je seno
podgana pred pevcem
sejem idej

on ona ono jutri
vdaja
prosta volja barv

seminar za šolnike
analfabetski tečaj
jutri bo vse drugače

novo univerzitetno mesto
spopad študentov s policijo
tisoč ljudi
delegacija zapušča

nobene diskriminacije
radijske pravljice
češminj

žajbelj
arnika
tavžent rože
navadni bezeg
prodor na zeliščni trg

enooki
brezoki
modre oči
poleno na cesti pod noge usodno
krvodajavcem tri vrste medalj:
bronaste
srebrne
in zlate
odvisno od vrste in količine krvi

KOVAČI

I

Kamen ruje zemljo
in čas jo ne poseje

naselitev me krči in izganja
sleherna ped dežele je nižje
od iskre svetle izpod kladiva
ki bije v preostanku
zamolčanih smrti
v vsakem dihu

v vsakem hipu
prah naseda svoji osmrtitvi
kakor tudi jutru
v gluhih školjkah in globinah
ob sotočju rodnega nagiba
ki se ne povrne znova
k uporu in zastavam

zakaj veter dolbe
skozi brstje svita
a svetloba se jalavo razide
v prirastku dneva

in pot ponikne v bližini ognja
sežgane sohe
začetka kakor konca
spregledanih uslišanih
v neveri pred bojem

zakaj veter veje
v vsaki žetvi pomnožene veje
odpirajo oči
odpirajo usta
v gladu in žeji
ko presahne veter v deblu
in zemlja naplavi korenine
v goltu zelenega boga

II

V jutrovih krajih
potihneš se odločiš
klecneš ne obstaneš
pred bitko vstaneš
na kraju zavesti
zavedajoč se krvi
ki te oblega
iz odprtih oken in vrat

zakaj besi besom
zastavijo barve
in tudi čas —

neizprosno možnost
poti
za ozidjem

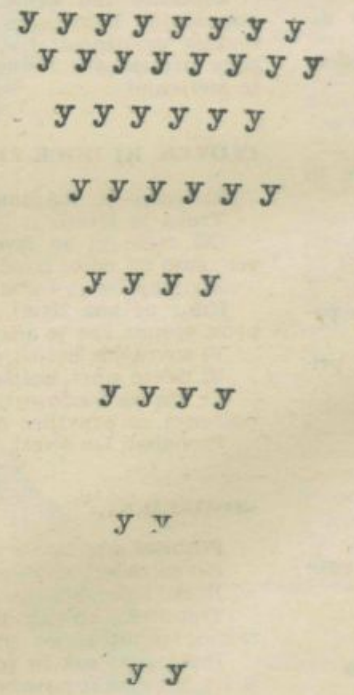

MATJAŽ HANŽEK

podaljševanje študija, kar naj bi se sicer uzakonilo, kljub temu, da študij že sedaj traja okoli 7 let. Predlagamo izvajanje naslednjih ukrepov:

— izpitni roki (trije statutarni) morajo biti vsako leto razpisani vsaj en mesec pred njihovim začetkom. Študentje naj imajo pravico opravlati izpitne preizkušnje kadarkoli izven obveznih rokov v dogovoru s predavatelji;

— univerza in visokošolske institucije naj v perspektvi odpravijo pogojne oktobrske vpise študentov, s čimer bo omogočen reden začetek študijskega leta;

— izpitni pogoji naj bodo tisti predmeti, ki so potrebni za razumevanje snovi v višjih letnikih;

—študijski programi se naj selekcionirajo na zares potrebno širino, odpravijo se naj arhaizmi in dvojnosti nekaterih poglavij;

— predpisati je treba obvezno literaturo, ki jo naj študent predela, da lahko pride k izpitni preizkušnji;

— na vse fakultete se naj uvede en tuj jezik kot obveza — s tem bo tuja literatura študentom dostopnejša;

— izvaja naj se nadzor dela pedagoških delavcev med študenti, njihovega pristopa k študentom, pedagoške sposobnosti predavateljev itd.

— sedanje in bodoče pedagoške kadre na univerzi je treba obvezno seznaniti s pedagogiko in metediko pouka, s psihologijo, kar bo prispevalo k izboljšanju kvalitete sodelovanja med študenti in profesorji. V skrajnosti naj ustrezni forumi proučijo uvedbo seminarjev in izpitov iz pedagogike in psihologije za vse fakultetne učitelje, saj njihove kvalifikacije na tem področju močno šepajo, so pa nujno potrebne pri delu s študenti. Zavzemamo se za ocenjevanje predavateljev, oceno pa naj bi dali študentje na osnovi anonimnih anket, katere bi zajemale pedagoške sposobnosti in učinkovitosti pristopa in dela s študenti. Te ankete naj bi bile eden izmed dejavnikov, katerega bi upoštevale komisije oz. posebni strokovni forumi ob reelekciji pedagoško-znanstvenih delavcev visokošolskih institucij.

VI. Eeden od ciljev izobraževanja na visokošolskih zavodih je vzgajati študente v zavedne državljane SFRJ, seznaniti vsakega študenta z našo samoupravno prakso, seznaniti študente z družbenoekonomskimi odnosi v svetu itd. Ob taki vzgoji je treba študente tudi praktično vključiti v samoupravne organe visokošolskih institucij, kjer naj bi v praksi izvedli in oživili svoje samoupravne pravice.

Velik del take odgovornosti nosi predmet »družbena ureditev SFRJ«. Program tega predmeta v sedanjem programu ne ustreza; nov koncept tega predmeta naj bi temeljil na samoupravni problematiki posameznih strok ob angažmaju zunanjih predavateljev tega predmeta za posamezne stroke. Študente bi moral ta predmet seznaniti z neposrednimi problemi proizvodnih odnosov s stališča družboslovja na tak način, da bi študentje lahko neposredno razpravljali s predavatelji o taki problematiki. Univerza naj prouči predlog tov. Ščepanovića na lanskem seminarju v Grobljah in nato dokončno odloči, seveda z dopolnitvami, o njegovem projektu predmeta »družbena ureditev SFRJ«. Predlagamo tudi ustanovitev posebne skupine pri univerzi, ki bi izpeljala nova programska načela tega predmeta za posamezne stroke in ob perspektivni ustanovitvi posebne katedre (pri VŠPV) poskrbela za ustrezen redni predavateljski kader.

VII. Reorganizirana univerza mora izhajati iz osnovne zahteve, da mora visokošolski študij študentom dati osnovo in jih navajati na sposobno samostojno graditev in kritično ocenjevanje lastnega dela in dela svojih učiteljev. V tem smislu se naj iz učnih predmetov odstrani ves balast, vsi predmeti, ki se predavajo samo zaradi specifičnih okoliščin itd. Univerza nikakor ne more preiti na nivo, ki bo ustrezal povprečnosti ali celo podpovprečnosti. Glede na to, da so se začela modernizirati podjetja, kot so PTT, železnica in celo cerkev, univerza ne more zaostajati, temveč bi morala biti tisti arbiter, ki bi najbolj zaostalim in najbolj tendecioznim institucijam narekoval modernizacijo in napredek. Univerza in vse visokošolske institucije morajo v prihodnosti (kakor tudi ob sedanjih pogojih) takoj in neposredno začeti z modernizacijo pouka, z obsežnejšim vključevanjem v družbeno skupnost in z aktivnim angažmajem opravičiti funkcije in namen, ki ga imajo v družbeni skupnosti.

Nov koncept univerze in stališča visokošolskih ustanov se morajo v mejah svojih možnosti izogibati podaljševanju študija na 9 oz. deset semestrov s prilagajanjem učnih načrtov in programov in skrajševanjem študija. Ne zanikamo, da morda ta ali ona fakulteta že po svoji funkciji in obsežnosti svoje stroke nujno mora podaljšati študij, vendar naj pedagoško-znanstveni sveti najprej proučijo vse možnosti za skrajšanje študija, šele nato naj z vso argumentacijo dajo predlog, ki bo podprl njihovo težnjo za podaljšanim študijem.

Nimamo namena kakorkoli kritizirati sedanje skupine na univerzi, posamezne fakultete ali posamezne predavatelje, temveč hočemo in želimo doseči takšen nivo kvalitete na slovenskih visokošolskih zavodih, ki ustreza njihovemu namenu in njihovi funkciji. Prepričani smo, da univerza sama v svojem bistvu teži za reorganizacijo, za kvaliteto in enakovrednim plasmajem z ostalimi svetovnimi univerzami, zatorej pozivamo vso univerzitetno javnost, ki je pripravljena pomagati univerzi pri dosegu tega cilja, naj z vsemi silami dvigajo kvaliteto študija na visokošolskih ustanovah v Sloveniji.

Pozivamo torej vso univerzitetno in slovensko javnost, naj se aktivno vključi v razpravo o predloženem konceptu.

Po predlogih razširjene komisije UO ZSJ sestavil Marjan Mlakar

ŠTUDIJSKA REFORMA IN ŠTUDENTJE

Že dalj časa ugotavljamo, da visokošolski študij — takšen kot je — ne ustreza zahtevam sodobne znanosti in družbe. Študentje smo za izboljšanje študija najbolj zainteresirani, saj čutimo, da študijska leta niso najbolje izkoriščena in da znanje, ki ga pridobimo, ni zadovoljivo. Razen tega je vidna težnja za podaljševanjem študija, ki je sicer posledica čedalje hitrejšega razvoja znanosti in tehnike, kar dodaja študijskim programom nova in nova poglavja. Vsako podaljševanje študijske dobe — ki že sedaj traja povprečno 7 let, tako da študent pride v službo star 26 ali 27 let — je ravno zato nesprejemljivo, četudi ga prav sedaj uvaja več naših fakultet. To je obenem reakcija fakultet na določila novega zakona o visokem šolstvu, ki omejuje obremenitev študentov s predavanji in vajami na 30 ur tedensko. Za to omejitev smo se potegovali tudi študentje, in sicer z namenom, da bo predpisano maksimalno število ur prisililo fakultete na študijsko reformo vendar so le-te izbrale najlažjo pot, saj so enostavno podaljšale študijsko dobo za eden ali dva semestra — brez uvajanja bistvenih sprememb. Mislim, da je podaljševanje študija upravičeno le, če so že izrabljene vse druge možnosti intenzifikacije in če zato ne bi trpela kvaliteta študija. Ugotavljamo pa, da v večini primerov ni tako.

Študentje ne moremo mirno sprejeti dejstva, da bomo odslej poslušali predavanja 9 ali 10 semestrov, ko pa dobro vemo, da že sedanji čas ni bil izrabljen. Pri tem ne trdim, da smo imeli študentje preveč časa, čeprav je tudi to deloma res, in tega je kriv sam sitem študija, ki nas je navajal na kampanjsko delo. Tudi čas, ki smo ga prebili na predavanjih in vajah ali pri čakanju nanje, ni bil najbolje uporabljen. Menim, da je ravno zaradi podaljševanja študijske dobe potrebna racionalizacija celotnega študijskega procesa, racionalizacija, ki kvaliteti diplomantov ne bo škodovala, temveč koristila. (Sedaj na to ne moremo biti vedno ponosni.) Izhajati bomo morali iz temeljne zahteve visokošolskega študija, da mora le-ta nuditi študentom osnovo ter jih navajati, da bodo sposobni samostojno in kritično delati. V tem smislu bomo morali iz učnih predmetov odstraniti ves balast, (mogoče celo predmete, ki jih predavajo samo zaradi specifičnih okoliščin), uvesti predvsem bazične predmete, sodobnejša poglavja, sodobnejše metode dela, ki so obenem učinkovitejše itd.

Vse te spremembe bodo zahtevale aktivnejši odnos študentov in profesorjev do študija in in pedagoškega dela, ker bodo (spremembe) posegle v nekatera bistvena vprašanja naše univerze, npr: vloga in usposobljenost pedagoških delavcev, opremljenost fakultet, položaj in število asistentov, financiranje, znanstvena dejavnost itd. Zavedam se, da celo vsi študentje niso zainteresirani za reformo v opisanem smislu, ker nekaterim ustreza 7 let lagodnega študija. Če imamo študij za družbi potrebno in koristno delo ter od družbe zahtevamo, da nam ga omogoči, potem se moramo zavzemati tudi za dvig kvalitete študija. Prepričan sem, da se bo večina študentov zavzela za dvig »svoje produktivnosti«, ter zahtevala pogoje, ki jim bodo to omogočili.

Naše predagane rešitve bodo mnogokrat parcialne, nebistvene, vendar bodo povzročile (če bomo vztrajali reševanje dosti bistvenejših vprašanj, saj bomo v odločno akcijo in s pomočjo naprednega dela profesorjev in asistentov prisilili pristojne, da bodo ukrepali hitreje in odločneje.

Valiti krivdo za vse napake in slabosti visokošolskega sistema samo na univerzo, fakultete, visoke in višje šole je neprimerno, saj so bila njihova prizadevanja v veliki meri odvisna od pripravljenosti družbe in njenih forumov. Ti so s svojo politiko do visokega šolstva včasih dezinteresirali člana univerzitetne populacije. Po drugi strani pa je res, da tudi univerza ni bila dovolj pripravljena uvajati spremembe.

Zahtevamo reformo študija in univerze, ki mora temeljiti na progresivnih silah univerze same. Teh je dovolj in z vsestransko podporo zainteresiranih družbenih sil se krepijo. Zahtevamo reformo, ki bo pemamentna, katere cilj ne bo določen, temveč se bo z napredovanjem reforme oddaljeval. Reforma mora rasti iz situacije, ustvariti mora pogoje, ki bodo silili k uveljavljanju naprednih idej in njihovih nosilcev. Zahtevamo univerzo, ki se bo sposobna prilagajati vedno hitrejšemu napredku, ki ne bo stala ob strani družbenega razvoja, temveč bo vključena vanj ter bo v veliko primerih nosilec razvoja. Edino tako bo študent v resnici subjekt pedagoškega procesa, ki je sam ustvarjalen. Ta težnja daje univerzi bistveno drugačno družbeno vlogo, zahteva od njene populacije mnogo več naporov in odgovornosti ter je v sedanjih pogojih gotovo neuresničljiva. Vendar je rešitev samo ena: spremeniti pogoje, v katerih univerza deluje! Zavedati pa se moramo, da kljub vsemu ne more univerzi nihče prepustiti svojega položaja v družbi — priboriti si ga mora sama.

Družba oz. njeni predstavniki morajo jasno opredeliti pomembnost kvalitetnega študija ter aktivne vloge univerze v družbi ter (temu primerno) takšno usmeritev tudi omogočiti.

Vemo, da je samoupravljanje v visokem šolstvu mnogokrat neefektno ter da v samoupravnih organih ne sodelujejo tisti, ki bi lahko največ prispevali k reševanju problemov. Vprašanje upravljanja bo treba temeljito proučiti, predvsem pa določiti naloge administracije, strokovnih in samoupravnih organov.

Študentje smo za odločanje o pogojih lastnega dela gotovo zainteresirani. Smo tudi upravičeni polnopravno sodelovati v vseh samoupravnih telesih na šolah in na univerzi; vendar se moramo zavedati, da je osnova samoupravljanja v letnikih, kjer pa ne bomo uveljavljali kritičnega odnosa do samega pedagoškega procesa, če si ne bomo upali upravičenih pripomb tudi naglas povedati. Dokler bomo profesorje opravljali samo za vogali, do takrat se problemi ne bodo reševali z našim sodelovanjem. Študentje moramo biti na fakultetah tista kritična sila, ki bo ob podpori najnaprednejših predavateljev nosilec permanentnega napredka.

Tudi nam ne more nihče odstopiti takega položaja, marveč si ga moramo ustvariti sami, prav tako pa si moramo privzgojiti odgovoren odnos do lastnih dejanj.

Jože Slander

RAZPIS

Jugoslovanski odbor IAESTE razpisuje natečaj za počitniške strokovne prakse v tujini za študente tehniških fakultet (strojne, elektrotehniške, biotehniške fakultete, FNT in FAGG) v času od maja do novembra 1969. Prakse trajajo najmanj 6 tednov. Kandidati morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

a) da so pri dosedanjem študiju pokazali dober uspeh in da imajo povprečno oceno najmanj 3, računano od začetka študija;

b) da obvladajo enega od sledečih tujih jezikov: angleščino, francoščino, nemščino, italijanščino ali ruščino;

c) da niso starejši od 27 let;

d) pravico do sodelovanja pri natečaju imajo redni študentje, ki so vpisali 5. semester (3. letnik);

e) študentje, ki so med študijem izgubili leto, nimajo pravice sodelovati pri natečaju.

Kandidati bodo po končanem natečaju opravljali izpite iz enega ali več navedenih tujih jezikov. Čas izpitov bo pravočasno sporočen, začeli pa se bodo po 20. novembru 1968. Potne stroške plačajo študentje sami ali jim eventualno pomaga štipendijtor.

Študentje lahko dobe natečajne liste pri svojih fakultetnih odborih ali študentskih združenjih. Izpolnjene liste morajo vrniti do 10. novembra 1968, ko se natečaj zaključi. Po končanem razpisu bodo fakultetni odbori in združenja s sodelovanjem predavatelja sestavili dokončne rang-lestvice študentov, ki so se prijavili na razpis.

Za upravni odbor Jugoslovanskega odbora IAESTE pododbor Ljubljana

ŠTAFETNI RAZGOVORI

Odgovarja:

FRANČEK MIRTIČ

Sekretar komiteja mestne konference ZKS, Ljubljana

1. Ali najdete v delovanju mestne konference in univerzitetne konference stične točke? Katere?

Na prvem mestu bi želel omeniti našo odločnost, da reorganizacija ZK ne ostane na pol poti in da se ne izčrpa le v nekaterih organizacijskih in kadrovskih spremembah. Nedvomno je naša najpomembnejša stična točka prav prizadevanje za dosledno demokratizacijo odnosov v ZK in na tej osnovi za njeno nadaljnjo notranjo ideološko diferenciacijo na temelju smernic IK CK ZKJ. Poleg tega pa bi lahko omenili še številna pereča družbena vprašanja glede katerih najdemo skupne stične točke. V mislih imam predvsem stališča do vključevanja in položaja mlade generacije v družbi, dalje so skupne zahteve po hitrejši spremembi neustreznega kadrovskega sestava v delovnih organizacijah in na drugih ravneh pri nas, nov pomen in nov položaj, ki naj bi ga dobila znanost in strokovno znanje v naši družbi; podobno velja tudi za zahteve, naj začne družba reševati probleme socialne diferenciacije s celovito in smotrno socialno politiko, ki naj dopolnjuje temeljno načelo nagrajevanja po delu, in posebej naj omenim še podporo, ki jo je dala mestna konferenca ZK sedanjim prizadevanjem, da bi uredili položaj univerze tako, da bi se lahko uspešno razvijala v moderno in ugledno, znanstveno-pedagoško ustanovo. Najbrž pa ni potrebno posebej omenjati tudi podpore, ki smo jo dali za reševanje stanovskih problemov študentov.

Želim pa sporočiti želje, ki so vse bolj pogoste med ljubljanskimi komunisti, da bi dosegli še popolnejšo sodelovanje v mestu ne le med mestno in univerzitetno konferenco ZK, temveč med študenti in drugimi prebivalci mesta Ljubljane. O tem bi se lahko kdaj prihodnjič konkretneje pogovarjali s predstavniki študentov in predstavniki univerzitetne konference.

2. Ali vidite v komunistih na univerzi partnerje za skupno akcijo?

Mislim, da sem na to vpašanje v glavnem že odgovoril.

3. Kako ocenjujete študentsko gibanje (nova levica) na zahodu, kako to gibanje odmeva v Ljubljani? Ali je slovenska (ljubljanska) študentska populacija revolucionarni subjekt, kot nekateri teoretiki francoskega in nemškega levega gibanja trdijo za tamkanjšnje študente?

Študentska gibanja na zahodu, ki so dobila ime nova levica, nosijo še vedno mnogo znakov družbenih razmer, v katerih so nastala. Upamo, da bodo izkušnje, ki so jih ta gibanja pridobila v dosedanjih spopadih, omogočile, da bodo spontane zahteve študentov dobivale obliko političnega programa in da bo ta program nujno rasel iz spoznanj znanstvene kritike sodobne družbe. Prav tako upamo, da bodo ta gibanja v prihodnje uspela razviti trajnejše oblike povezanosti z drugimi naprednimi silami v družbi in da si bodo zagotovila širšo socialno bazo. Tista študentska gibanja, ki v tem ne bodo uspela, pa bodo, žal, ostala v politični zgodovini zapisana le kot svetel meteor, ki vzbuja simpatije in občudovanje, a nima dovolj moči prispevati k izgradnji novih družbenih vrednot, novih družbenih odnosov in novih družbenih ustanov.

Pri nas nismo posebej proučevali vseh vzročnih zvez med študentskimi gibanji na zahodu in političnimi dogajanji med ljubljanskimi študenti. Vendar sodim, da ima vpliv teh gibanj lahko le vlogo spodbude, ne more pa biti samostojni motiv za širšo politično aktivizacijo študentov. Vse analize in tolmačenja zahtev in stremljenj ljubljanskih študentov morajo izhajati iz naših lastnih družbenih razmer in naših lastnih problemov.

Nov val družbene angažiranosti, ki je zajel ljubljanske študente je odprl pot različnim idejnim težnjam. Ne bi bilo prav, če tega ne bi videli in tudi ne bi bilo prav, če bi dvomili, da osnovno gibalno silo v teh gibanjih predstavljajo socialistične težnje. Prav zaradi tega sodim, da se povsem upravičeno pridružujem mnenju tistih, ki vidijo v progresivnih težnjah med študenti izredno pomemben dejavnik v razvrščanju družbenih sil in v ustvarjalnem iskanju poti in sredstev za humanizacijo odnosov med ljudmi.

4. Ali mislite, da se dosledno izvajajo »Smernice« v tistih točkah, ki se zavzemajo za aktivnejšo in bolj dejansko vlogo mladih v vodstvih Zveze komunistov? Kakšna je vloga mestnega komiteja v tem gibanju?

V kratkem času po sprejetju Smernic je bilo storjeno več kot prej v mnogih letih. V Ljubljani smo že doslej sprejeli v ZK preko 600 novih, mladih članov. Pri prihodnjih volitvah novih vodstev v osnovnih, četrtnih in mestni organizaciji se bomo zavzeli, da bi prišlo do korenite pomladitve vodstvenih organov. Na dosedanjih posvetovanjih o sestavi vodstvenih organov ZK Slovenije in Jugoslavije pa smo že dali številne konkretne predloge. Pred nami so tudi volitve v predstavniške organe, tako, da lahko tudi na tem področju storimo odločujoč korak naprej. Vendar sodim, da bi bilo zelo napačno če bi se zavzemali le za to, da spremenimo starostno sestavo vodstvenih organov v naši družbi na vseh ravneh. Potrebno je mnogo več. Zavzemamamo se namreč za družbeno angažiranje čim širšega kroga mladih ljudi in ne le za izvolitev nekaj izbranih predstavnikov mlade generacije. Prav tako pa ne smejo ostati naša prizadevanja omejena le na to, da bi povečali število mladih v vodstvih političnih organizacij in v predstavniških organih. Nujno je namreč potrebno, da širše odpremo vrata mladim tudi na odgovorna strokovna in upravna delovna mesta v skladu z njihovo sposobnostjo, energijo in ustvarjalno silo.

5. Katere so bistvene naloge slovenske ZK po kongresu? Ali predvidevate bistven skok v aktivnosti (intenzivnejša prisotnost v reformnih prizadevanjih, v moralnem kriticizmu)?

Če bi že zdaj, dober mesec in pol pred kongresom govoril o nalogah slovenske Zveze komunistov po kongresu, se nikakor ne bi mogli izogniti nevarnosti, da prejudiciram odločitve tega demokratičnega zbora slovenskih komunistov.

Kar pa zadeva drugi del vašega vprašanja in mojih predvidevanj o tem, ali bo kongres bistven skok v aktivnosti ali ne, pa bi prav tako težko ustregel vaši želji in odgovoril z da ali ne. Ni dvoma, da bo tudi za ta kongres veljalo podobno pravilo kot za vse kongrese in politične zbore, namreč rezultat kongresa bo neposredno odvisen od prodornosti analize družbenih razmer in jasnosti programa ter z danim razmerjem sil v družbi, z voljo in pripravljenostjo komunistov z njihovo odločnostjo in sposobnostjo, da uresničujejo revolucionarne cilje. Kot vidite, je moje mnenje, da je aktivnost slovenske zveze komunistov na kongresu odvisna od tega, kako bo vsak od nas izpolnil naloge na svojem področju družbeno politične odgovornosti.

6. Kako si predstavljate idealno kulturo v Ljubljani (revialna, situacija, gledališča, založbe . . .)?

Ne bi vas rad razočara s svojim odgovorom, toda moram povedati, da kadarkoli razmišljam o naši kulturi, nikdar ne posežem v misli tako daleč, da bi imel tako dognano podobo, da bi že lahko govoril o »idealni kulturi« v Ljubljani. Zaenkrat me predvsem vznemirjajo vprašanja, kako naj bi imeli »boljšo kulturo« v Ljubljani. Menim, da bi sedanji nemir, ki mnogokrat vzbuja videz nezadovoljstva vseh z vsemi, morali čimprej razviti v jasno in uresničljivo kulturno politiko, ki bi pomagala izboljšati temeljne materialne, programske in druge pogoje za razcvet kulturne ustvarjalnosti v Ljubljani.

Vsak subjekt in kot vemo jih je mnogo na tem področju, mora iskati in poiskati svoj del odgovornosti in svoje možnosti. Kar zadeva vodstvo ZK v mestu pa lahko znova poudarim, da se zavzemamo tako za izboljšanje materialnih pogojev za delovanje kulturnih ustanov, kakor tudi za odstranjevanje vseh ovir za čimbolj svobodno ustvarjanje. In končno tudi za to, da bi našli novo ravnotežje med tehnično civilizacijo in novo vlogo, ki naj bi jo imela kultura, v času razvite množične potrošnje in vseh drugih pojavov, ki so značilni za sodobno industrijsko družbo.

7. Komu predajate štafeto?

Milanu Kučanu, predsedniku pred. ZMS.

Prihodnjič bo odgovarjal
MILAN KUČAN

PROGRAM ZVEZE ŠOLT 1968-69

KAJ JE ZVEZA ŠOLT!

Zveza studentskih organizacij Ljudske tehnike (ali Zveza ŠOLT) je organizacija, ki združuje in koordinira delo vseh osnovnih organizacij med študenti, ki se na kakršenkoli način ukvarjajo s tehnično kakor tudi umetniško dejavnostjo.

KATERI SO CILJI ZVEZE ŠOLT?

— Množična tehnična vzgoja o obliki seminarjev in tečajev z vseh področij tehnike.

— Navajati študente na ročne spretnosti in rokovanje z orodji, stroji in instrumenti.

— Omogočiti amatersko tehnično dejavnost v svojih delavnicah.

— Skrbeti za likovno in estetsko vzgojo (foto in kino tečaji).

— Nuditi možnost zaslužka oziroma pridobitvene dejavnosti v svojih delavnicah.

KAJ VAM NUDI ZVEZA ŠOLT?

— Organizira seminarje in tečaje z vseh področij tehnike. V ta namen sodeluje z Univerzo, Zavodom za tehnično izobraževanje in drugimi organizacijami.

— Daje na razpolago svoje delavnice in laboratorije:

a) delavnico finomehaničnega kluba s stružnico, vrtalnim strojem in vsem potrebnim orodjem;

b) delavnico radio kluba oziroma radio servisa, opremljeno z vsem potrebnim orodjem za amaterska dela kakor tudi popravila;

c) temnice vseh foto klubov Zveze ŠOLT z ateljejem foto grupe ŠOLT;

d) laboratorij oziroma delavnico raketnega kluba;

e) dvorano za predavanja oziroma predvajanja strokovnih filmov itd.

KJE SO PROSTORI ZVEZE ŠOLT?

— Uprava Zveze ŠOLT je v Študentskem naselju, blok VII, telefon 23-216 int. 06.

Uradne ure so vsak dan razen sobote od 12. do 14. ure.

— Akademska avto šola ŠOLT je na Trgu revolucije št. 1/I, tel. št. 24-874.

Uradne ure so v ponedeljek, sredo in petek od 12. do 16. ure.

Avto mehanična delavnica je v Študentskem naselju pri II. bloku.

PROGRAM SEMINARJEV IN TEČAJEV

Foto A tečaj

Tečaj je namenjen začetnikom in tistim foto amaterjem, ki sicer že fotografirajo, a si žele svoje teoretično in praktično znanje o fotografiranju in delu v

(Nadaljevanje na 23. strani)

Uvodna opomba:

Tribuna bo v letošnjem šolskem letu poleg literarno-kritičnih člankov in esejev (:Roland Barthes, Literarna kritika kot meta-jezik, Raimond Picard, Delu imanentna kritika, Umberto Eco, Analiza struktur, Emil Staiger, Čas kot domišljijska moč pesnika, odlomki iz del strukturalistov Macheryja in Althusserja...) objavila tudi nekaj sistematično izbranih prevodov filozofske literature, katerih namen je predstavitev novodobne evropske miselnosti. Med njimi se bomo skušali približati predvsem miselnim strukturam eksistencialističnih mislecev, in to: pri nas še skoraj neznanemu KARLU JASPERSU [Grenzsituation, Tod (Mejna situacija, Smrt) iz knjige Philosophie, B. II.: Existenzerhellung, ter Verlust des Seins selbst (Izguba biti same) iz knjige Descartes und die Philosophie, III. Der Charakter der cartesichen Philosophie im Gazen], ter že prevajanemu MARTINU HEIDEGGRU (razprava Feldweg (Poljska pot), Hegel und die Griechen (Hegel in Grki) iz knjige Wegmarken, razprave Aus der Erfahrung des Denkens (Iz izkušnje mišljenja), ter morda ena izmed razprav iz Vorträge und Aufsätze ali iz Erläuterung zur Hölderlins Dichtung). Prevode bo zaključila študija Problematika smrti pri Karlu Jaspersu (iz Existenzerhellung) in Martinu Heideggru (iz Sein und Zeit).

a. m.

Martin Heidegger

POLJSKA POT

DER FELD WEG

Tematika, ki jo Heidegger obravnava v prevedeni razpravi [doslej najkrajši], sega na področje novodobnega filozofskega in dejanskega problema TEHNIKE, ki se ob »pozabi BITI« vedno bolj spreminja v »goli Treibung«, v znanstveno-tehnično »predelavo« totalitete sveta celote bivajočega. Delo je pisano v izrazito pesniško-poetičnem stilu, kar je za Heideggra nenavadno.

Skozi vrtna vrata dvorišča teče proti močvirju. Stare lipe grajskega vrta gledajo za njo, če more ob velikonočnem času svetiti jasno in čisto med kalečo žetvijo in prebujajočimi travniki ali če more ob božiču, med snežnimi zameti, izginiti za naslednjim holmom. Od križišča polj se upogne proti gozdu. Ob robu mimogredé pozdravi visok hrast, pod katerim stoji surovo stesana klop.

Na njej je včasih ležal ta ali oni spis velikega misleca, ki se je skušal rešiti mladostne okornosti. Če so se uganke kopičile in se ni ponujal izhod, je pomagala poljska pot. Torej je spremljal korak tiho po okretni stezi skozi daljave borne dežele.

Vedno znova gre mišljenje včasih v isto pisanje ali pa pri posebnih poskusih na stezo, katere poljska pot vodi skozi ledino. Poljska pot ostane koraku misleca tako blizu kot koraku kmeta, ki gre v ranem jutru na košnjo.

Z leti hrast pogosteje odpelje na pot k spominu zgodnje igre in prve odločitve. Če je ob pravem času sredi v gozdu pod udarcem drvače padel hrast, je oče kmalu iskal povprek skozi hosto in preko sončne gozdne jase njemu odkazan meter drv za delavnico. Tukaj je preudarno delal v odmorih svoje službe pri stolpni uri in zvonovih, ki so skupaj vzdrževali svoj lastni odnos časa in časnosti.

Iz hrastovega lubja pa so otroci vrezavali svoje ladje, ki so, opremljene z veslaško klopjo in krmo, plavale v studencu ali v šolskem vodnjaku. Svetovne vožnje so v igri še lahko prišle na svoj cilj in ponovno našle obalo. Sanjarjenje takšne vožnje je ostalo skrito v nekem, nekdaj še komaj vidnem sijaju, ki je ležal na vseh stvareh. Njeno bogastvo je omejevalo materino oko in roko. Bilo je, kot da bi njena neizrečena skrb varovala celotno bistvo. Tiste vožnje v igri niso vedele še ničesar o potovanjih, na katerih zaostajajo vse obale. Medtem so začeli od počasnosti in stanovitosti, s katerimi je raslo drevo, govoriti trdota in vonj hrastovega lesa. Hrast sam je govoril, da je v takšnem rastju postavil, kar traja in rodi: da rasti pomeni: odpreti se daljavi neba in istočasno koreniniti v temini zemlje; da vse samorodno in čvrsto uspeva le, kadar je človek pristno prav oboje: pripravljen na zahtevo najvišjega neba in dvignjen v zaščito zemlje, ki nosi.

To hrast še vedno govori poljski poti, katere steza gotovo vodi mimo njega. Kar ima ob poti svoje bistvo, nabira poljska pot, in vsakomur, ki stopi nanjo, prinaša svoje. Ista polja in travniška pobočja spremljajo poljsko pot k vsakemu letnemu času z neko, neprestano drugačno bližino. Če se alpsko gorovje potopi nad gozdovi, če tam, kjer se poljska pot popne preko gričevnatega vala, v poletnem jutru pleza škrjanec, če iz pokrajine, kjer leži materina domača vas, vihra vzhodni veter, če lesni delavec ob večerih vlači k ognjišču svojo butaro šib, če se žetveni voz maje proti domu v vožnjah poljske poti, če otroci trgajo prve trobentice na travniškem obmejku, če megla po cele dneve žene svojo temačnost in težo preko ledin in polj, stoji ob poljski poti vedno in vsepovsod ista tolažba:

Enostavnost hrani uganko Obstojnega in Velikega. Naenkrat se ustavi pri ljudeh, in vendar potrebuje dolgo rast. V Nevidnem znotraj vedno Istega skriva svoj blagoslov. Daljava vseh odraslih stvari, ki bivajo ob poljski poti, daruje svet. V Negovorjenem njene govorice je, kot pravi stari, dobroživeči načitani mojster Eckehardt, bog šele bog.

Toda tolažba in prigovarjanje poljske poti govori le tako dolgo, dokler só ljudje, rojeni v njenem zraku, ki jo morejo slišati. Podložniki svojega rodu so, a ne hlapci spletk. Človek zaman poskuša urediti zemeljsko kroglo po svojih načrtih, če ne posluša prigovarjanje poljske poti. Grozi nevarnost, da ostane Današnje naglušno za svoje govorjenje. Slišijo le trušč aparatov, ki jih imajo skoraj za božji glas. Tako bo človek razkrojen in brez poti. Razkrojenemu se Enostavno zdi Enolično. Iz Enoličnega vodi pot v naveličanost. Zlovoljnost pozna le še Enoličnost. Enostavnost je pobegnila. Njena tiha moč je presahnila.

Hitro se pač zmanjša število tistih, ki še spoznajo Enostavnost za svojo pridobljeno lastnino. Toda manjšina bo povsod trajna in stalna. Ti bodo nekoč iz krotke sile poljske poti zmogli prebiti orjaško moč atomske energije, ki se dotika človekovega računanja in načrtovanja, ter se postavlja za okovje lastnega dejanja.

Prigovarjanje poljske poti prebuja čut, ki ljubi svobodo in na še ugodnem mestu preskoči tudi iz bridkosti v poslednjo veselost. Ta brani nered golega delovanja, ki gnano za sebe, sámo pospešuje Ničnost.

V letnih časih menjajoči se zrak poljske poti koristi vedoči jasnosti, katere obraz je pogosto otožen. Tega jasnega vedenja ne doseže nihče, kdor ga že nima. Kdor ga ima, ga ima od poljske poti. Na njeni stezi se srečata zimski vihar in žetveni dan, živahno vznemirjenje pomladi in zapuščeno umiranje jeseni; igra mladosti in modrost starosti zagledata drug drugega. V tem edinem sozvočju, katerega odmev nosi poljska pot s seboj sem ter tja, je vendar vse razjasnjeno.

Vedoča jasnost so vrata k večnosti. Njene duri se vrte v tečajih, ki so bili skovani iz ugank bivanja pri znanem kovaču.

Od močvirja sem se pot obrne nazaj k vrtnim vratom dvorišča. Preko poslednjega griča vodi svoj ozki trak stran s poti, skozi ploščato nižavo, tja do mestnega zidu. Medlo sveti v soju zvezd. Za gradom štrli stolp cerkve sv. Martina. Počasi, skoraj obotavljajoče izveni v noč enajst urnih udarcev. Stari zvon — na njegovih jeklenih vrveh se često drgnejo otroške roke — se trese pod udarci urnega kladiva, katerega čudno temačni obraz ne pozabi nihče.

Tišina bo z njegovim zadnjim udarcem še tišja. Razprostira se do tistih, ki so bili žrtvovani v dveh svetovnih vojnah. Enostavno je postalo še enostavnejše. Vedno Isto začudi in razreši. Prigovarjanje poljske poti je zdaj popolnoma razločno. Govori duša? Govori svet? Govori bog?

Vse izreka odpoved v Istem. Odpoved ne jemlje. Odpoved daje. Daje neizčrpno moč Enostavnega. Ob prigovarjanju postane domače v že dolgo trajajočem pokolenju.

Prevedel Andrej Medved

EIN GESPRÄCH ÜBER WISSENSCHAFT

(Pogovor o znanosti s klasičnim filologom Jeanom Bollackom)

B. Nenavadna je danes skupna skrb za ogroženost znanosti, ki je povezana z razširitvijo in izpopolnitvijo tehničnih metod. Posamezne ugotovitve se izvajajo v mejah, ki so nad posameznimi raziskovalci — v delovnih skupinah, z aparati, stastičnimi prijemi in mnogimi preizkušanji. Resda se v svojem področju nihče ne more izmakniti takemu pozitivnemu bogatenju, vendar kljub temu vsakdo čuti, da se njegovo znanstveno področje izmika preglednosti in s tem lastnemu obzorju. Tako se razjasnjuje neka druga, nič manj nenavadna težnja, namreč: znanosti ali celo več ločenim znanostim poiskati enotno osnovo in jim na ta način zastaviti neki skupen cilj. Ali ni geograf govoril o združitvi zemljepisa z zgodovino in sociologijo in, ali ni Lévi-Strauss (ki je v svojem najvažnejšem delu **Opis sorodstvenega sistema** uporabil pri etnološki vedi metode strukturalnega jezikoslovja) verjel, da že lahko predvidi splošno teorijo funkcij človeškega duha?

A. Seveda. Toda istočasno postane znanstveno raziskovanje na neki način izpeljana tehnika.

B. »Toda« — ne razumem vas. Zdi se mi, da bi prav tehnika morala biti ena od obeh glavnih oznak, ki sem jih omenil.

A. Tako je tehnika še vedno preozko razumljena. Znanost se ne more polastiti tehnike, kajti tehnika oblikuje njeno gonilo, njeno vodilno moč. Nasploh tehniko razumejo kot rezultat znanosti. Ali ni prej njena notranja osnova — gibanja? Na tehničen način se ne opravlja le raziskava znnosti, s tehniko je znanstveno določeno tudi samo območje in postavljanje cilja vsake znanosti. Etnologija tehnično raziskuje svoj predmet: tako imenovani primitivni narodi pridejo do svojega jezika (govore) s pomočjo tehničnega jezika.

B. To je sicer res. Celotna svetovna zgodovina postane za zgodovinarja gospodarska zgodovina. Produkt in zamenjava vladata zdaj tudi v fevdalni dobi — če pri tem upoštevamo večkrat poudarjen pomen raziskave Marca Blocha o fevdalni družbi — in celo v antiki. In na drugi strani bodo v promotorje zgodovine povišani zdaj medli, nepomembni ljudje, ki neznatni kakor prividi vstajajo iz zgodovinskih statistik in arhivskih raziskav: neke vrste nenavadna poslednja sodba, nikakih kravljev niti vladarjev, niti papežev ali kardinalov, ampak le brezštevilna množica »podeželskega prebivalstva«, »meščanov«, semenj in anonimnost.

A. Kaj vse danes ne pride na tržišče?! Celo nenavadno postane blago. Čas se odraža v sami zgodovini.

B. Duh časa le tako dolgo zadeva raziskovanje, dokler le-to ne postane metoda. Želja po povzetku še leži v območju tehnike. Saj vendar Lévi-Strauss govori o nekakšni teoriji funkcioniranja človeškega duha: kot stroja in avtomacije (še v zadnjih njegovih ugotovitvah). In sciences humaines, ki se danes v Franciji v okviru organiziranega raziskovanja imenujejo duhovne vede, so gotovo vseskozi vede človeka, ki nikakor niso za človeka? Kako se obnaša človek, kako deluje njegov duh? — po tem se sprašujejo. In vendar v Faranciji dalje živi ideja ali vsaj želja po humanem: preglednem in hkrati namenskem raziskovanju. Vprašanje predmeta in metod je neprenehoma na novo zastavljeno. Zdi se mi, da je ravno v določitvi tega namena zaobsežena celotna problematika. Če je ta namen le obroben in ne razmišljajoč (v tradiciji artes liberales), ali potem ne seže nujno v delovanje, da — celo v usodo narodov? Pri tem je značilno, da veliko ljudi pojmuje znanostkot akcijo, kot vodečo dejavnost, in raziskovanje kot soizvršitev celotnega dogajanja. Posebno očitno je to v gospodarskem raziskovanju, kjer lahko reakcionarni interesi istočasno škodujejo tako znanstvenemu dojemanju in spoznavanju kot tudi ekonomskemu ohranjevanju.

A. Vi stopate v korak s tempom današnje znanosti.

B. Sploh ne. Neprenehoma govorim eno in isto.

A. Toda isto ima različna imena. Pogosto govorite o raziskovanju. To se mi zdi zelo pomembno. Znanost postaja danes raziskovanje. Nobenih zaokroženih, organično-pomožnih in razčlenjenih posameznih znanosti ni več. Klasične fizike ni. To vemo vsi. Toda dogaja se že, da zanikujejo tudi psihologijo, sociologijo in vsako enotno zgodovinsko dojemanje. Poglavitno je raziskovanje; stalno obnavljano raziskovanje, kateremu gre bolj za sámo delovanje in raziskovanje kot za védenje. Zaradi tega se tudi vsi znanstveni inštituti imenujejo raziskovalni inštituti; zaradi tega se je radikalno spremenila podoba znanstvenikov in učenjakov. Filozofi sami se imenujejo za raziskovalce in jih kot take država tudi plačuje. V raziskovalnem delovanu pa je prisotna neprestano napredujoča moč tehnike. Človek kot subjekt in predmeti kot objekti raziskovanja preraščajo za klasično znanost veljavni razkol-med-subjektom-in-objektom in prehajajo v novo, navidezno preprosto, čeprav tudi večdimenzionalno območje.

B. Zdi se mi (če upoštevamo vsa poročila, na katera lahko vsak dan naletimo), da znanosti vedno bolj izgubljajo svoj nacionalni karakter. Statistika ostane statistika, naj govori o rimskem cesarstvu ali plemenih Bantú, pa če jo opravijo v Kijevu ali Parizu. In vendar sem maloprej opozoril na (za Francijo) še vedno značilne tendence, ki znanost predstavljajo kot humano, v najboljšem primeru kot utilitarno (kar nikakor ni identično z absolutnim delovanjem): morda je ta refleksija o koristi najboljši protistrup proti anonimni, človekovemu posegu izmikajoči se dejavnosti.

A. Na celotni planet razširjajoče se znanstveno-tehnično raziskovanje ohranja v vsaki deželi svoj poseben karakter. Francosko raziskovanje se želi predstavljati kot humanistično delovanje. Toda morda novodobno—**planetarno** raziskovanje — vključno francosko — ni niti naravno ali nenaravno, niti humano ali nehumano, niti namensko ali nenamensko (nesmotrno). Veličastno v današnji znanosti je ravno premagovanje (preraščanje) teh ločevanj in razdruževanj. Celoten posel se lahko kaže kot brezsmiseln, vendar ni. Seveda tudi smisla nikakor ne vsebuje. On »JE«, medtem, ko trajno razpada in se razkraja, se utrjuje in ponovno spostavlja in tako zemeljsko kroglo pripravlja do gibanja. V tem hrepenenju, ki govori iz njega in ki je več kot hrepenenje in želja po človeškem, vidim hrepenenje in željo po poetičnem. Ali ni prav Foucault na poti takšne oziroma tako problematične antropologije srečal poezijo in pesnjenje?

B. S pravico ste dikcijo tega teksta dvignili v ospredje in istočasno zastavili problem jezika. Večina takih prispevkov kaže jasnost in čistost zgradbe ter spretnost izraza, ki so še vedno prednosti francoske duhovne umetnosti. Toda tudi pri njih opažamo določeno stisko. Akademska govorica, izrazni medij učenjakov zvezni zastarelo, in nenavadno pogosto prevzema tehnične funkcije, »l'en fonciton« izražanja temelja, kakor da naj določitev (nekega materiala) prejme več funkcionalistične kot pa le pozitivistične resonance. Je to samo neka etapa šifrirane, omejeno-sporočljive izjave?

A. Funkcionalistična uporaba jezika je nenavadno povezana z romantičnim clartéjem (jasnostjo, op. prev.). Včasih se izgovorjeno prikazuje v tako jasni obliki, da se ne more več razumevati produktivno. Naj določneje izpovem svoje pomisleke: če se danes govori o sociologiji, ne vem natačno, če se govori že skoraj o muzejski sociologiji 19. stoletja, o današnji tako zmedeni problematiki, ali pa o raziskovalni smeri, ki tako imenovano šolsko sociologijo prerašča. Jasnost in treznost ekspozicije često tudi preprečujeta pojavitev globjih stvarnih in miselnih gibanj . Tako imenovana filozofska refleksija o neki temi ni nujno povezana z raziskovalno-ustvarjalnim mišljenjem.

B. V tej vrsti poročil (ki jih vsakodnevno sprejemamo) gre vendar predvsem za raziskovalna območja in šele potem za samostojno spoznanje.

A. Toda, ali naj ne bo območje sámo raziskovalno? Zakaj se danes mnogi znanstveniki-raziskovalci boje očitanja neznanstvenosti?

B. Rad bi povedal tole: nič več ne poznamo natančne meje te znanstvenosti — zato se omejujemo bolj, kot je to mogoče, ali pa bežimo v čisto ustrezanje tehničnemu poteku, v šifrirane izjave, ki so se vgnezdile tudi v humanistične discipline.

A. Vsako na novo nastalo védenje — spomnimo se Marxa ali pa Freuda — je akademska zanost ožigosala za svojevoljno. Najbrž ni nikakršne meje med znanostjo in vprašujočim raziskovanjem, če sta oba pristna. Mejo lahko potegnemo le med okostenelo in odprto znanostjo.

B. Razumljivo. In vendar, ali je prej omenjena znanstvenost, kriterij akademske ustvarjalnosti, identična s tem, kar vi imenujete »okostenela znanost«?

A. Velik del akademskih stvaritev nastane znotraj nekega že določenega območja. Akademsko raziskovanje je od zunaj nekako prisiljeno odpreti svoje okvire.

B. Se odprta sholastika — v akademsko-raziskovalnem smislu — sploh da misliti? Mora podedovana norma nujno stati poleg (revolucionarnega) izbruha (kot je v Franciji vseskozi običajno)? Vendar je značilno, da večino duhovnih uspehov v evropskem merilu v Parizu — in to od 18. stoletja— niso dosegli v okviru šol. Bergson ni bil nikoli na Sorbonni in Sartre sploh nima svoje stolice. Tudi študentje živijo dvojno — razdvojeno življenje, razpeto med utesnjujoče obveznosti do univerze (in številne izpite) in med svobodno ter istočasno »sedanjo (:navzočo)« eksistenco. Tako se pojasnjuje tudi zunaj Francije prikazovana razdvojena podoba francoskih intelektualcev (in začuda tudi akademikov; razlika je pomembna), ki so pogosto istočasno utelešali tako tradicijo kot revolucionarno mišljenje. V tem me potrjujejo tudi primeri, ko nasprotja in nesoglasja zaradi svoje napetosti niso bila več sposobna vzdržati temelja: osnove za zgradbo, ki jo ortodoksni marksizem še vedno sposoben dokončati. Vse to je v jasnem nasprotju razmerami v Nemčiji, kjer univerza duhovno življenje še zbira, četudi ga ne izpolnjuje.

A. Odprte sholastike ni. Brž ko je sholastika — — ali pa vse sodobne oblike nesholastike (vsakršne usmerjenosti) — kot taka spoznana, služi le temu, da je siloma premagana. Pomembni fizik Louis de Broglie je nekoč razlagal, kako so ga po prvi etapi šolskega študija njegovi učitelji ocenili kot nesposobnega za fizikalno raziskovanje. Iz tega dvoboja tradicije in nasilnega prevladanja (:preraščanja) je vendarle nastala nova fizika. Obstja pa neka nova nevarnost: da bo pridobljeno zopet postavljeno v šolsko brezpomembnost. Tako danes na vseh univerzah študirajo kot predmet raziskovanja poetsko mišljenje Andréa Bretona (na primer), ne da bi pri tem stvar zadovoljivo izvedli; kot začetnik ter utemeljitelj surrealizma ostaja premalo okarakteriziran. Podobno je s Hölderlinom v Nemčiji, kjer je postal ena osrednjih figur preveč učene literarne zgodovine in — znanosti.

B. To je stara in splošna usoda. Že Heraklitovo mišljenje je bilo posplošeno v heraklitizem in Platonovo v platonizem. Usoda, ki sta jo prav organizirani pogon in posplošena kurioziteta privedla do absurdnosti. Nobena družba se ne more odtrgati od te epigonske odrevenelosti. Danes na univerzah ni več normativnih dogem, kar bo morda postalo novo in pozitivno. Morda smo izstopili in se distancirali od starega, ponavljajočega se ciklusa stvarjanja in kodificiranja, in Odorto, o katerem govorite, je po vsej priliki tudi ne-radikalna nova utemeljitev ter nova postavitev temelja, boli neradikalna kot Tomaža Akvinskega zgradba srednjeveške sholastike ali Descartesova metoda kartezianizma. Broglie, ki ste ga omenili, se je podal v negotovo, in ravno tako kot Einstein ne more biti nikakršen ustanovitelj ali začetnik šole, čeprav je tudi njegov poskus sistematizacije lahko podoben heroičnemu dejanju.

A. Današnji raziskovalec plove gotovo v drugačnih vodah. Dovolj je že bilo poudarjeno, da se fiziološki eksperiment noče niti ne more ločiti od ustvarjalnega in živahnega eksperimentatorja. Razkol med subjektom in objektom je tukaj na poti k svojemu »premaganju« (oz. preraščanju). Človeški subjekt kot subjekt in predmeti raziskovanja (tako imenovani objekti) bodo hkrati negirani, razkrojeni in dvignjeni na novo-zastavljen, skupen nivo; prazen prostor pa bo zapolnila nova vsebina. Zdaj pa ponavljam vprašanje: v kateri zvezi, v kateri točki se to prizadevanje stika s poezijo (pesnjenjem)? Bosta pusta znanost in goreča poezija kljub temu ostali ločeni, celo nezdružljivi?

B. Tako se vrnemo nazaj, k poetično mišljenim in zamišljenim prispevkom.

A. Kljub temu je pomembnejša govoreča poezija sama.

B. Foucaults se je vendar seznanil s čisto poezijo heraklitovskega poleta Renéja Chara, in kljub temu kot antropolog za oblike sporočanja uporablja Teilhardove prazgodovinske hipoteze in Lévi-Straussove strukture sorodstvenega sistema. Poetski izraz naj pokaže ravno smisel teorije. »Že od vsega začetka (kot je čudovito dejal) je človek posvečen smislu,« on živi v »tistem grozljivem in nenavadnem preobilju neprenehoma razmnožujočih se, med seboj simbolično delujočih in učinkujočih znakov, tistih znakov, ki se neprestano vzajemno zalezujejo in si križem odgovarjajo v jeziku, ki vsebuje besedni zaklad nočne tišine.«

A. Kako posebno in nenavadno zveni vsak izraz o glasovih tišine.

B. Vse ostaja neizraženo in neizrečeno, a je vendar istočasno sporočilo in korespondenca. Nekateri iščejo v sociologiji določitev vrednosti, smisel označbe, signifikacijo kot pomen in določitev. Drugi gredo korak dalje; jezik jim služi za temelj osmišljujoče razmišljanje. Ti so že zmogli odkriti določene (nove) aspekte. Definicija človeka kot homo loquens vsebuje neki nov smisel: človek stoji pred prepletom simboličnih odnosov. Če v tehniziranem zapisu šifra onemi in umolkne (:njene razrešitve v sebi ne poseduje), vsebuje poetična dikcija (obratno) razrešitev številk sama v sebi. Človek je šifra in obenem tisti, ki razrešuje številke sveta. Razdvojitev logičnega mišljenja in fantazije v mnogovrstni logiki razpada se negira. Razlika med primarno in sekundarno resničnostjo izginja. Tako se sedanji (ali bodoči?) jezik postavljanja temeljev (:utemeljevanja) giblje k izvornemu izrazu predsokratikov, kjer pri Heraklitu (imenovanim »temni«), kakor tudi pri Empedoklu, uganka in luč nista bili ločeni. In še pri akademsko zasnovanem Platonovem učenju se dopolnjujeta mitos in logos. V takem izvornem (so)ustrezanju je preje omenjeni André Breton, neomajni varuh osvobojenega in rešenega — v posnemanju Freuda — postavil magično kulturo in resničnost sekundarnih realitet na njuno legitimno mesto. V njegovih tako imenovanih materialističnih teorijah »objektivnega naključja« leži geometrična točka odločilnih koincidenc, ki se (kot je sam poudaril) ujema s Heglovo suvereno metodo.

A. To je pomembno. Seveda je Breton razumel Heglovo dialektiko na neki **odprt** način.

B. Sproščena moč predstavljanja postane »znanstvena« kot iztek moči, preizkušenih v kraljestvu sanj in neutesnjenega duha. Človeška potreba postane naravna potreba in je tako v »objektivnem naključju« znanosti in pesništva.

A. Kje in kako se danes izvrši odločitev? Kaj je naključje in kaj usoda? Dvoboj med mišljenjem in logiko, naravo in fiziko, dušo in psihologijo, zgodovinskim človeštvom in sociologijo nikakor še ni zanéten.Človek kot znamenje, s katerim igra svet, se v tehnični dobi pojavlja kot število. Prerečunajoče raziskovanje in funkcionalistično védenje igrata z vedno večjimi števili. Pesnjenje in mišljenje čakata na uro njunega srečanja. Hegel je že razlikoval resonirajoče od spekulativnega mišljenja. V filozofskih seminarjih razlagajo to razliko s sredstvi in metodami resonirajočega mišljenja. Do zdaj smo govorili o mislecih in pesnikih, o raziskovalcih in znanstvenikih. Dajmo besedo tudi predstavnikom upodabljajoče umetnosti.

B. Že slutim: želite nas vpeljati v Braqueove izreke (dozorele v slepeči luči plastičnih opazovanj), kjer namreč govori, da sta mišljenje in rezoniranje med seboj različni: Penser et raisonner font deux. Za slikarja misli tudi plastični pogled in pesniški čut.

A. Nobeno naključje ni, da daljnoviden pogled skuša spoznati svoje »svobodno« območje znotraj vedno bolj strukturirane, funkcionalne in avtomatizirane razlage sveta. Strukturalizacija, funkcionalizacija, avtomatizacija so gonilne planetarne parole tako na zahodu kot vzhodu, na severu in jugu. Tej svetovni situaciji ustrezno mišljenje lahko transcendira tudi vse partikularne dimenzije, znotraj katerih spozna in izreče enotnost, ki je skrita in zakrita v mnogovrstnem. Ta nova strogost mišljenja bo verjetno premostila vsako kodificirano, celo nekodificirano logiko.

B. V tem bi tehnizirana in celo avtomatizirana šifra dosegla prav isto kot preje opisana poetično-pojmovana dikcija. Tako kot v strukturalno nastalem jezikoslovju nobena beseda (ali besedno polje) ne stoji več samo za sebe, ampak celota označb in določil ohranja svoj smisel, šele preko igre odnosov, tako se kaže tudi Levi-Straussov sistem, izdelan (za zunanje omejene družbe) na nesluteni, nepojmljivi, čeprav samo mehanično zaznamovani igri obširnih skupin.

A. V sedanjosti nastajojoče bodoče mišljenje se bo med drugim drznilo postaviti v »vprašljivost« tudi vse znanstvene pridobitve. Jezik nikakor ne soupada z jezikoslovjem, in na vélika vprašanja so le VPRAŠUJOČI odgovori. Ali smo tako zašli v območje »TIŠINE NOČI«? Ali pa bo kmalu zasvetila LUČ — in JEZIK — neke NOVE zvezdne poti?

Prevedla:
Sonja in Andrej Medved

1

Uvodna opomba:
Ta sklop prevodov, ki se začenja z današnjo številko, bo zajel tako imenovano MISLJENJE IGRE, filozofsko smer, katere razvoj še ni končan, saj je zadnje večje delo te na poseben način opredeljene in strukturirane miselnosti izšlo šele pred nekaj meseci (Ingeborg Heidemann, Der Begriff des Spiels).
Prevodi — ki si ne bodo sledili iz številke v številko, a bodo kljub temu urejeni tako, da bodo na koncu letnika zaključen logični kontinuum, zbir novodobne strukture MIŠLJENJA IGRE — obsegali bodo karakteristične odlomke iz del KOSTASA AXELOSA (poleg že objavljenih Tez o Marxu Thesen über Marx in odlomka iz dela Héraclite et la philosophie z naslovom Sinoptična dialektika bo Axelos prezentiran še z diaogom Ein Gespräch über Wissenschaft, s člankom Aus der Erfahrung der Welt in odlomkom iz knjige Igra sveta, ki bo izšla šele konec tega leta), EUGENA FINKA [Das Spiel als philosophiesches Problem (Igra kot filozofski problem), Die Weltbedeuteng des Menschenspiels (Svetovni pomen človeške igre) iz knjige Spiel als Weltsymbol, ter Der Weltgedanke des Spiels als aussermetaphysisches Problem (Svetovna misel igre kot izven-metafizični problem), Nietzsches Verhältnis zur Metaphysik als Gefangenschaft und Befreiung iz knjige Nietzsches Philososphie], in INGERBORGA HEIDEMANNA [Subjektivität und Objektivität des Spiels (Subjektiviteta in objektiviteta igre) iz knjige Der Begriff des Spiels, ter odlomek iz razprave Die Problematik des Spielbegriffs bei Heidegger, Problematika pojma igre pri Heideggru].

m. a.

Andrej Medved

Fragmentarni uvod v „MIŠLJENJE IGRE“

»AION PAIS ESTI PAIZON, PETTEUON: PAIDOS HE BASILEIE.«
HERAKLIT TEMNI

ČAS, ŽIVLJENJE [:gibanje, postajanje kot NAstajanje in NEstajanje, bit in NE-bit znotraj prostora in časa sveta (ho aón)] JE OTROK [: je nekaj, kar deluje, ustvarja in RAZ-stvarja (vendar ne v smislu ničenja) NEZAVEDNO, brez prisotnosti intelekta, uma ali duha, ki bi postajanje kot NAstajanje in NEstajanje, stvarjenje in RAZstvarjenje ZAVESTNO usmerjal proti določenelu cilju, ga tako intencioniral in mu podarjal SMISEL], KI SE IGRA (:IGRAJOČ OTROK) [:nezavedna IGRA: IGRA kot slučajnost: nezavedna slučajnost kot blodni princip slučajnosti: IGRAjoč otrok kot dvojna (:podvojena) slučajnost, kot podvojena blodnja] : OTROK NA PRESTOLU [:podvojena slučajnost-blodnja-IGRA, ki vlada kot svetovna zakonitost, kot blodni princip slučajnosti-IGRE znotraj prostora in časa sveta, kjer je bit VSEGA, BIT CELOTE prav zaradi tega »igrana«, izigrana in pre-IGRA(va)na.]

(Heraklit, fragment 52, iz razprave **A. M. — Bit in igra**, oddelek V., Reinterpretacija Heraklitovih Fragmentov)

V misli in mišljenju IGRE je prisotna neka nemetafizična, izven-metafizična izvornost kozmološke filozofije.

Temeljno dojetje Igre, dimenzija izvornega mišljenja misli sveta kot Igre je ključni pojem univerzuma. Pojem Igre in njeno izrekanje je kozmična metafora. Bistvo človeka in bistvo sveta je lahko spoznano kot Igra šele takrat, ko je človek mišljen v svoji ekstatični odprtosti za vladajoči svet ne le kot gola stvar, podobna drugim stvarem, ki jih postavlja in obvladuje absolutni Duh ali Um, ampak prav kot ta ODPRTOST. Igra igrá: skozi rojstvo in smrt, onstran dobrega in zlega.

Neizrekljivemu kozmičnemu redu pripada neizrekljiva IGRA VESOLJA.

Pojem Igre označuje igrajoči karakter sveta.

Čas in Prostor sveta Igre postavlja celotno metafizično miselnost v vprašljivost.

Bistvo biti je v Igri igrano.

Brezciljni cilj tehnike pozablja na igrajoči karakter biti: v svojih »kolesih« trga celoto bivajočega, zbir bivajočega, katerega najbolj eksistentno bistvo je prav zaradi tega v RAZPORU NIČA.

Mišljenje Igre omogoča spoznanje kozmične enotnosti Človeka in Sveta v IGRI NUJNOSTI (:zakonitosti).

Blodni temelj BITI se prikazuje kot temeljno blodenje IGRE.

Heidegger išče besedo, resnico, odprtost, smisel biti kot biti.

Resnica mu pomeni razsvetljujočo skritost kot temelj bitja.

V začetku se pojavi bitje v luči prikritega izmikanja in ta razsvetljujoča skritost šele omogoča in pušča bistvovati skladnost med spoznanjem in bivajočim: pravilnost predstavljanja.

Čeprav Heidegger ve za vlado blodnje v istočasnosti razkritosti in skritosti (skritost skritega in blodnja pripadata začetnemu bistvu resnice), je blodnjo, vladanje skrivnosti v blodnji, tudi pod-vrgel resnici: »Blodnja je prostor igre tistega obrata, v katerem se in-sistentna ek-sistenca okretno, nepreneho-ma na novo pozablja in zakriva.«

Ali obstaja beseda za vladajočo, odprto in fragmentarno IGRO sveta nastajajoče biti-in-niča v celoti?

Heidegger je enačil bit in čas, bit z ničem: enigmatična razlika, ontično-onntološko razlikovanje biti in bivajočega: dvojnost, znotraj katere ločuje nič-bit in bivajoče, kajti nič bivajočega »je« bit in bit ni bivajoče.

Nič-bit in bivajoče, ničujoča (in nična),) ostajata v svoji preproščini neločljiva od tubiti: bit in človekovo bistvo pripadata drug drugemu.

Toda planetarni horizont išče v večdimenzionalnosti svojega načrta skupno-igrajoče nosilce: temelje, ki ne morejo biti niti »pastirji biti«, niti »varuhi kraja niča.«

Vse se zbira in razpada v IGRI časa blodnje.

Čas, svet, blodnja, IGRA — so, če sploh »so«, imena brezimenega Istega.

Področje misli (mišljenje) je le del vseobsegajoče celote.

Za vedno ostajajo zanemarjeni in pozabljeni določeni obrazi ter podobe bivajočega in biti.

Noben problem ni rešen.
Skritost sama je vprašljiva.

a. m.

Kostas Axselos

AUS DER ERFAHRUNG DER WELT (ÜBER HEIDEGGER)

(Prevedel A. M.)

Heidegger ima svetovnozgodovinsko zahodno-evropsko razlago biti (ki istočasno pomeni pozabljanje biti) — od Heraklita do Nietzscheja in Marxa — za vprašljivo. Vprašuje in daje vprašujoče odgovore. Njegov poskus zahteva, da njega samega spoznamo za vprašljivega.

Razkritje in zakritje,
jasna beseda in mračna laž
sta na isti poti.

Govôri in táji,
blódi in drzni si iti
čez isto-različno brv.

Ko v žalostni jutranji zarji trepečemo in nas spreletava srh...

Svet se je prenehal bliskati in blodnosti razkrivajo fragmente sistema neke igre, katere začetek in konec ostane krožno zapleten, zastrt in zakrit.

Ko bogovi umrejo, človek začne bivati v pričakovanju svoje lastne smrti. V začetni prozaični pesmi premaganja človeka.

Padle zvezde pritrjujejo.

Misliti pomeni iti v labirint sveta, ki ne uboga višjega imena.

Ko dimniški dim razodeva pepel...

Če pogum mišljenja ustreza zvezdnemu času, potem pripravlja do govora mirujoči tok planeta.

Opazovanje in poslušanje dela mišljenje že od nekdaj pazljivo in nesrečno.

Prihajajoča posplošena kombinatorika postavlja vse z vsem v odnos, prinaša nove razhode in razvezuje moči vesolja.

Vsak pogovor povezuje neme in gluhe človeške otroke.

Ko postanejo jasne svetle sledi na temnem nebu...

Kdo ali kaj dela misli?

Dialog je vedno med-igra.

Umrljivi se ne morejo boriti niti proti spoznanju sveta niti zanj. Uspeh premaga igralce in zbode gledalce. Veter prebuja in razbija.

V ustvaritvi — ustvarjanju in razbitju, v uspehu in neuspehu sta prijem in poskus postavljena na igro. Mojstri so neprenehoma razmojstreni

Ko nas travniške rože pravljično slepe in varajo...

Mnogoterost enostavnega.

Podoba in obraz bosta z lastnimi maskami spremenjena v konkretno abstrakcijo.

Upanje in brezup sta v enem in istem.

Zvijača in ukana bolečine sežeta verjetno dlje kot veselje in radost.

Ko veter vzburi vse slabotne in čvrste...

Tri enotne igre igrajo mišljenje in svet.

Igra sveta sama, ki je uzakonjena.

Igra misli, igra mišljenja, ki je ob primerih trajno iztirjena.

Razkrojiti, onemogočiti in brezkrajno razbliniti mora vsak obstoj, kar ji le redko uspe.

Igra ljudi, ki si domišljajo, da se izogibajo nevarnosti, v kateri hočejo biti igrajoči (tisti, ki vodijo igro).

Ko se odpre in zapre zemeljsko steblo: kot rana in kot roža...

V glasovih tišine se govoreče mišljenje navidezno razprostira kot cela polovica polovične celote.

Kako je mogoče razlikovati misli in stvari?

Dolg trenutek in kratek čas se v krogu časa preigravata in izigravata.

Ko uganljive pečine trdno in zvijačno stoje na svoji velikanski ironiji...

Staro in novo se zmotno pojavlja kot dvoje strani iste medalje.

Zato predigra pojmuje razprostrtost in sploščenost.

Biti zrel pomeni dojeti in spoznati vsa kraj in trenutek, sedanje krinke preteklega in prihodnjega časa kot skoraj nepojmljive.

Hrepenenje in predvidevanje sta eno in hkrati različno.

Ko se prikrije gorovje in tišina postane hrupna...

Vse izstopa iz tišine, ko se vrača vanjo. Medtem nas prevzema neizrekljivo in neizrečeno, brezimensko in nemišljeno.

Ali brezpogojnost ne ostaja priklenjena na pogoje in stvari?

Kaj se odteguje: stvari, besede, jezik, mišljenje, izmikanje samo, svet?

Če mišljenje nikoli ne bi moglo razložiti igre sveta, čigav uspeh bi jo mogel izmeriti?

Ko pastirje vabljivo in vabeče vodijo na pašnike njihove lastne črede...

Igrajoč karakter mišljenja je še skrit.

Kjer se kaže, je v času podoben utopiji, ki obljublja in uničuje nikoli primerno bivanje.

Toda kako bi mogli kronologija in topologija biti in nič-biti stati in pasti v igri — (znotraj) časa — in prostora?

Bistvo je, priznano, tudi nebistvo.

Ko se večerna luč ne ločuje več od svetlobe jutra...

Izrekanje in mišljenje, pesnjenje in govorjenje so sosedni rodovi skrivnostnega in zagonetnega drevesa.

Preraščajo svet in segajo skoraj v korenine blodnje.

Njihova skupna igra omogoča spoznanje:

»Resnica je popolna zabloda«.

Smotri vprašujejo
Vprašanja lomijo
Zvezde mirujejo.

Ljudje čakajo
Igre merijo
brez zakaj.

Jezdeci padajo
Otroci upajo
Sveto dejanje.

ORGANIZACIJA IN VODENJE PODJETIJ V ČSSR

Revija Moderna organizacija (ki jo v sodelovanju s skupnostjo institucij za produktivnost dela in izboljšanje poslovanja v Beogradu izdaja višja šola za organizacijo dela v Kranju) je v svojih jesenskih številkah pripravila vrsto zanimivih člankov čeških avtorjev s področja organizacije in vodenja podjetja. Avtorji člankov ing. J. Čamra, ing. J. Šterba, dr. J. Danek so priznani strokovnjaki s področja organizacijsih ved. Za nas še posebno zanimiva pa je izjava akademika Ota Šika, ki jo je kot podpredsednik vlade dal na zboru češkoslovaške ekonomske skupnosti, kjer je razkril češkoslovaški model samoupravljanja. Uredništvo revije Moderna organizacija je še pred okupacijo ČSRS pripravljala obsežen dialog med jugoslovanskimi in češkoslovaškimi strokovnjaki in družbenimi delavci o oblikah in metodah upravljanja in organizacije v socialističnih podjetjih. Uredništvo upa, da začeto sodelovanje ne bo pretrgano, ampak se bo še okrepilo, kar v sedanji situaciji (in tudi sicer) lahko obojim le koristi.

Ota Šik trdi v svoji izjavi, da delavci nestrpno pričakujejo spremembe in novosti v organizaciji podjetij. Spremembe in novosti narekujejo socialistični regulirani tržni odnosi. Toda, kakor se je po eni strani treba otresti birokratskih predstav, npr. prizadevanj, da bi centralni organi imenovali delavce v organe podjetja, tako je na drugi strani treba odkloniti določene tendence posnemanja kapitalizma. Do svojega koncepta vodenja in upravljanja podjetja je Ota Šik, kot sam pravi, prišel po obsežnih diskusijah tako z ekonomisti kot z delavci številnih podjetih.

Prvi pogoj za uspešno vodenje podjetja je vsekakor visoko razvit management — kvalificirano ravnateljstvo podjetja. Usmerjevalno in nadzorovalno vlogo pa naj bi prevzeli predstavniki delavcev, organizirani v delavskih svetih. Izbrani delavci naj bi zagovarjali dolgoročne interese vseh delavce, kar seveda pomeni, da je treba v svete izbrati le delavce, ki so sposobni prevzeti takšno jamstvo. Posebnost s stališča naše prakse pa je sodelovanje neodvisnih strokovnjakov v delavskem svetu posameznega podjetja. Ti strokovnjaki namreč ne bi bili zaposleni v tistem podjetju. Tudi posebni interesi države in drugih podjetij bi morali biti zavarovani s predstavniki v delavskem svetu, kadar bi šlo za pomembne odnose med posameznimi podjetji ali med podjetjem in državo, kot je npr. kreditni odnos.

Delavski sveti naj bi izražali svoje mnenje o tistih predlogih ravnateljstva, ki zadevajo osnovne koncepte in načela ekonomike in organizacije podjetja. Toda ne glede na to, kakšno bi bilo mnenje delavskega sveta, potrdilno ali odklonilno, bi ravnateljstvo v vsakem primeru ostalo odgovorno za svoje odločitve. V skrajnih primerih pa, ko odločitve ravnateljstva ne bi bile zadostno utemeljene, bi delavski svet (oziroma njegov kontrolni organ) lahko uveljavil pravico veta. Ravnateljstvu bi bilo prav tako možno izreči nezaupnico, kar seveda pomeni, da bi ravnateljstvo lahko padlo, tako kot pade vlada v političnem parlamentarnem sistemu.

Takšno razmerje med vodenjem in upravljanjem bi omogočalo strokovno argumentirano in psihično varno upravljanje podjetja.

V oktobrski številki pa bo Moderna organizacija objavila originalni članek dr. Daneka o vodenju enot podjetij v ČSSR. Vodenje enot podjetja ima po besedah dr. Daneka na Češkoslovaškem dolgo tradicijo. Še iz časa pred vojno je znan sistem, ki so ga uvedli v strojnem podjetju Zbrojovski (Brno), še zlasti pa je znan sistem Bata, primeren za množično proizvodnjo montažnega značaja (npr. v konfekcijski industriji). Po drugi svetovni vojni so razvijali sistem bivšega koncerna Bata, da bi ustrezal potrebam podržavljenih podjetij. Posebnost Batovega sistema je v tem, da gospodarske enote podjetja samostojno gospodarijo in ustvarjajo dobiček. Zmanjšanje stroškov na račun kvalitete proizvodov npr. ni v interesu gospodarske enote, ker bi na naslednji proizvodni stopnji nastali zaradi tega neprimerni proizvodni stroški. Enota na naslednji stopnji torej takšnih proizvodov ne bo prevzela, kvečjemu jih bo prevzela s popustom, ki bi pokril njene lastne večje stroške. Batov sistem so po letu 1954 izpopolnili tako, da so strogo povezali notranji obračun podjetja z računovodstvom podjetja, česar prej ni bilo. S tem je bila v državi omogočena zanesljiva kontrola gospodarjenja, obenem pa zagotovljena tudi potrebna enotnost računske evidence v vseh podržavljenih podjetjih.

Po letu 1950 je sistem centralno-administrativnega planiranja postopoma zamenjaval dotedanji tržni mehanizem. Finančna samostojnost podjetij je postala v novem položaju iluzorna, in vedno več podjetij je iz lastne izkušnje ugotavljalo, da sploh nista pomembna maksimalni razvoj podjetja in čim večji dobiček, ampak je zanje najugodnejše, da izpolnijo in preveč ne prekoračijo tega, kar je določila država. Če so plan prekoračili, so jim ga ustrezno povečali že v naslednjem planskem obdobju, tako da so bili pravzaprav kaznovani. Praktično so bile v celoti prevzete sovjetske metode planiranja. V takratnem obdobju vsestranskega pomanjkanja je ta sistem dal kvantitativne zadovoljive rezultate, ignoranca kvalitete pa je vplivala na zaostalost življenjske ravni. Predvidevalo se je, kot pravi dr. Danek, da bo državni plan, ki je postavljen podjetju, v celoti spremenjen v plane posameznih enot podjetja. Noben plan pa ne more obseči vse raznovrstnosti proizvodnje in zato je treba računati z njegovo »približnostjo«, pa naj gre za stroške po enoti proizvoda, produktivnost ipd. Nasprotno pa v velikih enotah, kakršno je podjetje, »približno« planiranje ne povzroča posebnih težav. Bistvena razlika nasproti prejšnejmu sistemu je bila v tem, da sistem gospodarskega obračuna v enotah ni zajemal dohodka, tako kot prej, ampak samo stroške. Ljudje so spoznali, da so višje plače bolj odvisne od naključja in sreče kot od smotrnega gospodarjenja.

Ko so leta 1964 strokovnjaki uspeli prepričati najvišje partijske in državne organe, da je gospodarska reforma nujna, je bilo očitno, da je obenem treba spremeniti tudi sistem vodenja podjetja. Toda iz političnih razlogov so nekatere načelne rešitve zmeraj odlagali, dokler ni novo partijsko in državno vodstvo po januarju 1968 dosledno začelo uresničevati načela novega sistema vodenja. Danes ima vsako podjetje pravico ustvarjati si svoj sistem vodenja enot podjetja, če le prizna nekatera temeljna načela, ki omogočajo državnim organom kontrolo gospodarjenja.

Tako imajo inženirski in racionalizacijski biroji na Češkoslovaškem precej dela (naročil imajo za več mesecev vnaprej), saj ga ni podjetja, ki bi ne hotelo kar najhitreje nadoknaditi zamujeno.

i. g.

‚Management'

Spretnost organiziranja in vodenja

Ne glede na količino osnovnih sredstev in nivo investicij, modernega strojnega parka itd. lahko podjetja delujejo ekonomsko in težijo k optimalnemu doseganju poslovnih rezultatov le takrat, če obvladujejo spretnost organiziranja, oziroma tedaj, ko osvojijo takšno kvaliteto tehničnih procesov in metod, ki vodijo v učinkovito izpolnjevanje zastavljenih ciljev. Geslo managementa je danes vse bolj popularno v mednarodnih poslovnih krogih kot pot, po kateri se giblje podjete v sodobnih razmerah. Pojem managementa je izšel iz konkurentskih spodbud in neizbežnosti življenjskega optimizma. Eden izmed vidikov managementa (pri nas ga pogosto opisujemo v negativnem smislu!) je torej v organizaciji in v angažiranju ljudi ki so odgovorni za optimalne rezultate na področjih, ker so voditelji. Drugi vidik se nanaša na splošno reorganizacijo upravljanja — na izdelavo dolgoročnih ciljev, prenašanje odgovornosti na nižje organe, napore v doseganju »filozofije konstruktivnega zadovoljstva« in podobno. »The Financial Times« je objavil članek, v katerem govori o tem drugem vidiku. Avtor članka je John Marsh, direktor angleškega inštituta za management. (Opomba uredništva).

Management je spretnost in znanost, ki se ukvarja z ustreznim sistematičnim in rentabilnim izkoriščanjem virov v vseh gospodarskih področjih določene dežele. Najrazvitejše dežele s pomočjo vlad, različnih poslovnih združenj, sindikatov in strokovnjakov analizirajo, programirajo in delajo tako, da dosegajo ekonomsko rast, ker se brez tega dosega le minimalni družbeni napredek.

Dežele v razvoju, vsako leto so vse številnejše, so se s trudom izučile, da je celo velika finančna in tehnična podpora brez uspeha, če je brez ustrezne lokalne managerske kompetence.

Sodeč po pozornosti, ki jo posvečajo v razvitih in nerazvitih deželah izobraževanju managerjev se bo svet v naslednjih desetletjih boril s pomanjkanjem učinkovitih splošnih in strokovnih voditeljev; treba je ugotoviti, da politične, ekonomske, socialne in kulturne težnje izrazito močno vplivajo na »rast« učinkovitih managerjev in na njihove rezultate na »svobodnem« tržišču gospodarskih in drugih potencialov ter na visoko konkurenčno sposobnost v zunanji trgovini.

Strateški pogled. S strateškega vidika bo vodenje določenega gospodarstva, industrijske veje ali podjetja mnogo težje in kompleksnejše, med drugim tudi iz naslednjih razlogov:

a) zahtevanje več dobrin in uslug s strani naraščajočega števila svetovnega prebivalstva — izziv tržišča;

b) znanost in tehnologija neutrudno odrejata hitrost sprememb;

c) problemi vse večjega obsega nacionalnih in mednarodnih podjetij, tako vertikalnih kot horizontalnih in konglomeriranih — izobilje proizvodov in uslug;

d) problemi pridobivanja finančnih virov razvoja;

e) revolucija v komunikacijah — kako se borimo s hitrostjo in kompleksnostjo množičnih informacij;

f) socialne reakcije — spori, ki prihajajo iz zastrašenega ljudstva v obdobje neprestanih sprememb;

g) splošna potreba po izobraževalnih institucijah, da bi se zadovoljile potrebe ljudstva po znanju zaradi jutrišnjega življenja in dela.

Razvoj modernega managementa je mogoče razdeliti na štiri etape.

Prvič: **managerji** — splošni voditelji z globalno odgovornostjo pri vodenju podjetja; specializirani voditelji v nekaterih glavnih funkcijah: finančno planiranje in kontrola, administracija in sekretariat, pravna služba, proizvodnja, marketing, kadri za raziskovanje in razvoj. Vse te široko specializirane funkcije so še razbite na druge in kompleksnejše specialnosti, ki so se razvile v okviru nove tehnike in metode.

Drugič: **managerski konzultanti** — Britanija ima na primer 5000 konzultantov, ki so zaposleni v 250 podjetjih ja managersko konzultacijo. Njihov zelo konkurentni učinek, skupno z aktivnostjo inštituta za managerske konzultante (ustanovljen leta 1963) in združenje za managerske konzultante je veliko prispeval njihovemu ugledu. Njihov poklic je precej pomembnejši kot izvoz deviz.

Tretjič: **izobraževanje managerjev** — čeprav so bili vodilni tehnični collegeih pionirji managerskih študijev več kot 30 let, je bilo najbolj dramatično potrdilo angleške managerske revolucije z ustanovitvijo (1965. leta) dveh velikih poslovnih šol na londonski in manchesterski univerzi — in v okviru fakultet na 24 od 44 univerzah. Sedaj je postdiplomskim študentom na razpolago 43 magistrskih titul in širok izbor titul CNAA, diplom in drugih programov na 43 politehničnih in tehničnih collegeih. Avtoritativno svetovno mnenje sodi, da je Britanija za ZDA prva v managerskem potencialu.

Četrtič: **managerski instituti** — Obstajajo številni že dolgo odprti managerski instituti, ki so zaradi štirih glavnih razlogov:

a) da izpopolnijo obseg znanja, ki izhaja iz organizacijske prakse;

b) da izdelajo standarde za prakso in individualni profesionalni razvoj;

c) da vsako novo generacijo spodbudijo, da bo bolj izobražena in vzgojena;

d) da prispevajo k njihovemu profesionalizmu v javnem življenju.

Angleška »managerska revolucija« se je šele začela. Njeni strokovnjaki so nedvomno v njenem gibanju. Toda naštejmo nekaj problemov, ki zahtevajo pozornost:

1 — Sprejemanje koncepcije popolnega marketinga.

2 — Realizem v dolgoročnem planiranju na nivoju države, panoge in podjetja.

3 — Večji poudarek na finančnem planiranju in kontroli in pozornost spodbujanju »podjetniških« kvalitet.

4 — Široka uporaba »vodenja k ciljem«.

5 — Večja pozornost industrijskim odnosom, motivaciji in komunikacijam.

6 — Poseben napor za reševanje problema »zastarelosti« in starejših kadrov.

7 — Realizacija učinkovitega medevropskega in mednarodnega sistema primerjanja prakse in rezultatov.

Trije procesi — (v tem gibanju so strokovni kadri zajeti v okviru treh procesov):

1. iskanje možnosti za razvoj tistih dejavnosti, ki morajo biti rentabilne za vse zainteresirane;

2. uporaba organizacijske tehnike in sistema;

3. izbira, vzgoja in spodbujanje boljših tipov voditeljev na vseh nivojih.

Na kratko, težiti moramo k ustreznemu številu učinkovitih, ustvarjalnih, izobraženih, predvsem pa humanih kadrov te vrste, ki proizvajajo bogastvo, ki imajo v zavesti jasen cilj in ki jim družba priznava pomembno družbeno vlogo.

(Prev. S. R.)

„DOGODEK DESETLETIJ“

ODNOS DO ŠTUDENTSKE TELESNE KULTURE

V študentskem športnem življenju je pred durmi »dogodek desetletij«: te dni bo dan namenu športni objekt, drugi v času obstoja ljubljanske univerze. Vse do zdaj sta bili zgrajeni le dve rokometni igrišči v Študentskem naselju, vendar niti en kvadratni meter pokritega prostora ni bil namenjen študentom. Dvoje igrišč v petdesetih letih za 10.000 študentov in študentk, kolikor jih je v Ljubljani, in za vse tisoče, ki so študirali pred njimi. Stanje objektov je več kot porazno, saj na enega študenta ne pridejo niti trije kvadratni decimetri površine.

Minigolf, ki bo te dni odprt, sam po sebi ne bi bil nobena posebnost, četudi je prvi objekt, namenjen študentom po toliko desetletjih. Posebnost je zato, ker je pobuda (in denar) prišla iz študentskih vrst. Pomembno je namreč dejstvo, da so razen občine Ljubljana-Center in Študentskega naselja denar prispevale izključno študentske organizacije: univerzitetni odbor Zveze študentov, Zveza študentskih organizacij za telesno kulturo in FORUM Študentskega naselja. Kakor je po eni strani razveseljivo dejstvo, da so organizacije same čutile potrebo po reševanju materialne osnove študentske telesne kulture in iz svojih bornih proračunov dale za ta namen sredstva, je po drugi strani dovolj žalostna resnica, da se za 13.000 študentov stori manj kot za nekaj sto osnovnošolcev ali za organizacijo kakega svetovnega prvenstva. Nogometa skoraj ne bi omenjal.

Čeprav ima visoko šolstvo (prav tako kot osnovno) svoje nadrejene institucije, lahko jasno vidimo popolno ignoriranje vprašanja študentske telesne kulture. Medtem ko ima večina osnovnih šol v Ljubljani svojo telovadnico (vsaj tiste, ki so grajene v zadnjem času), jo ima le redka srednja šola, brez nje pa so vse višje in visoke šole — izjema je visoka šola za telesno kulturo, kjer imajo telovadnice značaj učnega prostora tako kot predavalnice ali laboratoriji.

Medtem ko ima vsaka osnovna šola predvideno telovadnico in odprta igrišča (vsaj po projektu (če že ne grade teh objektov vzporedno z ostalimi učnimi prostori), to ni bilo storjeno pri nobeni visoki šoli v Ljubljani. Nasprotno, celo tako ponesrečeno so postavljene, da je sploh vprašanje, ali bo dovolj prostora za telovadnico in igrišča, če bi že prišlo do tega, da bi jih visoke šole dobile.

Zveza študentskih organizacij za telesno kulturo sodi, da je ključni problem študentskega športa ravno v materialni bazi. Medtem ko se je povečala učna obveznost študenta, kar priznavajo tudi sami profesorji, so študentom na razpolago objekti, ki so preveč oddaljeni in tudi predragi. Ravno v tem pogledu se sicer več ali manj enotna stališča Zveze študentskih organizacij za telesno kulturo in komisije za telesno vzgojo pri univerzi razhajajo. Zveza študentskih organizacij za telesno kulturo meni, da so z najemanjem telovadnic za fakultativno in rekreacijsko vadbo študentje časovno preobremenjeni. Zaradi tega vzroka se za športno dejavnost ne odločijo manj zainteresirani in nezainteresirani študentje, ki so telesne kulture pravzaprav najbolj potrebni. Najprimernejše ure, to je pozno popoldne in zvečer, izkoriščajo po že davno ustaljeni tradiciji lastniki objektov, študentom pa ostajajo manj primerne ure, ki jih, razumljivo, odbijajo. Problemi najemnine niso toliko individualni, to je predvsem problem Zveze in ostalih organizacij, vključenih v Zvezo študentskih organizacij za telesno kulturo. Medtem ko vsak lastnik dobi namenska sredstva za vzdrževanje telovadnice in še posebej za osnovno dejavnost, bi se morala Zveza — v primeru, da bi izvedla program študentske rekreacije — na račun najemnin odpovedati vsem ostalim dejavnostim. Popolnoma drži, da bi s tem breme prevrgli na tuja pleča. Tega se ne da zanikati. Toda, če lahko velja to za osnovne šole in za telesnovzgojne organizacije, ki imajo telovadnice, bi lahko veljalo tudi za študente.

Ne samo, da univerzo zapuščajo neplavalci (plavati ne zna skoraj vsak šesti absolvent), temveč se zaradi nezanimanja za rešitev vprašanja študentske telesne kulture dela škoda pravzaprav šele potem, ko diplomanti univerzo že končajo in se zaposlijo. Z univerze ne odhajajo samo inženirji s pasivnim ali celo odklonilnim odnosom do telesne kulture, pač pa prav tako profesorji, zdravniki, psihologi, sociologi. Torej ravno tisti, ki bi morali neposredno vplivati na mladino. In tudi na odrasle. Ne moremo pričakovati zavzetega odnosa in dela na tem področju od človeka, ki ima sam pasivno ali odklonilno stališče do športa, pa čeprav bi šlo samo za nasvet ali odgovor na vprašanje staršev ali koga drugega.

V tem je tudi jedro odklanjanja uradne linije, ki po našem mnenju vse preveč pričakuje od osnovnega šolstva in si tam tudi največ prizadeva. Ne da bi oporekal potrebi urejanja na osnovnih šolah, pa se mi taka politika vseeno zdi kar preveč nejasna in prepuščena prihodnosti. Tudi v primeru, da bodo vsi problemi na nivoju osnovne šole do kraja rešeni, pa bo od tega trenutka prešlo šestnajst let, in šele takrat bo prišla na univerzo prva generacija, ki bo deležna teh ugodnosti. Ta trenutek pa ne bo ne jutri ne čez petnajst let, to si upam trditi. Med tem, ko bomo čakali generacijo, ki bo glede telesne kutlure vzgojena tako, kot je treba, pa bo odšlo z univerze pet do šest generacij diplomantov, ki bodo aktivno vključeni v učno-vzgojnem procesu, ter v spremembah tega procesa kakor na nivoju federacije tako na nivoju republik itd. Tisti del kadrov, ki v te procese ne bo neposredno vključen, bo imel prav tako (ali celo večjo) vlogo, saj bo odločal o financiranju telesne kulture. Kako naj bi o tem odločal človek z negativnim ali pasivnim odnosom do teh problemov, pa si lahko predstavljamo in, končno, vsak dan tudi vidimo.

Medtem pa je v primeru, da bi vzporedno z osnovnim šolstvom reševali tudi problem visokošolske telesne kulture, ta možnost daleč manjša. Predvsem problem objektov, ki je po mojem mnenju v nekaj letih rešljiv do stopnje, ki bi ji že skoraj lahko rekli najvišja. Pri tem pa vlaganja ne bi bila dosti večja od finančnega bremena, kakršnega ima občina s tremi ali štirimi osnovnimi šolami v gradnji. Za našo republiko se zdi naravnost žaljivo dejstvo, da ni sposobna rešiti problema, ki se na nivoju občine rešuje skoraj vsak dan.

Preveč optimistično bi bilo upanje, da bo lahko sklad za gradnjo študentskih športnih objektov, ki ga je lansko leto ustanovila Zveza študentskih organizacij za telesno kulturo, rešil ta problem. Čeprav se je UNIFOLF gradil prav iz sredstev, zbranih na tem skladu. Z denarjem sklada se bo lahko vsako leto zgradilo eno igrišče za igre z žogo — in nič več. V primeru, da bo denar v sklad pritekal (tako kot letos) predvsem iz študentskih virov. Za pokrite objekte (v prvi vrsti sta to telovadnica in manjši bazen v Študentskem naselju, kasneje pa telovadnice pri posameznih fakultetah in visokih šolah) so sredstva, ki se zberejo, preveč borna.

Čeprav je potrpljenje božja mast in revež tisti, k se z njo maže, ob takem odnosu do študentske telesne kulture pa ni druge rešitve kot upanje in trdo delo. Razen demonstracij, ki v tej situaciji seveda niso primerne.

Viktor Vest

(Nadaljevanje z 18. strani)

temnici še izpopolniti. Program tečaja obsega naslednje teme:
— zgodovina fotografije
— foto aparati in pribor
— tehnika snemanja
— fotografski material in pripomočki
— negativni in pozitivni proces
kompozicija slike
— barvni diapozitivi.

V tem šolskem letu bodo trije tečaji, in sicer oktobra in novembra 1968 ter marca 1969.

Ob zaključku tečaja bodo tečajniki polagali izpite in prejeli diplome.

Tečajnina je 10.— din.

Osnovni varilski tečaj

Obsega teoretični in praktični del. Ob zaključku tečaja delajo tečajniki izpit in prejmejo ustrezna potrdila o kvalifikaciji. Tečaj bo v zimskih počitnicah na Zavodu za varjenje SRS.

Tečajnina bo javljena naknadno.

Tečaj za voznike motornih vozil

Akademska avto šola ŠOLT organizira tečaje za voznike motornih vozil A in B kategorije. Tečaj obsega teoretični del o tehniki vožnje, prometnih predpisih in motoroznanstvo ter praktično poučevanje na vozilih AAŠ ŠOLT.

Tečaji bodo vsak mesec. Datumi pričetka tečajev bodo objavljeni s plakati AAŠ ŠOLT.

Prijave sprejema pisarna AAŠ ŠOLT na Trgu revolucije 1/I, telefon 24-874 v ponedeljek, sredo in petek od 12. do 16. ure.

Cena tečaja je 35.— din, cena moto je 22.— din.

Tečaj za popravilo avtomobilov s poudarkom na vozilu Zastava 750

Tečaj bo obsegal teoretični in praktični del. Predavali bodo inštruktorji in mehanik Akademske avto šole ŠOLT s praktičnim delom v mehanični delavnici AAŠ ŠOLT. Pri tem imate možnost, da brezplačno in pod strokovnim vodstvom popravite svoj avto. Tečaj bo v mesecu aprilu 1969.

Tečajnina je 20.— din.

Ključavničarski tečaj

Tečaj bo obsegal obdelavo materialov, piljenje, ravnanje, sekanje, prilagajanje, vrtanje, krivljenje, struženje, stružno rezanje navojev itd.

V tem šolskem letu bosta dva tečaja, in sicer novembra 1968 in marca 1969.

Tečajnina bo javljena naknadno.

Tečaj za programiranje na elektronskih računalnikih

Tečaj sestoji iz dveh delov:
— splošno o računalnikih, ki obsega zgodovinski razvoj, elektronski računalniški sistem danes, medije za prenos podatkov v računalnik in iz računalnika, in opis sistema in enot v sistemu za obdelavo podatkov;
— programiranje, ki pa obsega osnove programiranja, vrste programskih jezikov, osnove FORTRANA ter zaključno predavanje.

V tem šolskem letu bosta dva tečaja, in sicer novembra 1968 in marca 1969.

Tečajnina je 10.— din.

Nadaljevalni tečaj za programiranje na elektronskih računalnikih

Tečaja se lahko udeležijo kandidati, ki so že opravili osnovni tečaj (zgoraj omenjeni).

Program, tečajnina in datum začetka tečaja bodo objavljeni pozneje.

Seminar za omrežno planiranje

Omrežno planiranje je metoda in izvajanje projektov v gospodarstvu. Ta sistem omogoča hitro in poceni planiranje z možnostjo tekoče kontrole realizacije projekta, kakor tudi razmeroma natančno izračunavanje časovnih elementov, ki jih je drugače zelo težko matematično izraziti. Omogoča tudi široko uporabo elektronskih računalnikov in s tem nadaljnjo racionalizacijo časa. Zaradi teh lastnosti je omrežno planiranje doseglo nesluten razmah ter predstavlja nenadomestljivo metodo v sodobnem gospodarstvu.

Tečaj je priporočljiv predvsem za študente tehničnih in ekonomske fakultete.

Ob zaključku tečaja bodo tečajniki polagali izpite in prejeli diplome.

V tem šolskem letu bosta dva tečaja, in sicer decembra 1968 in marca 1969.

Tečajnina bo objavljena kasneje.

Elektro medicinski tečaj

Tečaj je namenjen predvsem študentom medicine. Na tečaju se bodo spoznali s karakteristikami in uporabo elektrotehnike v medicinski diagnostiki, terapiji, rehabilitaciji; z merilnimi aparati in njihovo uporabo v medicini, z nevarnostmi pri uporabi elektromedicinskih aparatov, razsvetljavo bolnic in operacijskih prostorov itd.

V tem šolskem letu bosta dva tečaja, in sicer novembra 1968 in aprila 1969.

Tečajnina je 15.— din.

Začetni radio amaterski tečaj

Tečaj obsega spoznavanja osnov elektrotehnike in elektronskih aparatov.

V tem šolskem letu bosta dva tečaja, in sicer oktobra 1968 in marca 1969.

Tečajnina bo objavljena naknadno.

Konstruktorski in operatorski tečaj

Tečaj bo obsegal praktično spoznavanje in konstruiranje elektronskih aparatov, popravilo le-teh ter delo na kratko valovni in ultra kratko valovni postaji.

V tem šolskem letu bosta dva tečaja, in sicer decembra 1968 in aprila 1969.

Tečajnina bo objavljena naknadno.

Tečaj za uporabo avdio-vizualnih sredstev

Namen tega tečaja je seznaniti tečajnike s teoretičnimi principi, delovanjem in načini uporabe mikrofonov, ojačevalcev, gramofonov, diaskopov, epispopov, kinoprojektorjev magnetofonov itd. Tečaj bo obsegal teoretični in praktični del, s poudarkom uporabe AV sredstev v pedagoške namene.

V tem šolskem letu bosta dva tečaja, in sicer novembra 1968 in marca 1969.

Ob zaključku tečaja bodo tečajniki imel izpite in prejeli diplome.

Tečajnina je 20.— din.

Seminar o industrijskem oblikovanju:

Seminar bo obsegal tri teme:
— načela industrijskega oblikovanja
— vpliv designa na ekonomiko poslovanja industrijskega podjetja
— planiranje dejavnosti in politika industrijskega oblikovanja.

Seminar bo v drugi polovici 1969.

Tečaj za kino amaterje

Tečaj bo obsegal predavanja iz zgodovine filma, tehnike snemanja, filmske kamere, scenarija, režije, montaže, opreme itd. Vsak tečajnik bo lahko na lastno željo posnel in zmontiral en svitek filma.

V tem šolskem letu bodo tri tečaji, in sicer oktobra, decembra 1968 in marca 1969.

Ob zaključku tečaja prejmejo tečajniki diplome.

Tečajnina je 20. —din.

Prijavite se lahko pismeno ali osebno med uradnimi urami na upravi Zveze ŠOLT vsaj teden pred začetkom meseca, v katerem je tečaj planiran. Prijavljeni kandidati bodo o točnem pričetku tečaja obveščeni pismeno, poleg tega pa bo obvestilo o tem tudi v oglasnih omaricah Zveze ŠOLT na fakultetah.

Če bo število prijavljenih tečajnikov premajhno, si Zveza ŠOLT pridržuje pravico, da tečaj prestavi oz. odpove.

Vse informacije dobite vsak dan razen sobote od 12. do 14. ure na upravi Zveze ŠOLT, telefon št. 23-216 int. 06.

Zveza ŠOLT pripravlja v okviru tehnične vzgoje še vrsto drugih tečajev in seminarjev, katere teme in čas pričetka bodo objavljeni pozneje.

Zveza ŠOLT bo med letom organizirala tudi strokovna predavanja naših eminentnih znastvenih delavcev z vseh področij tehnike, večere tehničnih filmov, v načrtu pa so tudi strokovne ekskurzije v industrijska podjetja.

Zveza ŠOLT si že ves čas prizadeva, da bi stroške tečajev v celoti krila iz lastnih finančnih sredstev. Ker pa so ta sredstva omejena in ker obstoja nevarnost, da bi trpela kvaliteta in obseg tečajev, je prisiljena stroke delno kriti s tečajninami.

ŽIVEL INTERNACIONALIZEM!

Po podatkih iz tržaškega Gospodarstva (20. september 1968) so sovjetska podjetja prodajala petrolej (v rubljih za tono) Bolgariji po *16,12, ČSSR po 18,06, Vzhodni Nemčiji* 15,32, Madžarski 19,91 in Poljski 17,1. Toda: Zahodna Nemčija ga je dobila po 9,19, Italija 7,93, Avstrija 10,98 in Japonska 7,94.

Obvestilo

DRUŽINA JE VERSKI LIST, KI GA ODLIKUJE VISOKA STOPNJA NEKRITIČNOSTI, APOLOGIJE IN ZVESTOBE SVOJI HIERARHIJI (IN NJENIM STALIŠČEM). OBRAVNAVA TUDI SEKSUALNA VPRAŠANJA, KI MUČIJO (NE)SODOBNEGA CERKVENEGA HIERARHA IN NJEGOVE OVCE.

Iz gasilske literature

»Vi veste, da nima nihče pravice vdreti v stanovanje nekega drugega človeka brez njegovega pristanka. Toda, denimo, da je v stanovanju vašega soseda ponoči izbruhnil požar, ki ogroža njegovo in vaše stanovanje ter stanovanja drugih sosedov. Trkate na vrata, da bi ga prebudili — toda brez odgovora. Trkate močneje. Zopet ni odgovora. Vdrete v stanovanje, da bi pogasili požar. Strinjali se boste, da je vse to absolutno pravilno dejanje in splošno priznana nujnost.

Tako je torej bilo tudi nujno, da je vojska petih socialističnih držav prišla na ozemlje Češkoslovaške, ker njeno sedanje vodstvo **ni videlo**, da mu je začelo v hiši goreti.«

(Iz poročila gen. sekretarja KP ZDA Gusa Halla Nacionalnemu komiteju KP ZDA, ki ga je objavila **Pravda.**)

Potrč hoče

Ivan Potrč hoče naj rečemo bobu fižol. (Gl. DELO 11. oktobra 68)

Izstok Geister misli

Katalogovcev ne veže ničesar drugega kot fizični prostor, v katerem se s časom svojih sestankov shajajo.

Rudi Šeligo

Rudi Šeligo na sestankih Kataloga **ne ve, ali sestanek je ali ga ni.**

Mexico City, 3. oktobra

TRIBUNA

POT DO RESNICE (made in YU)

»Zelo zanimiva je figura Ivana Jozića, uslužbenca iz Zagreba . . .« (Vjesnik u srijedu, 25. 9.).

»Aretiran Ivan Jozić, sekretar kabineta članov sveta federacije SRH« (Večernje novosti, 27. 9.)

»Jozić je bil šef kabineta bivšega predsednika skupščine SRH **Ivana KRAJAČIĆA.** Šef njegovega kabineta je ostal tudi potem, ko je bivši predsednik prešel na funkcijo člana sveta federacije.« (**Politika, 4. 10.**).

ITK

V petek, 11. oktobra, je bil v Mestni galeriji v Ljubljani ustanovljen Informativni Teater Katakomba. Ustanovnega sestanka so se udeležili med drugimi tudi Boris Torkar, Vitomil Zupan, Dušan Jovanovič, Tone Fornezzi, Hinko Košak, Uroš Vagaja, Zvone Šedlbauer, Tomaž Brejc, Sašo Schrott, Bogdan Pogačnik itd. (pogrešali pa smo Petra Božiča). Govorilo se je v glavnem o denarju in entuziazmu, ugotovilo pa se je, da mora biti gledališče pravna oseba, sicer ne more z Mestno galerijo skleniti najemne pogodbe za prostore, nadalje, da bo gledališče delovalo po principu »teritorialne in duhovne eksteritorialnosti« in da bo vsaka skupina, ki bo v gledališču delala, sama odgovarjala za svoje de[illegible] hodila na eventualno pranje glave«. Novo gledališče bo imelo tudi bife. K sodelovanju so vabljeni vsi, ne glede na starost, spol, prepričanje, narodnost ali barvo kože. Izvoljen je bil tudi direktorij, katerega dolžnost je dokončno pripraviti dvorano in urediti formalnosti z zakonom, predvsem pa poskrbeti (kar je osnovni pogoj) vsaj nekaj denarja. Kasneje bo ta centralni organ imel le še funkcijo sestavljalca »voznega reda« sestankov, vaj in predstav. K sodelovanju so še posebej vabljeni študentje. Sodelovanje sta obljubila tudi Stane Sever in Jurij Souček.

Naglica

Državna založba Slovenije je že 4. avgusta 1968 objavila v Delu (211), »da so okoliščine narekovale izdajo posebnega jezikovnega priročnika za vsakdanjo rabo«. Gre namreč za češko-slovenski konverzacijski priročnik s slovarjem itd. Naj v knjigarnah DZS sprašujemo, kolikokrat moremo in hočemo, knjige ni in prodajalci niti ne vedo, kdaj jo bo mogoče dobiti. Pri DZS smo na kaj takega že od zdavnaj navajeni.

Študentski list Tribuno urejajo:

Ivo Marenk, Milenko Matanović, Andrej Medved, Nande Miklavc, Rudi Rizman, Dimitrij Rupel (odgovorni urednik), Marko Slodnjak, Tone Stojko (urednik fotografije), Sašo Šrot, Marko Švabić, Dušan Tršar (tehnični urednik), Milenko Vakanjac, Franci Zagoričnik.

TRIBUNA — Izdaja UO ZŠJ — Uredništvo in uprava Trg revolucije 1-II — Telefon 21-280 — Tekoči račun 501-8-78-1 — Letna naročnina za študente 15 N din, za ostale 20 N din, posamezen izvod 1,5 N din — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Tiska ČP »Delo«, Ljubljana, Tomšičeva 1, telefon 23-522 — Poštnina plačana v gotovini.